

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (peti senat)

z dne 18. junija 2008^{*}

V zadevi T-410/03,

Hoechst GmbH, nekdanja Hoechst AG, s sedežem v Frankfurtu na Majni (Nemčija), ki sta jo najprej zastopala M. Klusmann in V. Turner, nato Klusmann, Turner in M. Rüba ter nazadnje Klusmann in Turner, odvetniki,

tožeča stranka,

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki so jo najprej zastopali W. Mölls, O. Beynet in K. Mojzesowicz, nato M. Mölls in Mojzesowicz, zastopniki, ob sodelovanju A. Böhlke, odvetnik,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti Odločbe Komisije 2005/493/ES z dne 1. oktobra 2003 v postopku uporabe člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP proti Chisso Corporation, Daicel Chemical Industries Ltd, Hoechst AG, The Nippon Synthetic Chemical Industry Co. Ltd in Ueno Fine Chemicals Industry Ltd (Zadeva

^{*} Jezik postopka: nemščina.

COMP/E-1/37.370 – Sorbati) (povzetek v, UL 2005, L 182, str. 20) v delu, v katerem se nanaša na tožečo stranko, oziroma, podredno, zaradi znižanja globe, naložene tožeči stranki, na primerno raven,

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (peti senat),

v sestavi M. Vilaras, predsednik, F. Dehousse in D. Šváby, sodnika,

sodna tajnica: K. Andová, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 8. februarja 2007

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- ¹ Z odločbo 2005/493/ES z dne 1. oktobra 2003 v zvezi s postopkom uporabe člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP proti Chisso Corporation, Daicel Chemical Industries Ltd, Hoechst AG, The Nippon Synthetic Chemical Industry Co. Ltd in Ueno Fine Chemicals Industry Ltd (Zadeva COMP/E-1/37.370 – Sorbati, v nadalje-

vanju: odločba) je Komisija ugotovila, da je več podjetij kršilo člen 81(1) ES in člen 53 Sporazuma o evropskem gospodarskem prostoru (EGP) s sodelovanjem pri omejevalnem sporazumu na trgu sorbatov.

- 2 Odločba je bila naslovljena na podjetja Chisso Corporation, Daicel Chemical Industries Ltd (v nadaljevanju: Daicel), The Nippon Synthetic Chemical Industry Co Ltd (v nadaljevanju: Nippon Synthetic), Ueno Fine Chemicals Industry Ltd (v nadaljevanju: Ueno), vsa s sedežem na Japonskem, in na tožečo stranko, Hoechst AG, ki je postala Hoechst GmbH, s sedežem v Nemčiji.
- 3 Upošteveno obdobje kršitve je trajalo od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996 (za Chisso, Daicel, Ueno in Hoechst) in od 31. decembra 1978 do 30. novembra 1995 (za Nippon Synthetic).
- 4 Pojem „sorbat“ v smislu odločbe označuje kemične konzervanse (protimikrobna sredstva), ki lahko zavirajo ali preprečijo rast mikroorganizmov, kot so kvasovke, bakterije, plesni ali glive. Uporabljajo se predvsem v prehrani in pijači. Sorbati se včasih uporabljajo tudi za ohranjanje drugih značilnosti hrane, kot so okus, barva, tekstura in hranilna vrednost. Poleg tega lahko služijo za ohranjanje drugih vrst proizvodov, kot so farmacevtski proizvodi, kozmetika, hrana za domače živali in živalska krma (točka 56 odločbe).
- 5 V skladu z odločbo ločimo tri vrste sorbatov. Prvič, sorbinsko kislino, ki je osnovni proizvod, iz katerega se pridobivajo drugi sorbati. Proizvodnja te snovi je tehnično zahtevna in njena uporabnost je zaradi nizke topnosti v vodi omejena. Drugič, kalijev sorbat se uporablja, kjer je potrebna visoka topnost v vodi. Tretjič, kalcijev sorbat se uporablja za premaz ovojnega papirja za sir v Franciji in Italiji. Sorbinska kislina predstavlja skoraj 30 % prodaje sorbatov v zahodni Evropi, kalijev sorbat 70 % in kalcijev sorbat preostanek (točke od 57 do 61 odločbe).

- 6 V upoštevnem obdobju je bilo na svetovni ravni sedem velikih dobaviteljev sorbatov: dve podjetji sta bili evropski (Hoechst in Cheminova A/S); eno ameriško (Monsanto, pozneje Eastman Chemical Company), preostala štiri pa japonska (Chisso, Daicel, Nippon Synthetic in Ueno) (točka 64 odločbe).
- 7 Dokler ni ena od hčerinskih družb v stoddotni lasti družbe Hoechst (Nutrinova Nutrition Specialities & Food Ingredients GmbH, v nadaljevanju: Nutrinova) septembra 1997 prenehala opravljati dejavnosti v sektorju sorbatov, je bila ta družba glavni proizvajalec na svetovnem trgu (več kot 20 % leta 1995) in na evropskem trgu (več kot 45 % leta 1995). Družbi Hoechst so sledile družbe Chisso, Daicel, Nippon Synthetic in Ueno (vsako od podjetij je predstavljalo med 9,5 in 15 % svetovnega trga ter med 4 in 15 % evropskega trga za isto leto (točki 65 in 70 (preglednica I odločbe)).
- 8 V skladu z odstavkoma 4 in 5 odločbe so se odvetniki družbe Chisso 29. septembra 1998 sestali s predstavniki služb Komisije, da bi izrazili pripravljenost družbe Chisso za sodelovanje v okviru Obvestila Komisije z dne 18. julija 1996 o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primeru kartelov (UL C 207, str. 4, v nadaljevanju: obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996) pri mogočem svetovnem kartelu na trgu sorbinske kisline.
- 9 Odvetnik družbe Nutrinova je 27. oktobra 1998 prav tako stopil v stik s službami Komisije, zato da bi izrazil pripravljenost sodelovati v okviru obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996.
- 10 Na sestanku odvetnikov družb Hoechst in Nutrinova s službami Komisije 29. oktobra 1998 je bil sestavljen ustni opis zadevnega trga, proizvajalcev, tržnih deležev, postopka v Združenih državah in dejavnosti kartela.

- 11 Chisso je 13. novembra 1998 službam Komisije ustno opisala dejavnosti kartela in predložila listinske dokaze.
- 12 Službe Komisije so 9. decembra 1998 zabeležile ustno pričanje predstavnika družbe Chisso v kartelu, ki je podal razlago in pojasnila listin, predloženih 13. novembra 1998.
- 13 Nutrinova je 21. decembra 1998 predložila vlogo o trgu sorbatov.
- 14 Nutrinova je 19. marca in 28. aprila 1999 predložila vlogo, v kateri je razkrila protikonkurenčne dejavnosti na trgu sorbatov, in listinske dokaze.
- 15 Podjetje Chisso je 20. aprila 1999 predložilo izjavo, v kateri je potrdilo in dopolnilo zapisnik s sestanka z dne 13. novembra 1998.
- 16 Na tej podlagi je Komisija 26. maja in 17. junija 1999 na družbe Daicel, Nippon Synthetic in Ueno na podlagi člena 11 Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, prva uredba o uporabi členov [81 ES] in [82 ES] (UL 1962, 13, str. 204; točka 6 odločbe) naslovila zahteve za informacije.
- 17 Družbe Nippon Synthetic, Ueno in Daicel so 15. julija 1999, 24. oktobra 2001 oziroma 21. februarja 2002 izrazile pripravljenost sodelovati v okviru obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. Odgovorile so na zahteve Komisije za informacije (točke 7, 10 in 11 odločbe).

- 18 Komisija je nato na podlagi člena 11 Uredbe št. 17 naslovila še druge zahteve za informacije, zadnjo 13. decembra 2002 (točka 21 odločbe).
- 19 Med letoma 1998 in 2001 so se glede prakse določanja cen v sektorju sorbatov začeli pregoni v Združenih državah in Kanadi. Družbam Daicel, Hoechst, Nippon Synthetic in Ueno (postopek v Združenih državah) ter Daicel, Hoechst in Ueno (postopek v Kanadi) so bile naložene globe (točke od 30 do 32 odločbe).
- 20 Komisija je 20. decembra 2002 začela postopek uporabe člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP in na podjetja, naslovnike odločbe, naslovila obvestilo o ugotovljenih kršitvah (točka 22 odločbe).
- 21 Podjetja, naslovniki odločbe, so se 24. aprila 2003 udeležila obravnave pred Komisijo (točka 29 odločbe).
- 22 Upravni postopek se je končal 1. oktobra 2003 s sprejetjem odločbe Komisije.
- 23 Na podlagi člena 1 izreka odločbe so naslednja podjetja kršila člen 81(1) ES in od vključno 1. januarja 1994 Sporazum EGP, s tem da so v zgoraj navedenih obdobjih sodelovala pri enotnem in nadaljevanem zapletenem sporazumu ter pri usklajenem ravnanju v sektorju sorbatov, v okviru katerih so se dogovarjala o določitvi ciljnih cen in uskladitvi količinskih deležev, o določitvi sistema informiranja in nadzora ter o nedobavljanju tehnologije morebitnim novim kandidatom kot udeležencem trga:

a) Chisso – od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996;

- b) Daicel – od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996;
- c) Hoechst – od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996;
- d) Nippon Synthetic – od 31. decembra 1978 do 30. novembra 1995;
- e) Ueno – od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996.

²⁴ V členu 2 izreka odločbe je Komisija podjetjem, naštetim v členu 1, naložila, naj takoj prenehajo, če tega še niso storila, s kršitvami, zajetimi v istem členu, ter naj se v prihodnje vzdržijo vsakega dejanja oziroma ravnanja, opisanega v členu 1, in vsakega ukrepa z enakim predmetom oziroma učinkom.

²⁵ Na podlagi dejanskih ugotovitev in pravnih presoj, opravljenih v odločbi, je Komisija zadevnim podjetjem naložila globe, katerih znesek je bil izračunan na podlagi metodologije, predstavljene v Smernicah o načinu določanja glob, naloženih na podlagi člena 15(2) Uredbe št. 17 in člena 65(5) Pogodbe ESPJ (UL 1998, C 9, str. 3, v nadaljevanju: smernice), ter v obvestilu o ugodni obravnavi iz leta 1996.

²⁶ V členu 3 izreka odločbe je Komisija naložila te globe:

- a) Daicel: 16.600.000 EUR,

b) Hoechst: 99.000.000 EUR,

c) Nippon Synthetic: 10.500.000 EUR,

d) Ueno: 12.300.000 EUR.

²⁷ V globi, naloženi družbi Hoechst, so upoštevani predvsem vloga vodje kartela, ki naj bi jo imela skupaj z družbo Daicel, in ponavljajoča kršitev, za katero naj bi šlo (točke od 363 do 373 odločbe). Hoechst je bila kljub temu upravičena do znižanja globe do 50 % na podlagi sodelovanja v okviru upravnega postopka (točke od 455 do 466 odločbe).

²⁸ Za družbo Chisso je Komisije štela, da je bila prva, ki je predložila odločilne dokaze v okviru preiskave. Zato je bilo ta družba upravičena do popolne imunitete in ji ni bila naložena globa (točke od 439 do 447 odločbe).

²⁹ Odločba je bila družbi Hoechst vročena 9. oktobra 2003 z dopisom z dne 8. oktobra 2003.

Postopek in predlogi strank

³⁰ Družba Hoechst je v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 18. decembra 2003 vložila to tožbo.

- 31 Sodišče prve stopnje je 16. decembra 2004 zavrnilo predlog družbe Chisso za intervencijo (sklep Sodišča prve stopnje z dne 16. decembra 2004 v zadevi Hoechst proti Komisiji, T-410/03, ZOdl., str. II-4451).
- 32 Sodišče prve stopnje je 2. marca 2006 Komisijo pozvalo, naj odgovori na vprašanje, ki ga je postavilo, ter predloži, prvič, listine iz preiskovalnega spisa, v obliki, dostopni družbi Hoechst, in drugič, nezaupno različico oziroma nezaupni povzetek dopisa družbe Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami. Komisija je na to zahtevo odgovorila v določenih rokih. Glede dopisa družbe Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami je Komisija pojasnila, da je družba Chisso privolila v uporabo izvirnikov teh listin samo za postopek pred Sodiščem prve stopnje.
- 33 Odgovor in listine, ki jih je predložila Komisija, so bili 5. aprila 2006 posredovani družbi Hoechst.
- 34 Družba Hoechst je bila 18. maja 2006 pozvana, naj predloži stališča o odgovoru Komisije. Še posebej je bila družba Hoechst pozvana, naj pojasni, v čem ji je nerazkritje dopisa družbe Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami, v obliki, kot ga je Komisija predložila pred Sodiščem prve stopnje, preprečilo seznanitev z listinami, ki bi jih lahko uporabila v svojo obrambo, in tako kršilo njeno pravico do obrambe. Družba Hoechst je z dopisom z dne 16. junija 2006 na to vprašanje odgovorila v določenem roku.
- 35 Komisija je bila 12. julija 2006 pozvana, naj predstavi stališča o določenih točkah odgovora družbe Hoechst. Komisija je stališča v določenem roku predstavila v dopisu z dne 5. septembra 2006.
- 36 Sodišče prve stopnje (peti senat) je po poročilu sodnika poročevalca odločilo, da začne ustni postopek.

- 37 Stranke so ustne navedbe in odgovore na vprašanja Sodišča prve stopnje podale na obravnavi 8. februarja 2007.
- 38 Na obravnavi je Sodišče prve stopnje Komisiji na podlagi člena 65(b) in člena 67(3), drugi pododstavek, Poslovnika Sodišča prve stopnje naložilo, naj v tritedenskem roku od dneva obravnave predloži notranje zaznamke o telefonskih razgovorih, ki so potekali od septembra 1998 do aprila 1999 med njenimi službami in družbo Chisso.
- 39 Odredba Sodišča prve stopnje, podana na zapisnik obravnave, je bila strankam vročena 13. februarja 2007.
- 40 Komisija je zahtevo Sodišča prve stopnje izpolnila v določenem roku.
- 41 V skladu s členom 67(3), drugi pododstavek, Poslovnika listine, ki jih je predložila Komisija, niso bile posredovane tožeči stranki, medtem ko je Sodišče prve stopnje preverjalo njihovo zaupnost in njihov pomen za izid pravde.
- 42 Ustni postopek je bil zaključen 30. aprila 2007.
- 43 Stranki sta bili 11. maja 2007 obveščeni o odločitvi Sodišča prve stopnje, da iz spisa umakne notranje zaznamke iz zgoraj navedene točke 38 in jih vrne Komisiji.

44 Podjetje Hoechst Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- odločbo razglasi za nično v delu, v katerem se nanaša nanj;
- podredno, zniža globo, ki mu je bila naložena v odločbi, na primerno raven;
- Komisiji naloži stroške.

45 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbo zavrne kot neutemeljeno;
- podjetju Hoechst naloži stroške.

Pravo

46 Tožba družbe Hoechst temelji na trinajstih tožbenih razlogih.

47 V zvezi s tem je treba navesti, da je v nasprotju s trditvami Komisije iz branja podanih trditev mogoče določiti obseg tožbenih razlogov, ki jih je družba Hoechst podala v podporo svojih predlogov.

48 Družba Hoechst želi s prvim in četrtem tožbenim razlogom doseči razglasitev ničnosti odločbe v celoti.

49 S trinajstim tožbenim razlogom se želi doseči delna razglasitev ničnosti izreka odločbe, in sicer člena 2, kar zadeva družbo Hoechst.

50 Z drugimi tožbenimi razlogi se želi doseči znižanje globe.

I – Tožbeni razlogi, s katerimi se želi doseči razglasitev ničnosti odločbe glede družbe Hoechst

51 Družba Hoechst s prvim tožbenim razlogom izpodbija zavrnitev Komisije za vpogled v razbremenilne listine. V okviru četrtega tožbenega razloga Hoechst izpostavlja dejstvo, da spis pooblaščenca za zaslišanje ni popoln.

A – Prvi tožbeni razlog: zavrnitev vpogleda v razbremenilne listine

1. Povzetek upravnega postopka in odločbe

52 Na sestanku 13. novembra 1998 med podjetjem Chisso in Komisijo je eden od uradnikov Komisije, zadolžen za spis, temu podjetju zagotovil, da bo „lojalno opozorjeno, če bi kakšno drugo podjetje poskusilo prehiteti Chisso na podlagi obvestila o ugodni obravnavi“.

- 53 Službe Komisije so 9. decembra 1998 zabeležile ustno pričanje predstavnika družbe Chisso v kartelu.
- 54 Družba Nutrinova je 5. marca 1999 v telefonskem razgovoru s službami Komisije predlagala sestanek. Temu predlogu ni bilo ugodeno.
- 55 Komisija je 20. decembra 2002 začela postopek uporabe člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP ter na podjetja, naslovnike odločbe, naslovila obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Istega dne so lahko navedena podjetja vpogledala v spis v obliki dveh CD-ROM-ov s popolnim prepisom listin, razen poslovnih skrivnosti in drugih zaupnih informacij (točki 22 in 23 odločbe).
- 56 Zapisnik s sestanka z dne 13. novembra 1998, ki ga je sestavila Komisija, je bil v spisu.
- 57 Družba Hoechst je v dopisu 22. januarja 2003, naslovljenem na pooblaščenca za zaslišanje, z družbo Nutrinova prek svojih odvetnikov zaprosila za vpogled v notranje listine, ki so se nanašale na telefonske stike med Komisijo in družbo Chisso od septembra 1998 do konca aprila 1999. Zaprosila je tudi za vpogled v dopis družbe Chisso z dne 17. decembra 2002, ki je bil v spisu, v nezaupni različici.
- 58 Glede notranjih listin, ki se nanašajo na telefonske stike med Komisijo in družbo Chisso, so odvetniki družb Hoechst in Nutrinova opozorili na besedilo zapisnika s sestanka z dne 13. novembra 1998, ter pojasnili naslednje:

„Za naši stranki je bistveno, da vesta, ali in v kolikšnem obsegu so prispevke izzvali uradniki Komisije, medtem ko sta naši stranki z njo sodelovali.“

59 Glede dopisa družbe Chisso z dne 17. decembra 2002 so odvetniki družb Hoechst in Nutrinova opozorili predvsem na prilogo k temu dopisu, to je na dopis z dne 26. marca 1999, naslovljen „[K]omisiji v zvezi s sodelovanjem družbe Chisso z generalnim direktoratom za konkurenco“. Dodali so naslednje:

„Vse trditve v zvezi s sodelovanjem družbe Chisso oziroma – pomembneje – vsi namigi, ki se nanašajo na stike, ki jih je imela v tem obdobju družba Chisso z uradniki Komisije, bi lahko bili še posebej pomembni za obrambo naših strank.“

60 Pooblaščenec za zaslišanje v dopisu 24. februarja 2003 tem predlogom, navedenim v dopisu z dne 22. januarja 2003, ni ugodil.

61 V zvezi s tem je pooblaščenec za zaslišanje pojasnil, da so zaznamki telefonskih razgovorov med družbo Chisso in Komisijo notranje listine ter zato niso dostopni. Brez odločilnega nasprotnega dokaza naj bi bilo treba domnevati, da je Komisija opravila objektivno analizo informacij, ki so bile koristne za Hoechst. Poleg tega je pooblaščenec za zaslišanje glede dopisa družbe Chisso z dne 17. decembra 2002 (in dopisa z dne 26. marca 1999, povzetega v prilogi k temu dopisu) navedel, da je družba Chisso zaprosila za zaupno obravnavanje teh listin.

62 Družba Hoechst in družba Nutrinova sta 7. marca 2003 prek zastopnikov v okviru odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ponovili prošnje iz dopisa z dne 22. januarja 2003. Družba Hoechst je, natančneje, skupaj z družbo Nutrinova vztrajala pri tem, naj se jima omogoči vpogled v spis, in podala trditve v zvezi z neenakim obravnavanjem, do katerega naj bi prišlo med postopkom.

63 Pooblaščenec za zaslišanje je 23. septembra 2003 predstavil končno poročilo v tej zadevi (UL 2005, C 173, str. 5). V tem poročilu je med drugim navedeno:

„[...] [V] dopisu z dne 24. februarja 2004 [sem] obvestil [...] stranke, da nadaljnji dostop do dokumentacije na tej stopnji postopka ni odobren. Obrazložil [...] sem, da so zapiski telefonskih pogovorov med strankami in uradniki Komisije interni dokumenti Komisije ter zato načeloma niso dostopni. V tem posebnem primeru je Komisija izjemoma omogočila dostop do nekaterih internih dokumentov in jih navedla v obvestilu o nasprotovanju [pravilno: v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, op. prev.], da bi pojasnila dejstva in datume srečanj med Komisijo in posameznimi naslovniki. Podjetje Chisso je podalo zahtevo za zaupno obravnavo svojih dopisov, strankam pa je bil odobren dostop do nezaupnih povzetkov teh.“

64 V opombi na dnu strani k temu odstavku je pojasnilo:

„[Pravni zastopnik] podjetja Chisso je naknadno, po ustnem zaslišanju v odgovor na mojo zahtevo, naj ponovno preuči zaupnosti dopisov, poslanih Komisiji 26. marca 1999, potrdil svoje stališče, da ta dokument vsebuje poslovne skrivnosti in je zato zaupne narave.“

65 Pooblaščenec za zaslišanje je v končnem poročilu v nadaljevanju navedel:

„[Zaradi] tožb podjetij Hoechst in Nutrinova sem posebno pozornost namenil [...] zaključkom Komisije o vprašanju prizanesljivosti v pričujočem osnutku odločbe. Prav tako sem preučil [...] interne zapiske služb Komisije, kolikor [ti] obstajajo. Glede na zaključke, določene v osnutku odločbe v zvezi z vprašanjem prizanesljivosti, so pomisleki, izraženi s strani podjetij Hoechst in Nutrinova, večinoma sporni. Poleg tega sem zadovolj[en], da ukrepi služb Komisije do strank niso vplivali na izid te zadeve. Prav tako potrjujem, da nadaljnji dostop do dokumentacije za zadovoljitev pravic do

obrambe podjetja Hoechst ni potreben. Niti interni dokumenti Komisije niti dokumenti, ki jih je predložilo podjetje Chisso, ne zagotavljajo dodatnih obremenilnih ali oprostilnih dokazov, zaradi česar bi bili dostopni podjetju Hoechst.“

- 66 Komisija je 1. oktobra 2003 sprejela odločbo in v točkah 26 in 27 odgovorila na predloge družbe Hoechst:

- „26. Glede listin ali delov listin, ki jih je predložilo podjetje Chisso in za katere je zahtevalo varstvo kot ‚poslovnih skrivnosti‘, dejstvo, da se jih ne posreduje drugim strankam, varuje legitimne tržne interese te družbe. To varstvo drugim strankam preprečuje, da bi pridobile strateške informacije o tržnih interesih družbe Chisso ter delovanju in razvoju njegovih dejavnosti, v skladu s členom 20 Uredbe št. 17 in sporočilom Komisije o notranjih postopkovnih pravilih za obravnavanje zahtev za vpogled v spis v primerih uporabe členov 85 in 86 Pogodbe ES, členov 65 in 66 Pogodbe ESPJ in Uredbe Sveta št. 4064/89.
27. Drugič, glede vpogleda v notranje listine Komisija v skladu z ustaljeno sodno prakso med postopkom ni dolžna omogočiti vpogleda v notranje listine, zato da bi zagotovila spoštovanje pravic obrambe. Še več, glede stikov s podjetji v okviru njihovega sodelovanja Komisija meni, da razlogovanje družbe Hoechst temelji na v osnovi napačnih domnevah. Dodaten vpogled v spis v notranje listine Komisije ne bi mogel v ničemer izboljšati pravic obrambe podjetij niti prispevati k odločitvi o tem, katero podjetje ji je prvo predložilo odločilne dokaze. Dejansko se bo ta presoja opravila izključno na podlagi listin, ki so jih predložila podjetja in do katerih so imele dostop stranke.“

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

⁶⁷ Podjetje Hoechst navaja, da je šele ob branju obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah opazilo, da je podjetje Chisso na začetku postopka, več ali manj vzporedno njim, sodelovalo s Komisijo na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. Sočasno naj bi mu listine, do katerih je imelo dostop podjetje Hoechst, omogočile odkritje nepravilnosti v upravnem postopku. Hoechst v zvezi s tem poudarja, da v osmem tožbenem razlogu pod vprašaj postavlja dejstvo, da je prve odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela predložilo podjetje Chisso 13. novembra 1998.

⁶⁸ V okviru prvega tožbenega razloga podjetje Hoechst najprej nasprotuje zavrnitvi vpogleda v notranje listine, ki se nanašajo na stike med Komisijo in podjetjem Chisso. Drugič, podjetje Hoechst nasprotuje zavrnitvi vpogleda v dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami. Tretjič, podjetje Hoechst opozarja na dejstvo, da naj Komisija ne bi ugodila njegovemu predlogu, naj opravi nove preiskave. Poleg tega podjetje Hoechst predlaga sprejetje ukrepov procesnega vodstva.

Zavrnitev vpogleda v listine o stikih med Komisijo in podjetjem Chisso

⁶⁹ Komisija naj bi podjetju Hoechst odrekla vpogled v določene listine, ki jih je posredovalo podjetje Chisso, ter zaznamke, ki jih je sestavila Komisija o sestankih in telefonskih stikih s podjetjem Chisso. Če bi se lahko podjetje Hoechst z njimi seznanilo, bi si lahko ustvarilo popolno sliko o stikih med Komisijo in podjetjem Chisso ter bi lahko posledično lažje dokazalo, da je bilo samo tisto, ne pa podjetje Chisso, ki je časovno in vsebinsko prvo predložilo odločilne dokaze o obstoju kartela, in tako doseglo

znižanje globe. Podjetje Hoechst bi lahko tako bolje dokazalo, da so na dejanja sodelovanja podjetja Chisso vplivale informacije Komisije.

- 70 Ob sklicevanju na sodbe Sodišča prve stopnje z dne 29. junija 1995 v zadevi ICI proti Komisiji (T-36/91, Recueil, str. II-1847, točka 69); z dne 28. aprila 1999 v zadevi Endemol proti Komisiji (T-221/95, Recueil, str. II-1299, točka 65) ter z dne 30. septembra 2003 v združenih zadevah Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji (T-191/98, od T-212/98 do T-214/98, Recueil, str. II-3275, točka 334) podjetje Hoechst poudarja, da je pravica do vpogleda v spis ena od temeljnih varovalk prava Skupnosti na področju postopka, s katerimi se varujejo pravice obrambe naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Pravica do vpogleda v spis bi morala zagotavljati predvsem učinkovito izvrševanje pravice do izjave, saj bi omogočila poznavanje in presojo dokazov, ki jih je Komisija uporabila v svojem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, in če je mogoče, da se jih ovrže v odgovoru. Naloga Komisije naj bi bila, da načeloma omogoči vpogled v celoten spis. Drugače je lahko le, če bi šlo za notranje listine Komisije in dokaze, v katerih bi bile zajete poslovne skrivnosti tretjih.
- 71 Podjetje Hoechst navaja še, da enakost orožij pomeni tudi, da Komisija ne more sama odločiti o tem, ali in v kolikšnem obsegu bo omogočila vpogled v dokaze, ki bi jih lahko stranka uporabila kot razbremenilne dokaze. Če bi bilo mogoče dokazati, da bi bil lahko izid upravnega postopka, če bi podjetje Hoechst imelo vpogled v zadevne razbremenilne listine, drugačen, bi šlo za kršitev pravice do obrambe. Za dokaze, ki jih ni v spisu, bi morale podjetje Hoechst izrecno zahtevati seznanitev z njimi.
- 72 V tem primeru naj bi podjetje Hoechst zelo jasno poudarilo, da so bili vsi zaznamki o telefonskih pogovorih od septembra 1998 do aprila 1999 med predstavniki Komisije in podjetja Chisso pomembni za njegovo obrambo, saj bi lahko bili razbremenilni dokazi, s katerimi bi bilo mogoče dokazati pomanjkanje nepristranskosti pri vodenju postopka v tistem času.
- 73 Iz delov spisa, s katerimi se je podjetje Hoechst lahko seznanilo, naj bi bilo mogoče ugotoviti, da je bilo v primerjavi s podjetjem Chisso neenako obravnavano v svojo škodo.

74 Prvič, Komisija naj bi podjetju Chisso jeseni 1998 priznala, kar je podjetju Hoechst vzporedno zavrnila, in sicer da so izročitve ustnih pričevanj dejanja sodelovanja. Sočasno naj bi Komisija dejavno vabila podjetje Chisso na sestanke, medtem ko je enake sestanke s podjetjem Hoechst zavračala. Zlasti v notranjem zaznamku Komisije z dne 9. novembra 1998 naj bi bilo navedeno, da „[s]o odvetniki podjetja Chisso po pozivih generalnega direktorata za konkurenco pristali najmanj na to, da se izvedejo dogovorjeni sestanki“. Ti ponavljajoči se telefonski pozivi Komisije naj bi razkrivali pristranski način vodenja postopka.

75 Drugič, poleg tega naj bi bilo dokazano, da naj bi bilo podjetju v tem odločilnem obdobju za postopek, to je konec leta 1998, nezakonito obljubljen, da bo „posvarjeno“, če ga bodo druga podjetja na področju sodelovanja prehitela. Taka pristranska opozorila naj ne bi bila le nezakonita, ampak tudi bistvena za obrambo podjetja Hoechst. Dejansko bi bila ta obramba v bistvenem odvisna od stališča, ali in v kolikšnem obsegu je Komisija podjetje Chisso tako „posvarila“ oziroma ga obveščala o sodelovanju s strani podjetja Hoechst. Še več, v skladu z ustaljeno sodno prakso naj bi načelo dobrega upravljanja zajemalo obveznost pristojne institucije, da skrbno in nepristransko preuči vse upoštevne elemente obravnavane zadeve (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji, T-31/99, Recueil, str. II-1881, točka 99). Tudi ob domnevi, da Komisija podjetja Chisso ni posvarila, to ne vpliva na očitek, ki izhaja iz dejstva, da je ta v vsakem primeru izrazila pripravljenost, da tako opozorilo poda. Že samo ta kršitev načela dobrega upravljanja naj bi upravičevala širše pravice podjetja Hoechst do vpogleda v spis za ohranitev svojih pravic obrambe.

76 V teh okoliščinah naj bi bile listine, ki se nanašajo na stike med odvetniki podjetja Chisso in uradniki Komisije, zadolženimi za to zadevo, pomembne za obrambo podjetja Hoechst kot razbremenilne listine. Podjetje Hoechst naj bi to stališče večkrat izrazilo, pisno (v vednost pooblaščenca za zaslišanje in vodji oddelka Komisije, zadolženemu za zadevo) in na obravnavi 24. aprila 2003.

77 Pooblaščenec za zaslišanje, ki je te zahteve zavrnil v dopisu z dne 24. februarja 2003, naslovljenem na svetovalce podjetij Hoechst in Nutrinova, je sicer med drugim pojasnil:

„Brez odločilnih nasprotnih dokazov je treba domnevati, da je Komisija objektivno preučila informacije, ki so glede tega koristne za vaši stranki. V vašem dopisu ni nobenega prepričljivega dokaza o nasprotnem. Poleg tega razlog (naveden zgoraj) za zahtevo za dodaten vpogled v spis ni primeren razlog za odobritev vpogleda v dokazila; natančneje, ni bistven za vprašanje uporabe obvestila o ugodni obravnavi v tem primeru.“

78 Te trditve naj bi kazale na to, da pooblaščenec za zaslišanje, za čigar dejanja odgovarja Komisija, ni spoštoval svojih pristojnosti in nalog kot varuh spoštovanja pravic obrambe. V skladu s sodno prakso je mogoče od stranke, ki zahteva obsežnejši vpogled v spis, zahtevati le, naj z upoštevnimi trditvami dokaže, katere listine bi lahko bile koristne za njeno obrambo in zakaj (glej zgoraj v točki 70 navedeno sodbo Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točka 335). Presoja interesa za obrambo mora biti postavljena v perspektivo stranke, ki se brani, in niti agent Komisije, zadolžen za zadevo, niti pooblaščenec za zaslišanje nista pristojna za odločanje o tem, katere listine bi lahko bile koristne za obrambo kot razbremenilne listine.

79 Podjetje Hoechst, ki se sklicuje tudi na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 29. junija 1995 v zadevi Solvay proti Komisiji (T-30/91, Recueil, str. II-1775, točki 81 in 83), poudarja, da mora Komisija, če zadeva zahteva ekonomsko težavne in zapletene presoje, ravnati tako, da so naslovniki odločbe na enak način seznanjeni z dejstvi, kot je sama in kot so druge zadevne stranke. To načelo naj bi veljalo tudi za notranje listine Komisije, ki se nanašajo na stike s podjetjem Chisso, do katerih je podjetje Hoechst zahtevalo dostop za varstvo svojih pravic. Podjetje Hoechst s sklicevanjem na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi HFB in drugi proti Komisiji (T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 40), navaja, da je treba notranje listine Komisije posredovati, če so bili predloženi resni indici, ki kažejo na izjemne okoliščine obravnavane zadeve, ki to zahtevajo. Dostop do notranjih listin Komisije bi moral biti dovoljen, če bi se z njimi dokazalo, da je Komisija kršila načelo zakonitosti

(sklep Sodišča z dne 18. junija 1986 v zadevi BAT in Reynolds proti Komisiji, 156/84, Recueil, str. 1899, točka 11).

80 Glede sklicevanja pooblaščenca za zaslišanje na uporabo obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 podjetje Hoechst navaja, da pooblaščenec za zaslišanje ne bi smel vnaprej predvideti prihodnje obrazložitve odločbe Komisije in svojih postopkovnih odločitev utemeljiti na tej prihodnji obrazložitvi. Naj ne bi mogel niti poznati niti odločiti o tem, katere razloge bodo sprejeli člani Komisije, in naj ne bi imel niti pristojnosti niti pravice sam odločiti o interesu, ki bi ga lahko imele morebitne razbremenilne listine za obrambo (zgoraj v točki 70 navedena sodba Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točka 339).

81 V tem okviru podjetje Hoechst Sodišču prve stopnje predlaga sprejetje ukrepov procesnega vodstva, in sicer naj Komisiji odredi predložitev vseh listin, ki so v spisu, oziroma vseh listin, ki jih ima Komisija kako drugače v posesti, tako da se bo lahko Sodišče prve stopnje z njimi seznanilo, in na podlagi katerih bo mogoče videti, kakšne stike so imeli podjetje Chisso in predstavniki Komisije od septembra 1998 do aprila 1999. Poleg tega podjetje Hoechst predlaga, naj se v okviru pripravljalnih ukrepov kot priči zaslišita dva uradnika Komisije, ki sta bila takrat odgovorna za zadevo.

Zavrnitev vpogleda v dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami

82 Podjetje Hoechst navaja, da je že pred sprejetjem odločbe uveljavljalo, da bi se moral dopis odvetnikov podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002, ki je v spisu, vendar je njegova vsebina skoraj povsem zakrita, v spisu nahajati v nezakriti obliki. Podjetje Hoechst naj bi poudarilo, da so priloge k temu dopisu, vključno z dopisom z dne 26. marca 1999, ki se v skladu s povzetkom vsebine nanaša na sodelovanje podjetja Chisso s Komisijo, zelo pomembne za njegovo obrambo.

- 83 V delu, v katerem se ta listina, kot bi bilo mogoče sklepati iz dostopnega spisa, nanaša le na vsebino oziroma na pravna vprašanja v zvezi s sodelovanjem podjetja Chisso in na presojo tega, podjetje Hoechst meni, da ni podan upravičen razlog, ki bi mu preprečeval vpogled vanj.
- 84 Podjetje Hoechst dodaja, da bi bili lahko v dopisu podjetja Chisso razbremenilni dokazi (na primer, če bi ga podjetje Chisso obdolžilo vodstva v kartelu), zato bi mu Komisija morala nemudoma in avtomatično omogočiti vpogled. Obratno bi lahko imel dopis podjetja Chisso pri indicijah o diskriminaciji, kot so prej navedene nepravilnosti v postopku pred Komisijo, razbremenilni učinek. V tem primeru bi moral biti ta dopis na zahtevo podjetja Hoechst temu kar najhitreje posredovan.
- 85 V tem okviru naj ne bi bilo pomembno, ali je ena od strank zahtevala zaupno obravnavanje zadevnih listin. Komisija bi morala po uradni dolžnosti in objektivno preveriti dokaze v svojem spisu. Podjetje Hoechst v zvezi s tem pojasnjuje, da člen 21(2) Uredbe št. 17 določa, da lahko Komisija odobri le upravičene zahteve za zaupno obravnavanje poslovnih skrivnosti.
- 86 Podjetje Hoechst meni, da bi lahko le poslovni podatki, kot so promet oziroma tržni deleži, v nezgodovinskih obdobjih upravičili zakritje – vendar le delno – dopisa podjetja Chisso.
- 87 Podjetje Hoechst ob sklicevanju na zgoraj v točki 70 navedeno sodbo Endemol proti Komisiji (točka 65) poudarja, da je treba varstvo zaupnih informacij tehtati s pravicami obrambe naslovnikov obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Naslovniki obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah bi morali imeti možnost, da ob poznavanju zadeve odločijo, ali bi lahko bile opisane listine pomembne za njihovo obrambo (zgoraj v točki 70 navedena sodba ICI proti Komisiji, točka 104). V tem primeru podjetje Hoechst poudarja, da je bila njegova pravica do obrambe v delu, v katerem ni moglo razjasniti določenih odločilnih vprašanj glede postopka in dejstev, omejena.

88 Še posebej bi bilo – ker podjetje Hoechst izpodbija dejstvo, da je podjetje Chisso prvo predložilo odločilna dokazila, iz dopisa podjetja Chisso z dne 26. marca 1999, ki se, kot dokazuje njegov povzetek, nanaša na sodelovanje podjetja Chisso s Komisijo – morda mogoče zaključiti glede vsebine in datumov dejanj takega sodelovanja, zlasti pred 29. oktobrom 1998.

89 V tem okviru podjetje Hoechst Sodišču prve stopnje predlaga sprejetje ukrepov procesnega vodstva, s katerimi bi Komisiji naložilo, naj da Sodišču prve stopnje in podjetju Hoechst na razpolago dopis odvetnikov podjetja Chisso Komisiji z dne 17. decembra 2002, in sicer v celoti s prilogami. Poleg tega podjetje Hoechst predlaga, naj se v okviru pripravljalnega postopka prek Komisije kot priče zaslišita oba uradnika, ki sta bila takrat zadolžena za zadevo.

90 Podjetje Hoechst v dopisu z dne 16. junija 2006 v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje, s katerim ga je pozvalo, naj predstavi dodatna stališča o listinah, ki jih je predhodno posredovala Komisija, med njimi o dopisu podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami (glej zgoraj navedeno točko 34), zatrjuje, da so bili dokazi zavrtnjeni in da je v upravnem postopku prišlo do nepravilnosti.

91 Prvič, glede dokazov, ki naj bi bili zavrtnjeni, Hoechst meni, da je dopis odvetnikov podjetja Chisso in Komisije z dne 11. januarja 1999, v kateri bi mu bilo sedaj omogočeno prvič vpogledati, razbremenilna listina.

92 Ta dopis naj bi dokazoval, da naj bi podjetje Chisso 3. novembra 1998, to je nekaj dni po predlogu podjetja Hoechst za imuniteto, želelo potrditev, da nobeno drugo podjetje pred njim ni ponudilo sodelovanja.

93 To naj bi dokazovalo, da tega dne podjetje Chisso pri Komisiji ni vložilo zahteve za imuniteto. Podjetje Chisso naj bi predlog za imuniteto vložilo šele po 11. januarju 1999, kot naj bi izhajalo iz besedila tega dopisa. Nevložitve predloga za imuniteto

naj vendar ne bi bilo mogoče nadoknaditi. Ta element naj v odločbi ne bi bil naveden, potrdil pa bi lahko, da je bilo Hoechst prvo podjetje, ki je sodelovalo s Komisijo.

94 Drugič, podjetje Hoechst meni, da je dopis podjetja Chisso Komisiji z dne 26. marca 1999 pravno razbremenilna listina.

95 Po mnenju podjetja Hoechst ta dopis dokazuje, da takrat, ko je bil poslan, pisne izjave, ki jih je Komisija zahtevala od podjetja Chisso, če vedno niso bile predložene.

96 Hoechst v zvezi z tem navaja, da so bili podjetju Chisso neuradno podaljšani roki, kar pa v obvestilu o ugodni obravnavi iz leta 1996 naj ne bi bilo predvideno.

97 Nadalje, če teh dokazov ni bilo do 26. marca 1999, v nasprotju s tem, kar je navedeno v točki 458 odločbe, ne bi bilo mogoče šteti, da je imela Komisija dokaz o obstoju kartela na podlagi sodelovanja podjetja Chisso. Komisija naj bi tako podjetju Chisso dala nezakonite zaveze, ki jih je pozneje spoštovala, s tem da mu je dodelila imuniteto pred globo.

98 Podjetje Hoechst opozarja tudi, da je Komisiji listinske dokaze posredovalo 19. marca 1999, čeprav so njegovi zaposleni še tvegali kazenski pregon v Združenih državah in čeprav je obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 zahtevalo le dokaze o obstoju kartela, ki naj bi jih podjetje Hoechst podalo že po 29. oktobru 1996.

99 Glede nepravilnosti, do katerih naj bi prišlo v upravnem postopku, podjetje Hoechst poudarja, da Komisija v točki 461 odločbe ni hotela priznati, da je bilo prvo podjetje, ki je z njo sodelovalo, zato ker naj bi imelo na razpolago listine, ne da bi jih posredovalo, čeprav naj bi bilo dogovorjeno, upošteva postopek, ki je potekal v Združenih državah, da bo podjetje Hoechst te listine lahko predložilo pozneje.

100 Sočasno naj bi Komisija, kot dokazuje dopis z dne 26. marca 1999, podjetju Chisso za predložitev listin očitno dala „dodatne roke“. Poleg tega bi morale biti listine, ki jih je predložilo podjetje Chisso aprila 1999, predložene prej. Zato bi bilo treba sodelovanje podjetja Chisso zavrniti iz istih razlogov kot v primeru podjetja Hoechst.

101 Sicer pa naj podjetju Chisso kljub primerljivemu položaju v ožjem smislu ne bi bilo očitano nesodelovanje. To naj bi pomenilo neenako obravnavanje v škodo podjetja Hoechst.

Predlog za izvedbo novih preiskav

102 Podjetje Hoechst v dopisu z dne 22. januarja 2003 pooblaščenцу za zaslišanje navaja, da je predlagalo izvedbo dodatnih preiskav v prostorih Komisije z zaslišanjem prič. Ta predlog je bil, ne da bi ga pooblaščenec za zaslišanje oziroma Komisija zavrnila, spregledan, saj naj predlagana preiskava očitno ne bi bila izpeljana. V delu, v katerem naj bi bila ta preiskava iz razlogov, podanih v tem tožbenem razlogu, odločilna za vsebino odločbe, naj bi Komisija kršila načelo dobrega upravljanja.

b) Trditve Komisije

Zavrnitev vpogleda v določene listine

- 103 Komisija poudarja, da podjetje Hoechst ne zanika, da je mogoče vpogled v določene listine načeloma zavrniti, če so te listine notranje listine ali pa so v njih poslovne skrivnosti.
- 104 Komisija v tem okviru, prvič, pojasnjuje, da je pooblaščenec za zaslišanje v osnutku svoje odločbe namenil „posebno pozornost“ zaključkom glede vprašanja upravičenosti do ugodnega obravnavanja na področju globe. Poleg tega naj bi „enako“ presodila notranje zaznamke Komisije, preden naj bi izrazil prepričanje o tem, da „dejanja služb Komisije do strank s tega stališča niso imela nobenega vpliva na izid postopka“.
- 105 Drugič, Komisija navaja, da je prve odločilne elemente za dokazovanje obstoja kartela predložilo podjetje Chisso na sestanku 13. novembra 1998. Določitev podjetja, ki je Komisiji prvo predložilo odločilne dokaze, naj bi bila opravljena izključno na osnovi listin, ki so jih predložila podjetja, do katerih so imele stranke dostop. Zato opozorilo, obljubljenemu podjetju Chisso na tem sestanku 13. novembra 1998, logično ni moglo vplivati na določitev podjetja, ki je prvo začelo sodelovati. Iz tega naj bi sočasno izhajalo, da merila v zvezi s potekom postopka po tem dnevu v tem smislu ne morejo biti manj pomembna. To velja tudi za očitke glede zavrnitev vpogleda v dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami.
- 106 Tretjič, podjetju Hoechst poleg tega naj ne bi uspelo vzbuditi resnih dvomov o objektivnosti vodenja postopka Komisije, ki bi lahko upravičili širši dostop do njenih notranjih listin.

107 V zvezi s tem Komisija navaja, da je bila možnost, ponujena podjetju Chisso, da 9. decembra 1998 ustno predstavi svoja stališča, namenjena izključno obrazložitvi pisnih dokazov, predloženih 13. novembra 1998. Nasprotno naj bi se na sestanku, ki ga je 5. marca 1999 po telefonu predlagalo podjetje Hoechst, ustno pričanje želelo zamenjati z obstoječimi pisnimi dokazi.

108 Glede „zavrnitve“ sestanka, ki ga je predlagalo podjetje Hoechst, Komisija navaja, da je šlo z njene strani bolj za splošno opozorilo na pogoje za uporabo obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 kot za dokončno zavrnitev vseh novih stikov s podjetjem Hoechst. Komisija pojasnjuje tudi, da je njeno stališče temeljilo na trenutni presoji, po eni strani, pripravljenosti podjetja Hoechst na sodelovanje, ki naj ne bi bilo pripravljeno polno sodelovati pred izidom kazenskih in civilnih postopkov, ki potekajo v Združenih državah, ter po drugi strani, dokazni vrednosti informacij, ki jih je podjetje Hoechst Komisiji posredovalo do tega datuma. Ker naj bi podjetje Hoechst navedlo, da ob predlaganem sestanku ni moglo polno sodelovati s Komisijo in ji posredovati drugačnih informacij od že posredovanih, naj organizacija novega sestanka ne bi bila smiselna niti za Komisijo niti za podjetje Hoechst.

109 Glede dejstva, da naj bi Komisija dejavno vabila podjetje Chisso na sestanke, ki jih je organizirala, Komisija pojasnjuje, da se je s telefonskim pozivom le odzvala na pobudo podjetja Chisso. Na sestanku 29. septembra 1998 naj bi bilo dogovorjeno, da bodo odvetniki prevzeli pobudo za nov sestanek s Komisijo v dvotedenskem roku. Ker tega v dogovorjenem roku niso storili, naj bi Komisija stopila v stik, da bi preverila, ali se želijo odvetniki sestati z njo.

110 Komisija dodaja, da je uspešno delovanje zadevne institucije na področju konkurence odvisno predvsem od učinkovitosti obvestila o ugodni obravnavi in torej od zaupanja podjetij, ki sodelujejo, v zaupnost vzpostavljenih stikov. Zato naj bi bilo treba zavrniti trditev podjetja Hoechst, v skladu s katero naj bi njegov interes, da dokaže morebitne pomanjkljivosti postopka, prevladal nad uspešnim delovanjem institucije. V tem okviru z zgoraj v točki 79 navedeno sodbo Solvay proti Komisiji podjetje Hoechst naj ne bi moglo premagati neobstoja izjemnih okoliščin v obravnavanem primeru.

Zadeva, v kateri je bila izdana sodba Solvay proti Komisiji, naj se ne bi nanašala na notranje zaznamke Komisije, ampak le na zaupne listine ene od strank. Poleg tega naj bi se dejstva, na podlagi katerih je bilo odločeno, zelo razlikovala od dejstev v tej zadevi, ki se ne nanašajo na ekonomsko težavne in zapletene presoje.

- 111 Nazadnje Komisija, ki se sklicuje na zgoraj v točki 70 navedeno sodbo Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji (točka 340), poudarja, da je mogoče, če listine, v katerih bi lahko bili razbremenilni dokazi, stranki niso bile posredovane, ugotoviti kršitve pravic obrambe le, če je dokazano, da bi bil izid upravnega postopka, če bi stranka med potekom tega postopka lahko vpogledala v zadevne listine, drugačen. To pa naj bi bilo v obravnavanem primeru, ker je bilo podjetje Chisso prvo podjetje, ki je sodelovalo s svojim prispevkom 13. novembra 1998, izključeno.
- 112 Komisija je v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča prve stopnje 5. septembra 2006 podala naslednje pripombe k dodatnim stališčem podjetja Hoechst, posredovanim 16. junija 2006 (glej zgoraj navedeno točko 34 in zgoraj navedene točke od 90 do 101).
- 113 Prvič, glede dopisa podjetja Chisso z dne 11. januarja 1999 Komisija navaja, da je bila ta listina dostopna že med upravnim postopkom, in sicer naj je ne bi bilo mogoče v nobenem primeru šteti za dokaz, v kateri mu ne bi bilo dano vpogledati.
- 114 V vsakem primeru Komisija pojasnjuje, da naslov E(1) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 podjetja zavezuje, da „stopijo v stik“ s generalnim direktoratom za konkurenco. Čeprav je v nemški različici te določbe v tem okviru uporabljena beseda „predlagatelj“ (Antragsteller), naj ne bi bilo treba vložiti uradnega predloga. Podjetje Hoechst poleg tega tudi samo naj ne bi vložilo „predloga“ v dopisu z dne 27. oktobra 1998.
- 115 Glede vprašanja, katero podjetje je prvo sodelovalo v smislu naslova B obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, Komisija meni, da ni odločilen datum „predloga“.

Pomembno naj bi bilo, katero podjetje „prvo predloži odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela“. Poleg tega naj bi izrazi, uporabljeni v dopisu z dne 11. januarja 1999, dokazovali očitno domnevo podjetja Chisso, da se je njegovo sodelovanje že začelo.

116 Drugič, glede dopisa podjetja Chisso z dne 26. marca 1999 je Komisija poudarila, da se ta listina nanaša le na vprašanje glede rokov, ki so bili naloženi podjetju Chisso in ne podjetju Hoechst, za predložitev drugih listin takrat, ko je podjetje Chisso s svojim prispevkom z dne 13. novembra 1998 že izpolnilo pogoje za uporabo naslova B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. Podjetje Hoechst naj bi se pri zatrdjevanju, da ga ta listina razbremenjuje, motilo. To naj ne bi držalo, saj se ne nanaša na nobenega od razlogov, zaradi katerih podjetje Hoechst ni moglo biti upravičeno do uporabe naslova B obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, navedenih v točkah od 455 do 464 Odločbe, na katere opozarja Komisija.

117 Dejstvo, da se Chisso obravnava kot prvo podjetje, ki je sodelovalo, ne temelji na stališčih, ki jih je posredovalo 20. aprila 1999, ampak na listinah, predloženih 13. novembra 1998. Učinek podaljšanja rokov tako naj ne bi bilo retroaktivno priznanje prvega sodelovanja podjetju Chisso.

118 Če bi želelo podjetje Hoechst uveljavljati, da iz te listine izhaja, da podjetje Chisso ni izpolnilo pogojev za uporabo naslova B(d) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, Komisija meni, da njegovi trditvi ni mogoče pritrditi, saj se nihče ne more v svojo korist sklicevati na nezakonitost, ki je bila storjena v korist drugega (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. junija 2005 v združenih zadevah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-71/03, T-74/03, T-87/03 in T-91/03, neobjavljena v ZOdl., točka 373). Še več, tudi če bi podjetje Chisso dejansko izgubilo ugodnost iz naslova B obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, to za podjetje Hoechst ne bi imelo posledic.

- 119 Komisija dodaja, da so za uporabo naslova B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 potrebni dokazi, ki so odločilni za dokaz obstoja kartela. V nasprotju z mnenjem podjetja Hoechst dokazi, na podlagi katerih lahko Komisija opravi preiskavo, naj ne bi bili dovolj.
- 120 Držalo naj bi, da ustno podane informacije niso vnaprej izključene. Kljub temu same v okviru uporabe naslova B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 naj ne bi bile upoštevne, vse dokler niso zapisane s primernimi sredstvi (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2006 v zadevi BASF proti Komisiji, T-15/02, ZOdl., str. II-497, točka 505).
- 121 Od Komisije bi bilo treba v zvezi s tem izrecno zahtevati, naj sestavi zapisnik (zgoraj v točki 120 navedena sodba BASF proti Komisiji, točka 502), v vsakem primeru, dokler tega ni predlagala Komisija v okviru svoje upravne prakse. Poleg tega naj z zapisnikom ne bi bilo mogoče prispevati k dokazovanju obstoja kartela, razen če bi Komisija lahko dokazala pristnost izjav.
- 122 Tretjič, glede nepravilnosti, do katerih naj bi prišlo v upravnem postopku, naj bi podjetje Hoechst iz dopisa z dne 26. marca 1999 sklepalo, da podjetje Chisso ni izpolnjevalo niti pogojev za uporabo naslova B(d) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. To trditev naj bi bilo treba zavrniti, saj se nihče ne more v svojo korist sklicevati na nezakonitost, ki je bila storjena v korist drugega.
- 123 Poleg tega je treba po mnenju Komisije vprašanje, ali so izpolnjeni pogoji za uporabo naslova B(d) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, obravnavati od primera do primera. Eden od pomembnih elementov v tem okviru naj bi bil, ali je ravnanje zadevnega podjetja povzročilo še nezanemarljivo zamudo v postopku. Upošteva je postopek, gledano v celoti, naj bi bilo očitno, da v obravnavanem primeru ni šlo za tak primer. Komisija poudarja tudi, da podjetje Hoechst ni posredovalo drugega dela

svojih stališč vse do aprila 1999, nekaj dni po tem, ko je podjetje Chisso predložilo svoje izjave (ki jih je podjetje Hoechst opredelilo kot prepozne).

- 124 Nazadnje Komisija nasprotuje določenim informacijam o dejstvih, ki so v stališčih podjetja Hoechst.

Predlog za izvedbo novih preiskav

- 125 Komisija zatrjuje, da je bila preiskava opravljena, le da ni dala rezultatov v korist podjetja Hoechst. Uradnik, ki je bil takrat zadolžen za zadevo, je bil med drugim zaslišan in potrdil naj bi, da podjetje Chisso ni bilo opozorjeno o možnosti, da bi ga lahko kdo prehitel pri sodelovanju. V zvezi s tem podjetje Chisso naj ne bi bilo posvarjeno.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

- 126 Najprej je treba navesti, da se podjetje Hoechst na več mestih v okviru prvega tožbenega razloga v podporo kršitvi pravice do vpogleda v spis sklicuje na kršitev načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja. Te trditve so poleg tega na novo razvite v okviru osmega in devetega tožbenega razloga, s katerimi želi doseči znižanje globe.

- 127 V teh okoliščinah Sodišče prve stopnje meni, da je treba najprej presoditi te trditve nato pa podrobneje razčleniti kršitev pravice do vpogleda v spis, ki jo zatrjuje podjetje Hoechst.

a) Kršitev načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja

- 128 Treba je opozoriti, da je Komisija v upravnem postopku, ki ga vodi, zavezana spoštovati postopkovna jamstva, določena v pravu Skupnosti (sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi Enso Española proti Komisiji, T-348/94, Recueil, str. II-1875, točka 56).
- 129 Med postopkovnimi jamstvi, ki jih pravni red Skupnosti podeljuje v upravnih postopkih, je med drugim navedeno načelo dobrega upravljanja, na katero se navezuje obveznost pristojne institucije, da skrbno in nepristransko preuči vse upoštevne elemente obravnavanega primera (sodba Sodišča prve stopnje z dne 24. januarja 1992 v zadevi La Cinq proti Komisiji, T-44/90, Recueil, str. II-1, točka 86, in zgoraj v točki 75 navedena sodba ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji, točka 99).
- 130 Glede načela enakega obravnavanja mora Komisija v okviru presoje sodelovanja, ki ga ponudijo podjetja, spoštovati splošno načelo prava Skupnosti, ki je v skladu z ustaljeno sodno prakso kršeno, kadar se primerljive položaje obravnava različno oziroma različne položaje enako, razen če je take obravnava objektivno upravičena (sodbi Sodišča prve stopnje z dne 13. decembra 2001 v združenih zadevah Krupp Thyssen Stainless in Acciai speciali Terni proti Komisiji, T-45/98 in T-47/98, Recueil, str. II-3757, točka 237, ter z dne 25. oktobra 2005 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, T-38/02, ZOdl., str. II-4407, točka 453).
- 131 Prvič, v obravnavanem primeru glede trditve podjetja Hoechst, v skladu s katero naj bi Komisija podjetju Chisso jeseni 1998 priznala ustne prispevke kot dejanja sodelovanja, medtem ko jih je podjetju Hoechst sočasno zavrnila, in iz razlogov, predstavljenih v točkah od 572 do 578 v nadaljevanju, je treba šteti, da je Komisija v odločbi dejanja podjetja Hoechst nazadnje štela za dejanja sodelovanja in da dejstvo, da Komisija v nobenem primeru ni nameravala upoštevati določenih ustnih prispevkov, izhaja iz negotovosti podjetja Hoechst glede učinkovitega sodelovanja na začetku postopka. Zato je treba trditve podjetja Hoechst v zvezi s tem zavrniti.

132 Drugič, glede notranjega zaznamka Komisije z dne 9. novembra 1998, ki se nanaša predvsem na sestanek z dne 29. oktobra 1998, v katerem je navedeno, da so „odvetniki [...] po pozivih [generalnega direktorata za konkurenco] pristali najmanj na to, da se izvedejo dogovorjeni sestanki“, je treba šteti, da so telefonski stiki na pobudo služb Komisije izhajali iz dejstva, da so se te službe 29. septembra 1998 že sestale z odvetniki podjetja Chisso, ne da bi bilo treba določiti, ali je bila identiteta podjetja Chisso že uradno razkrita. Kot je navedla Komisija v notranjem zaznamku 1. oktobra 1998, je bilo dogovorjeno, da bodo odvetniki stopili s stik s službami Komisije v petnajstdnevem roku. Dejstvo, da so stik ponovno navezale službe Komisije, ni take narave, da bi lahko postavilo pod vprašaj pravilnost postopka.

133 Tretjič, glede dejstva, da so predlogi podjetja Hoechst za dodatne preiskave ostali neodgovorjeni, je treba ugotoviti, da je bil predlog podjetja Hoechst, izdelan v dopisu z dne 22. januarja 2003 pooblaščenca za zaslišanje, podan v okviru zahteve za vpogled v notranje listine o telefonskih stikih med Komisijo in podjetjem Chisso od septembra 1998 do aprila 1999. Natančneje, podjetje Hoechst je pooblaščenca za zaslišanje pozvalo, naj preišče navedene telefonske stike. Sicer pa iz končnega poročila pooblaščenca za zaslišanje izhaja, da je „[zaradi] tožb podjetij Hoechst in Nutrinova“ ta preučil „interne zapiske služb Komisije, kolikor [ti] obstajajo“. Trditev podjetja Hoechst, v skladu s katero naj bi njegov predlog ostal brez odgovora, torej ni pravilna.

134 Četrtrič, glede trditve, da naj bi prišlo v okviru uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 do pristranskosti oziroma do neenakega obravnavanja, je treba navesti, da je Komisija v notranjem zaznamku 9. novembra 1998, ki se nanaša na prve sestanke s podjetjema Chisso in Hoechst, navedla:

„Prav gotovo jih [to je odvetnikov podjetja Chisso] nismo obvestili, da so druga podjetja prav tako predložila informacije, niti nismo teh drugih podjetij obvestili, da [...] je podjetje Chisso zaprosilo za imuniteto.“

- 135 Sicer pa iz zapisnika s sestanka z dne 13. novembra 1998 med podjetjem Chisso in Komisijo izhaja, da je eden od uradnikov, zadolžen za to zadevo, navedel, da bo to podjetje „lojalno opozorjeno, če bi kakšno drugo podjetje poskusilo prehiteti Chisso na podlagi obvestila o ugodni obravnavi“.
- 136 Iz tega po eni strani izhaja jasen namen Komisije, ki ga je izrazila 9. novembra 1998, da sodelujočim podjetjem, še posebej podjetju Hoechst, ne bo razkrila korakov drugih podjetij pri svojih službah v smeri, da bi pridobila imuniteto pred globo, medtem ko je po drugi strani 13. novembra 1998, to je nekaj dni pozneje, podjetju Chisso zagotovila, da bo posvarjeno, če bi ga hotela druga podjetja prehiteti pri sodelovanju.
- 137 Ti elementi Sodišče prve stopnje vodijo k oceni, da Komisija ni spoštovala načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja. Sodišče prve stopnje v zvezi s tem poudarja, da zagotovilo zadevnega uradnika na sestanku 13. novembra 1998, čeprav ne dokazuje, da je bila obljuba podjetju Chisso pozneje dejansko izpolnjena, vseeno pomeni nespoštovanje obeh zgoraj navedenih načel.
- 138 Na tej točki je treba navesti, da podjetje Hoechst ne predlaga razglasitve ničnosti odločbe, zato ker naj bi Komisija kršila načeli dobrega upravljanja in enakega obravnavanja. Kljub temu si je treba, ker je bila kršitev navedenih načel zatrjevana v podporo kršitvi pravice do vpogleda v spis, ki bo analizirana v nadaljevanju in v delu, v katerem so trditve podjetja Hoechst ponovno navedene v okviru osmega in devetega tožbenega razloga, ki se nanašata na uporabo obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, postaviti vprašanje o vplivu kršitve, ugotovljene zgoraj v točki 137, na vsebino odločbe.
- 139 V zvezi s tem je treba najprej navesti, da nezakonitost, ugotovljena zgoraj v točki 137, ni taka, da bi postavila pod vprašaj kršitev, ugotovljeno v odločbi, ki poleg tega temelji na listinskih dokazih. Podjetje Hoechst poleg tega ni navedlo nobene trditve v tej smeri.

140 Drugič, glede sodelovanja podjetij iz točke 440 odločbe izhaja:

„Na sestanku 13. novembra 1998 je podjetje Chisso ustno opisalo dejavnosti kartela in predložilo pisne dokaze [...] Komisija meni, da je bilo Chisso ob tej priložnosti prvo podjetje, ki je predložilo odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela, ki ga ugotavlja ta odločba.“

141 Iz tega sledi, da se je Komisija oprla le na ustni opis dejavnosti kartela in na pisne dokaze, ki so bili posredovani na sestanku 13. novembra 1998 in ne pozneje ter na podlagi katerih je zaključila, da je bilo Chisso prvo podjetje, ki je predložilo odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela.

142 V teh okoliščinah, tudi če domnevamo, da je bilo podjetje Chisso vzpodbujeno k nadaljnjemu sodelovanju s Komisijo po 13. novembru 1998, Komisija v odločbi glede uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 ne bi mogla sprejeti drugačne odločitve, s pridržkom presoje osmega in devetega tožbenega razloga, ki ju je navedlo podjetje Hoechst, s katerima želi dokazati, da listine, ki jih je 13. novembra 1998 posredovalo podjetje Chisso, v osnovi niso bile odločilne. Enako bi bilo tudi, če bi podjetje Hoechst po 13. novembru 1998 še najprej sodelovalo, ob poznavanju sodelovanja podjetja Chisso.

143 Zato je treba šteti, da nezakonitost, ugotovljena zgoraj v točki 137, ni taka, da bi lahko vplivala na veljavnost odločbe v zvezi z ugotovitvijo kršitve in da je bilo podjetje Chisso prvo, ki je sodelovalo.

144 Kljub vprašanju vpliva nezakonitosti – ugotovljene zgoraj v točki 137 – na pravico do vpogleda v spis, ki bo obravnavana v nadaljevanju, in torej na vprašanje njenega vpliva na veljavnost odločbe v celoti ter v delu, v katerem podjetje Hoechst ponavlja te trditve v okviru osmega in devetega tožbenega razloga, s katerima želi doseči

znižanje zadevne globe, si Sodišče prve stopnje na tej točki pridržuje stališče glede morebitne spremembe navedene globe.

b) Kršitev pravice do vpogleda v spis

¹⁴⁵ Najprej je treba opozoriti, da pravica do vpogleda v spis kot izraz načela varstva pravic obrambe pomeni, da mora Komisija zadevnemu podjetju dati možnost, da preuči vse dokumente v preiskovalnem spisu, ki so morda pomembni za njegovo obrambo. K temu spadajo obremenilni in razbremenilni dokumenti, razen poslovnih skrivnosti drugih podjetij, internih dokumentov Komisije in drugih zaupnih podatkov (glej sodbo Sodišča z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 68 in navedena sodna praksa).

¹⁴⁶ Glede obremenilnih dokazov mora zadevno podjetje dokazati, da bi bil rezultat, do katerega je prišla Komisija v odločbi, drugačen, če bi bila neka listina, ki ni bila posredovana in na katero se je oprla Komisija pri obtožbi tega podjetja, izločena kot obremenilno dokazno sredstvo. Glede razbremenilnih dokazov mora zadevno podjetje dokazati, da je lahko njihovo nerazkritje v njegovo škodo vplivalo na potek postopka in na vsebino odločbe Komisije. Dovolj je, če podjetje dokaže, da bi lahko navedene razbremenilne listine uporabilo pri svoji obrambi, in sicer da bi, če bi se nanje lahko oprlo v upravnem postopku, lahko uveljavljalo dokaze, ki ne bi bili skladni z zaključki, do katerih je prišla Komisija, in bi lahko tako na kakršen koli način vplivali na njeno presojo v poznejši odločbi, najmanj glede teže in trajanja njemu očitane ravnanja, ter s tem na višino globe. Možnost, da bi lahko nerazkrita listina vplivala na potek postopka in na vsebino odločbe Komisije, se lahko ugotovi le po začasni presoji določenih dokaznih sredstev, iz katerih izhaja, da bi lahko imele nerazkrite listine – glede na ta dokazna sredstva – pomen, ki se ga ne bi smelo zanemariti (glej zgoraj v točki 145 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točke od 73 do 76 ter navedena sodna praksa).

147 Še več, treba je poudariti, da se Komisija, ki vroči obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne more sama odločiti, kateri dokumenti so koristni za obrambo zadevnih podjetij. Vseeno pa lahko iz upravnega postopka izloči dokaze, ki niso v zvezi z zatrjevanimi dejstvi in s pravno podlago obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ter zato za preiskavo niso pomembni. Tožeča stranka opustitve posredovanja neupoštevnih dokazil ne more uspešno uveljavljati kot razloga za razglasitev ničnosti (glej zgoraj v točki 145 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 126 ter navedena sodna praksa).

148 Nazadnje je treba opozoriti, da bi lahko kršitev pravice do vpogleda v spis povzročila popolno ali delno razglasitev ničnosti odločbe Komisije le, če bi nepravilni dostop do preiskovalnega spisa v upravnem postopku podjetju oziroma zadevnim podjetjem preprečeval, da se seznani z listinami, ki bi jih bilo mogoče uporabiti pri njihovi obrambi, in bi na tak način kršil njihove pravice do obrambe. Za to bi šlo, če bi lahko razkritje listine, čeprav omejeno, če bi se zadevno podjetje v upravnem postopku lahko sklicevalo nanjo, pripeljalo do drugačnega rezultata v tem postopku (glej v tem smislu zgoraj v točki 145 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točki 101 in 131).

149 Ob upoštevanju teh okoliščin je treba presojati, ali je bila pravica podjetja Hoechst do vpogleda v spis v obravnavanem primeru v zvezi z dopisom podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami ter z notranjimi listinami, ki se nanašajo na telefonske razgovore med Komisijo in podjetjem Chisso od septembra 1998 do aprila 1999, kršena.

Dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami

150 Prvič, treba je navesti, da je Komisija odločila, da bo dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami v nezaupni različici vključila v preiskovalni spis, dostopen strankam postopka. Komisija je torej štela, da so bile te listine za preiskavo upoštevne.

- 151 Drugič, Komisija dopisa podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami v odločbi ni uporabila pri dokazovanju, da so zadevna podjetja storila kršitev. Zato ne gre za obremenilne dokaze.
- 152 Tretjič, treba je ugotoviti, da je imelo podjetje Hoechst dejansko dostop do nezaupne različice dopisa podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami. Vseeno so bile te listine – v obliki, ki je bila na voljo podjetju Hoechst v upravnem postopku –, ki so obsegale skoraj 101 stran, skoraj vse prazne in označene kot „poslovne skrivnosti“. V upravnem postopku ni bila predložena nobena razumljivejša nezaupna različica niti povzetek vsebine teh listin. V dopisu podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 so bili navedeni le seznam, na katerem so bili datumi zadevnih listin, pošiljatelj in prejemnik ter v okoliščinah posameznega primera predmet. V teh okoliščinah je nezaupna različica dopisa podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami, v obliki, ki je bila na voljo podjetju Hoechst v upravnem postopku, dejansko zelo podobna nerazkritju zadevnih dokazil, ki so bila v delu, v katerem so bila del spisa, bistvena za preiskavo.
- 153 Četrtrič, treba je poudariti, da je podjetje Hoechst v upravnem postopku večkrat zahtevalo primernejši dostop do dopisa podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami. Tak dostop mu v skladu s točko 26 odločbe ni bil omogočen, ker je podjetje Chisso zaprosilo za njegovo zaupno obravnavanje. Sicer pa se Komisija na splošno ne more sklicevati na zaupnost, zato da bi upravičila popolno zavrnitev razkritja dokazov iz spisa (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. aprila 1999 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, od T-305/94 do T-307/94, od T-313/94 do T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 in T-335/94, Recueil, str. II-931, točka 1017). Pravice podjetij in združenj podjetij do varstva njihovih poslovnih skrivnosti je namreč treba pretehtati glede na pravno jamstvo do vpogleda v celoten spis (sodba Sodišča prve stopnje z dne 15. marca 2000 v združenih zadevah Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, imenovana Cement, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, Recueil, str. II-491, točka 147).

- 154 V okoliščinah obravnavanega primera, upošteva je izrecno zahtevo podjetja Hoechst v tem smislu, bi Komisija lahko pripravila ali naložila pripravo nezaupnih različic zadevnih listin oziroma v okoliščinah posameznega primera, če bi se to izkazalo za težavno, sestavila seznam zadevnih listin in nezaupen, dovolj natančen povzetek njihove vsebine.
- 155 Iz vseh teh razlogov je treba šteti, da Komisija podjetju Hoechst ni omogočila pravilnega vpogleda v dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami.
- 156 Vseeno pa je treba opozoriti, da lahko kršitev pravice do vpogleda v spis povzroči razglasitev ničnosti odločbe Komisije deloma ali v celoti le, če je nepravilen dostop do preiskovalnega spisa v upravnem postopku zadevnemu podjetju oziroma podjetjem onemogočal, da bi se seznanila z listinami, ki bi jih lahko uporabila pri obrambi, in je s tem kršil njihovo pravico do obrambe.
- 157 V teh okoliščinah je Sodišče prve stopnje izdalo ukrepe procesnega vodstva, navedene zgoraj v točkah od 32 do 35, da je imelo podjetje Hoechst možnost predstaviti dodatna stališča o popolnih listinah, s katerimi se je lahko seznanilo.
- 158 V zvezi s tem je treba najprej navesti, da so bile določene listine iz preiskovalnega spisa, zlasti dopis podjetja Chisso z dne 11. januarja 1999, posredovane na zahtevo Sodišča prve stopnje v delu, v katerem se je nanje sklicevala odločba pri ugotovitvi, da je podjetje Chisso na sestanku 13. novembra 1998 podalo ustni opis dejavnosti kartela in dokazila. Poleg tega ni sporno, da so bile te listine del preiskovalnega spisa, dostopnega strankam med postopkom, kar je potrdila Komisija v svojih stališčih, ne da bi ji podjetje Hoechst nasprotovalo. V teh okoliščinah podjetje Hoechst v zvezi z tem neutemeljeno zatrjuje kršitev pravice do vpogleda v spis.

159 Glede dopisa podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami se dodatna stališča podjetja Hoechst izrecno nanašajo na eno od dveh prilog, to je na dopis podjetja Chisso z dne 26. marca 1999.

160 V zvezi s tem je treba poudariti, da je bilo končno stališče Komisije o vprašanju, katero podjetje je prvo predložilo odločilne dokaze, v tem primeru oblikovano ob sprejetju odločbe. Komisija podjetjem ni dala vedeti, ali bodo upravičena do imunitete pred globo ali ne. V teh okoliščinah nerazkritje dopisa podjetja Chisso z dne 26. marca 1999 ne more vplivati na pravice do obrambe podjetja Hoechst v upravnem postopku.

161 V vsakem primeru je treba pojasniti, da dopis podjetja Chisso z dne 26. marca 1999 ne bi mogel spremeniti zaključka Komisije, v skladu s katerim je bilo podjetje Chisso prvo podjetje, ki je predložilo odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela, neodvisno od vprašanja utemeljenosti tega zaključka. Dejansko so v dopisu podjetja Chisso z dne 26. marca 1999 pojasnjene zamude tega podjetja pri predložitvi „obrazložitve dejstev“. To ne more zmanjšati pomena dejstva, da je na sestanku 13. novembra 1998 in po mnenju Komisije podjetje Chisso predložilo ustni opis dejavnosti kartela in pisna dokazila. Prav tako dejstvo, da naj bi Komisija podjetju Chisso odobrila dodatne roke za predložitev dodatnih dokazov, po sestanku 13. novembra 1998, ne bi moglo vplivati na dejstvo, da je bilo to podjetje prvo, ki je sodelovalo, če ta zaključek temelji le na dokazih, predloženih na tem sestanku.

162 Glede na vse zgoraj navedeno je treba tožbeni razlog podjetja Hoechst glede dopisa podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami zavrniti.

Notranje listine, ki se nanašajo na telefonske stike, do katerih je prišlo med Komisijo in podjetjem Chisso med septembrom 1998 in aprilom 1999

- 163 Najprej je treba navesti, da je podjetje Hoechst med upravnim postopkom zahtevalo dostop do spisa le glede notranjih listin o telefonskih stikih med Komisijo in podjetjem Chisso med septembrom 1998 in aprilom 1999. To izhaja predvsem iz dopisa, ki ga je podjetje Hoechst poslalo pooblaščenцу za zaslišanje 22. januarja 2003 in je bil potrjen tudi na obravnavi.
- 164 Nadalje je treba opozoriti, da pravica do vpogleda v spis pomeni, da mora Komisija zadevnemu podjetju dati možnost, da preuči vse dokumente v preiskovalnem spisu, ki bi lahko bili pomembni za njegovo obrambo, razen med drugim interne dokumente Komisije (glej v tem smislu zgoraj v točki 145 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 68).
- 165 Omejitev dostopa do teh listin upravičuje potreba po zagotavljanju uspešnega delovanja Komisije na področju pregona kršitev pravil Pogodbe o konkurenci. Dostop do notranjih listin Komisije je treba omogočiti le, če to zahtevajo izjemne okoliščine obravnavane zadeve in če obstajajo resni indici, ki jih mora predložiti zadevna stranka (glej zgoraj v točki 153 navedeno sodbo Cement, točka 420 in navedena sodna praksateja, sodbo Sodišča prve stopnje z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 in T-252/01, Recueil, str. II-1181, točka 40).
- 166 V obravnavani zadevi so bile iz razlogov, predstavljenih zgoraj v točkah od 128 do 144, trditve, ki jih je navedlo podjetje Hoechst v zvezi s kršitvijo načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja, razen glede zagotovila, danega podjetju Chisso na sestanku 13. novembra 1998, da bo posvarjeno, če bi ga želelo drugo podjetje prehiteti v okviru obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, zavrnjene.

- 167 Sicer pa, kot je bilo navedeno zgoraj v točki 143, nezakonitost, ki je bila ugotovljena v zvezi s tem, ni taka, da bi lahko vplivala na veljavnost odločbe glede ugotovitev kršitve in glede določitev podjetja, ki je prvo sodelovalo, ter torej na podelitev imunitete pred globo.
- 168 Zato je treba šteti, da ni podan noben resen indic v smislu navedene sodne prakse, ki bi upravičeval vpogled podjetja Hoechst v zadevne notranje listine. Tožbeni razlog podjetja Hoechst je treba glede kršitve pravice do vpogleda v notranje listine o telefonskih stikih med Komisijo in podjetjem Chisso med septembrom 1998 in aprilom 1999 zato zavrni.
- 169 Zaradi popolnosti in v skrbi za odkrivanje resnice, upošteva prejšnje navedene kršitve načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja, je bilo Komisiji na podlagi člena 65(b) in člena 67(3), drugi pododstavek, Poslovnika naloženo, naj predloži notranje listine, da bi jih Sodišče prve stopnje lahko preverilo. V skladu s členom 67(3), drugi pododstavek, Poslovnika listine, ki jih je posredovala Komisija, niso bile posredovane tožeči stranki, medtem ko je Sodišče prve stopnje preverjalo njihovo zaupnost in upoštevnost za rešitev spora.
- 170 Pri tem preverjanju je Sodišče prve stopnje menilo, da v zadevnih notranjih listinah ni upoštevni dokazov za rešitev spora. Zato je Sodišče prve stopnje, upošteva zaupnost, ki je običajno povezana s tako vrsto listin, odločilo, da jih izloči iz spisa in vrne Komisiji (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 25. oktobra 2002 v zadevi Tetra Laval proti Komisiji, T-5/02, Recueil, str. II-4381, točka 78, in po analogiji sklep Sodišča prve stopnje z dne 10. decembra 1997 v združenih zadevah NMH Stahlwerke in drugi proti Komisiji, T-134/94, od T-136/94 do T-138/94, T-141/94, T-145/94, T-147/94, T-148/94, T-151/94, T-156/94 in T-157/94, Recueil, str. II-2293, točke 40, 44 in 45).
- 171 Iz teh razlogov in ne da bi bilo treba sprejeti dodatne ukrepe procesnega vodstva oziroma pripravljalne ukrepe, ki jih je predlagalo podjetje Hoechst, je treba prvi

tožbeni razlog zavrniti, kadar Sodišče prve stopnje meni, da je dovolj dobro seznanjeno na podlagi listin v spisu.

B – Četrty tožbeni razlog: nepopolnost končnega poročila pooblaščenca za zaslišanje

1. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

¹⁷² Podjetje Hoechst opozarja, da je na pooblaščenca za zaslišanje naslovilo več kritik glede poteka upravnega postopka, med drugim dejstvo, da mu, prvič, ni bilo dovoljeno sodelovati z ustnimi pričanji, medtem ko naj bi bila taka oblika sodelovanja sprejemljiva za podjetje Chisso; drugič, ni se mu bilo dovoljeno ponovno sestati z zastopniki Komisije, medtem ko naj bi bili ti sestanki podjetju Chisso predlagani, in tretjič, podjetju Chisso naj bi bilo nezakonito obljubljeno svarilo, če bi ga hotele druge stranke pri sodelovanju „prehiteti“.

¹⁷³ V delu, v katerem naj bi bile te kritike zamolčane v končnem poročilu pooblaščenca za zaslišanje, naj člani Komisije, ki so sprejeli odločbo, ne bi bili pravilno obveščeni o kršitvi pravic obrambe podjetja Hoechst.

¹⁷⁴ Podjetje Hoechst meni, da je pooblaščenec za zaslišanje napačno – in brez posebne obrazložitve – menil, da ni pomembno, ali so prej predstavljene kritike utemeljene ali ne. Podjetje Hoechst ob sklicevanju na zgoraj v točki 75 navedeno sodbo ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji (točka 104) poudarja, da pomanjkanje objektivnosti pri

vodenju postopka ne vpliva nujno znatno in v nasprotju s pravicami obrambe na pravilnost odločbe, če to pomanjkanje objektivnosti izhaja le iz „pristranskega razmišljanja“ zastopnika Komisije. Podjetje Hoechst, nasprotno, meni, da je treba sprejeti drugačno pravno presojo, če se, tako kot v tej zadevi, posledice kažejo v postopkovnih aktih, ki so enostransko naklonjeni eni stranki.

- 175 Podjetje Hoechst iz tega zaključuje, da bi moral pooblaščenec za zaslišanje preveriti te elemente in jih v končnem poročilu obrazložiti, zato da bi članom Komisije, odgovornim za sprejetje odločbe, prenesel verodostojno sliko poteka postopka.

b) Trditve Komisije

- 176 Namen končnega poročila pooblaščenca za zaslišanje naj bi bil, da dopolni osnutek odločbe, ki je predstavljen članom Komisije.
- 177 Komisija ob sklicevanju na člen 15, prvi odstavek, Sklepa Komisije 2001/462/ES, ESPJ z dne 23. maja 2001 o mandatu pooblaščenca za zaslišanje v nekaterih postopkih o konkurenci (UL L 162, str. 21, v nadaljevanju: mandat) meni, da je končno poročilo pooblaščenca za zaslišanje v celoti izpolnilo svoj namen. Pokazalo naj bi, da pravice strank do izjave niso bile kršene z nobenega vidika. Poleg tega Komisija, sklicujoč se na zgoraj v točki 165 navedeno sodbo Tokai Carbon in drugi proti Komisiji (točka 53), meni, da pooblaščenec za zaslišanje v končnem poročilu ni bil dolžan obravnavati podrobnosti postopkovnih očitkov.
- 178 Pooblaščenec za zaslišanje naj bi v končnem poročilu celo presegel strogi minimum, s tem da je te očitke omenil in navedel, zakaj niso odločilni. Tako naj bi bilo v poročilu navedeno, da so bile zatrjevane „pomanjkljivosti postopka“, predvsem „diskriminacija v primerjavi s podjetjem Chisso v več točkah, povezanih s sodelovanjem“. Poleg tega naj bi pooblaščenec za zaslišanje pojasnil, da so bile te kritike koristne za to, da je

v osnutku odločbe „posebno pozornost“ posvetil zaključkom Komisije v zvezi s tem. Ker naj bi bile tudi v odločbi obravnavane zadevne kritike (točki 453 in 458), naj ne bi bilo koristno v končnem poročilu predložiti še več pojasnil.

2. Presoja Sodišča prve stopnje

179 Na podlagi člena 1 mandata Komisija imenuje enega ali več pooblaščenecv za zaslišanje, „ki v postopkih o konkurenci pred Komisijo zagotovijo, da se spoštuje učinkovito uveljavljanje pravice do zaslišanja“.

180 Člen 13(1) mandata natančneje določa:

„V zvezi z upoštevanjem pravice do zaslišanja pooblaščenec za zaslišanje poroča pristojnemu članu Komisije o zaslišanju in sklepih, do katerih je prišel na podlagi zaslišanja. Pripombe v tem poročilu veljajo za postopkovna vprašanja, vključno z razkrivanjem dokumentov in dostopom do dosjeja (spisa), za roke za odgovor na ugotovitve o možnih kršitvah ter pravilno vodenje ustnega zaslišanja.“

181 V členu 15, prvi odstavek, mandata je navedeno:

„Na osnovi osnutka odločbe, ki se predloži Svetovalnemu odboru v zadevnem primeru, pooblaščenec za zaslišanje pripravi v pisni obliki končno poročilo o spoštovanju pravice do zaslišanja iz člena 13(1). To poročilo bo tudi upoštevalo, ali osnutek odločbe obravnava samo pritožbene točke, v zvezi s katerimi so stranke dobile priložnost podati svoja stališča.“

182 Na podlagi člena 16(1) mandata se „[k]ončno poročilo pooblaščenca za zaslišanje [...] priloži k osnutku odločbe, predložene Komisiji za zagotovitev, da je le-ta pri sprejetju odločbe o posameznem primeru v celoti seznanjena z vsemi pomembnimi podatki glede poteka postopka in spoštovanja pravice do zaslišanja“.

183 V obravnavanem primeru je dovolj ugotoviti, da na podlagi trditev podjetja Hoechst v podporo tožbenega razloga, ki povzemajo trditve, že navedene v okviru prvega tožbenega razloga v zvezi s pravico do vpogleda v spis, ni mogoče šteti, da naj v upravnem postopku Komisije ne bi bila spoštovana pravica podjetja Hoechst do izjave.

184 Glede kršitve načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja, ugotovljene zgoraj v točki 137, je treba poudariti, da se ta kršitev ne nanaša na pravico podjetja Hoechst do izjave v smislu mandata.

185 Poleg tega je pooblaščenec za zaslišanje v končnem poročilu pojasnil, da „ukrepi služb Komisije do strank niso vplivali na izid te zadeve [o prizanesljivosti]“. To je skladno z zaključkom Sodišča prve stopnje v okviru presoje prvega tožbenega razloga, v skladu s katerim nezakonitost, ugotovljena zgoraj v točki 137, ni bila taka, da bi lahko vplivala na veljavnost odločbe, predvsem v zvezi z določitvijo podjetja, ki je prvo sodelovalo.

186 Še več, treba je navesti, da je Komisija v odločbi, v točki 453, povzela postopkovne očitke, ki jih je uveljavljalo podjetje Hoechst, in nanje v točki 458 odgovorila. V teh okoliščinah ni mogoče zatrjevati, kar zatrjuje podjetje Hoechst, da naj člani Komisije ne bi bili v zadostni meri obveščeni.

187 Iz vseh teh razlogov je treba četrti tožbeni razlog zavrnil.

II – Trinajsti tožbeni razlog, s katerim se uveljavlja razveljavitev člena 2 odločbe glede podjetja Hoechst

A – Trditve strank

1. Trditve podjetja Hoechst

¹⁸⁸ Podjetje Hoechst trdi, da ugotovitve Komisije, navedene v točki 298 odločbe, v skladu s katerimi je kartel prenehal najpozneje novembra 1996, nimajo več dejanske podlage glede na prepoved iz člena 2 odločbe.

¹⁸⁹ Če bi želela Komisija sedem let po prenehanju kartela še izreči prenehanje kršitve, bi morali biti podani zadostni indici o nadaljevanju kršitve. Drugače naj bi šlo za ukrep, utemeljen le na sumih, kar naj bi bilo v nasprotju s členom 3 Uredbe št. 17. Poleg škode za ugled naslovnika odločbe bi mu lahko povzročilo tudi težave, povezane s civilnimi tožbami, ki bi jih lahko tretji sprožili proti njemu.

¹⁹⁰ Še več, nezakonnost člena 2 odločbe naj bi bila očitna, saj se je podjetje Hoechst leta 1996 ločilo od svoje dejavnosti v sektorju sorbatov, ki jo je leta 1997 v celoti preneslo na tujo tretjo družbo v svoji skupini, to je na Celanese AG.

¹⁹¹ Podjetje Hoechst iz tega sklepa, da bi bilo treba člen 2 odločbe v delu, v katerem se nanaša nanj, razglasiti za ničen.

2. Trditve Komisije

¹⁹² Komisija navaja, da je tako kot v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj v točki 153 navedena sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, v členu 2 odločbe izrecen pridržek, in sicer „če tega že niso storila“. Opozarja, da je Sodišče prve stopnje v tej zadevi že ugotovilo, da „[k]ar zadeva tožbeni razlog podjetja Hoechst, [...] je dovolj navesti, da se [je] člen 2 odločbe izrecno nanaš[al] na podjetja, še dejavna v sektorju PVC“ in da so bile „[z]ato [...] trditve v podporo temu zaključku očitno brez podlage“ (točka 1247).

¹⁹³ V tem primeru Komisija zatrjuje, da ni bila zavezana dokončno ugotoviti, ali se je kršitev, ki je bila podana v določenem obdobju, nadaljevala tudi ob sprejetju odločbe ali pa je takrat že prenehala. Komisija poleg tega zatrjuje, da je strankam uspelo v največji tajnosti delovati skoraj dve desetletji (točka 306 odločbe) in da je bilo v členu 2 odločbe odrejeno preventivno prenehanje (točka 307 odločbe). Prenos dejavnosti podjetja Hoechst v sektorju sorbatov naj ne bi oviral Komisije pri tem, da odredi prepoved v obliki, v kateri se obveznost prenehanja kršitve nanaša le na podjetja, ki „tega še niso storila“.

B – Presoja Sodišča prve stopnje

¹⁹⁴ Najprej je treba navesti, da iz tožbe jasno izhaja predlog podjetja Hoechst v trinajstem tožbenem razlogu, naj se člen 2 izreka odločbe razglasi za ničen v delu, v katerem se nanaša nanj.

¹⁹⁵ Vsebinsko je treba ugotoviti, da sta v členu 2 izreka odločbe dejansko dve prepovedi.

196 Prvič, ta člen zahteva, naj zadevna podjetja takoj prenehajo s kršitvami iz člena 1 izreka odločbe, če tega že niso storila. V tej točki so v delu, v katerem podjetje Hoechst ob sprejetju odločbe ni več opravljalo dejavnosti v sektorju sorbatov, trditve, podane proti temu členu, očitno brez podlage, ker se zadevna prepoved na podjetje Hoechst, čeprav je bilo to med podjetji, naštetimi v členu 1 izreka odločbe, dejansko ni nanašala (glej v tem smislu zgoraj v točki 153 navedeno sodbo Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točka 1247). Zaradi te okoliščine prav tako niso pomembne trditve, ki jih je podjetje Hoechst podalo glede škode za svoj ugled oziroma glede morebitnih civilnih tožb, ki bi jih proti njemu lahko sprožili tretji.

197 Drugič, člen 2 izreka odločbe zahteva, naj se našteteta podjetja poleg tega vzdržijo vseh aktov oziroma dejanj, opisanih v členu 1, in vseh ukrepov z enakim ciljem oziroma učinkom.

198 V zvezi s tem je treba opozoriti, da lahko uporaba člena 3(1) Uredbe št. 17 zajema ne le prepoved nadaljevanja določenih dejavnosti, praks oziroma položajev, katerih nezakonitost je bila ugotovljena, ampak tudi prepoved podobnega ravnanja v prihodnosti. Te obveznosti, naložene podjetjem, morajo biti kljub temu primerne in nujne za doseg želenega cilja (glej zgoraj v točki 153 navedeno sodbo Cement, točki 4704 in 4705 ter navedena sodna praksa). Poleg tega mora Komisija pooblastila za izrek prepovedi uporabljati tako, da ustrezajo naravi ugotovljene kršitve (sodba Sodišča z dne 6. marca 1974 v združenih zadevah Istituto Chemioterapico Italiano in Commercial Solvents proti Komisiji, 6/73 in 7/73, Recueil, str. 223, točka 45, sodbi Sodišča prve stopnje z dne 7. oktobra 1999 Irish Sugar proti Komisiji, T-228/97, Recueil, str. II-2969, točka 298, in z dne 12. decembra 2000 v zadevi Aéroports de Paris proti Komisiji, T-128/98, Recueil, str. II-3929, točka 82).

199 V tem primeru je Komisija v členu 1 izreka odločbe ugotovila, da je podjetje Hoechst z drugimi podjetji kršilo člen 81(1) Pogodbe ES in od vključno 1. januarja 1994 tudi člen 53 Sporazuma EGP, s tem da je v zelo dolgem obdobju sodelovalo pri enotnem in nadaljevanem zapletenem sporazumu ter pri usklajenem ravnanju v sektorju sorbatov, v okviru katerih so se podjetja dogovarjala o določitvi ciljnih cen

in uskladitvi količinskih deležev, določitvi sistema informiranja in nadzora ter nedobavljanju tehnologije morebitnim novim kandidatom kot udeležencem trga. Podjetje Hoechst odločbe v zvezi s tem ne izpodbija. V teh okoliščinah Komisija s prepovedjo zadevnim podjetjem, naj se v prihodnosti v okviru trga sorbatov vzdržijo vseh ukrepov, ki bi lahko imeli enake cilje oziroma učinke, ni prestopila pooblastil, ki jih ima na podlagi člena 3(1) Uredbe št. 17.

200 Dejstvo, da podjetje Hoechst ob sprejetju odločbe ni več opravljalo dejavnosti v sektorju sorbatov oziroma da je Komisija v točki 298 odločbe navedla, da je kartel prenehal najpozneje novembra 1996, tega zaključka ne more postaviti pod vprašaj. Dejansko je prepoved, za kakršno gre v tej zadevi, preventivna in ni odvisna od položaja zadevnih podjetij ob sprejetju odločbe.

201 Iz vseh teh razlogov je treba trinajsti tožbeni razlog zavrni.

III – Tožbeni razlogi, s katerimi se uveljavlja znižanje globe podjetju Hoechst

202 Sodišče prve stopnje meni, da je treba tožbene razloge, s katerimi podjetje Hoechst uveljavlja znižanje globe, obravnavati v drugačnem vrstnem redu kot v tožbi. Prav tako so bili določeni tožbeni razlogi za analizo združeni, če so se nanašali na enako vsebinsko problematiko.

A – Dvanajsti tožbeni razlog: pretirano dolg postopek

1. Povzetek upravnega postopka

²⁰³ Iz dejanskega stanja v odločbi, ki ga podjetje Hoechst ne izpodbija, izhaja, da je Komisija prvo zahtevo za informacije na podlagi člena 11 Uredbe št. 17 naslovila na Daicel, Nippon Synthetic in na Ueno 26. maja 1999 (točka 6 odločbe).

²⁰⁴ Druge zahteve za informacije na podlagi člena 11 Uredbe št. 17 so bile naslovljene pozneje, predvsem od maja do novembra 2002 (točke od 12 do 18 odločbe).

²⁰⁵ Komisija je 20. decembra 2002 na podjetja, naslovnike odločbe, naslovila obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah (točka 22 odločbe).

²⁰⁶ Podjetja, naslovniki odločbe, so se 24. aprila 2003 udeležila obravnave pred Komisijo (točka 29 odločbe).

²⁰⁷ Komisija je 1. oktobra 2003 sprejela odločbo.

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

- 208 Podjetje Hoechst Komisiji očita, da je kršila načelo spoštovanja razumnega roka v postopku. Ob sklicevanju na sodbo Sodišča z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah *Limburgse Vinyl Maatschappij* in drugi proti Komisiji (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točka 170) podjetje Hoechst poudarja, da je to načelo del splošnih načel prava Skupnosti in izvira (prek člena 6(2) EU) iz člena 6(1) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.
- 209 V tej zadevi podjetje Hoechst pojasnjuje, da je od prve zahteve za informacije, naslovljene na podjetja Daicel, Nippon Synthetic in Ueno 26. maja 1999, do obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 20. decembra 2002 preteklo več kot 42 mesecev. V tem času naj Komisija ne bi bila dejavna skoraj 31 mesecev, to je od zahteve za informacije z dne 25. oktobra 1999 do tiste z dne 14. maja 2002 oziroma v vsakem primeru do intervjuja s podjetjem Daicel z dne 21. februarja 2002.
- 210 Upošteva kaznovalno naravo globe tako dolga preiskava in posvetovanja ne bi smeli biti sprejemljivi, če niso podane izjemne okoliščine. Podjetje Hoechst vseeno meni, da take okoliščine v teh zadevi niso podane.
- 211 Podjetje Hoechst iz tega sklepa, da je trajanje upravnega postopka preseгло meje razumnega. V takih okoliščinah, sklicujoč se na sodbo Sodišča z dne 17. decembra 1998 v zadevi *Baustahlgewebe* proti Komisiji (C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točka 48 in naslednje), podjetje Hoechst meni, da zaradi ekonomičnosti postopka očitak pretirano dolgega postopka povzroči razglasitev ničnosti odločbe v delu, v katerem ta določa znesek globe.

212 Podjetje Hoechst dodaja, da ureditev zastaranja, določena v Uredbi Sveta (EGS) št. 2988/74 z dne 26. novembra 1974 o rokih zastaranja v postopkih in izvajanju sankcij v transportnem pravu in pravu konkurence Evropske gospodarske skupnosti (UL L 319, str. 1), ne nasprotuje očitku pretirano dolgega postopka. Podjetje Hoechst v zvezi s tem poudarja, da pravila o zastaranju podjetja ne varujejo pred pretirano dolgim postopkom, saj začetek preiskave prekine zastaralni rok (člen 2 Uredbe št. 2988/74).

b) Trditve Komisije

213 Komisija najprej navaja, da podjetje Hoechst s tožbenim razlogom ne more uspeti, ker se ta nanaša na znesek globe in ne na odločbo v celoti. Komisija v zvezi s tem pojasnjuje, da je odločilno le pravilo o zastaranju iz Uredbe št. 2988/74.

214 Tudi če bi prekoračitev razumnega roka, zlasti kadar ima za posledico kršitev pravic obrambe zadevnih strank, upravičevala razglasitev ničnosti odločbe, v kateri je ugotovljena kršitev pravil o konkurenci, pa ne bi moglo biti tako, kadar se izpodbija znesek glob, ki jih je naložila Komisija v tej, izpodbijani, odločbi, saj pooblastilo Komisije za izrek glob ureja Uredba št. 2988/74, ki v zvezi s tem določa zastaralni rok.

215 Ob sklicevanju na sodbe Sodišča z dne 14. julija 1972 v zadevi ICI proti Komisiji (48/69, Recueil, str. 619, točke od 46 do 49); v zadevi Geigy proti Komisiji (52/69, Recueil, str. 787, točke od 20 do 22) ter z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji (C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točke od 139 do 141) Komisija poudarja, da je treba, upoštevaje Uredbo št. 2988/74, zavrniti vse pomisleke, povezane z obveznostjo Komisije, da izvaja pooblastila za naložitev glob v razumnem roku.

- 216 Komisija nadalje zaradi izčrpnosti navaja, da prekoračitev razumnega roka, če bi bila dokazana, ne more upravičiti razglasitve ničnosti odločbe, razen če bi kršitev tega načela ogrozila pravice zadevnih podjetij do obrambe (sodba Sodišča prve stopnje z dne 16. decembra 2003 v združenih zadevah *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie* proti Komisiji, T-5/00 in T-6/00, Recueil, str. II-5761, točka 74). Sicer pa podjetje Hoechst naj ne bi pojasnilo, s čim naj bi bila njegova obramba zaradi zatrjevanega Komisijinega počasnega obravnavanja zadeve ovirana.
- 217 Še več, pretirana dolžina te stopnje upravnega postopka naj ne bi bila taka, da bi lahko ogrožala pravice obrambe, saj zadevne stranke niso uradno obdolžene nobene kršitve pravil o konkurenci, dokler ne prejmejo obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, tako da se jim ni treba niti braniti (zgoraj v točki 216 navedena sodba *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie* proti Komisiji, točka 78).
- 218 Nazadnje Komisija meni, da „skupno“ trajanje postopka ni preseglo razumnega trajanja (sodba Sodišča prve stopnje z dne 13. januarja 2004 v zadevi *JCB Service* proti Komisiji, T-67/01, Recueil, str. II-49, točka 43).

3. Presoja Sodišča prve stopnje

- 219 Najprej je treba navesti, tako kot poudarja Komisija, da se s tem tožbenim razlogom po besedah tožbe uveljavlja „razglasitev ničnosti odločbe v delu, v katerem je v njej določen znesek globe“. Ta tožbeni razlog torej po vsebini meri na razglasitev ničnosti oziroma najmanj na znižanje globe, ki je bila naložena podjetju Hoechst.
- 220 Tudi če bi prekoračitev razumnega roka pod določenimi pogoji lahko upravičila razglasitev ničnosti odločbe, v kateri je ugotovljena kršitev pravil o konkurenci, pa ne bi moglo biti tako, kadar se izpodbija znesek glob, naloženih s to odločbo, saj

pooblastilo Komisije za določitev glob ureja Uredba št. 2988/74, ki v ta namen določa zastaralni rok (sodba Sodišča prve stopnje z dne 19. marca 2003 v zadevi CMA CGM in drugi proti Komisiji, T-213/00, Recueil, str. II-913, točka 321).

- 221 Pravzaprav iz druge uvodne izjave Uredbe št. 2988/74 izhaja, da je bilo načelo zastaranja uvedeno za zagotovitev pravne varnosti. V skladu z isto uvodno izjavo „mora celovita ureditev zajemati pooblastilo za odrejanje glob ali kazni in pooblastilo za izvajanje določb [pravilno: uporabljati se za organe s pooblastili za določanje glob in tudi za organe, ki izvršujejo odločbe, op. prev.], s katerimi se določijo globe, kazni ali periodične denarne kazni; [...] ker morajo takšne določbe določiti trajanje rokov zastaranja, datum, ko začne rok teči, in dogodke, katerih posledica je prekinitev ali začasna preložitve [ustavitev, op. prev.] roka zastaranja; ker je treba s tem v zvezi upoštevati interese podjetij in podjetniških združenj in zahteve, ki jih nalaga upravna praksa“. Glede pooblastila Komisije za izrek glob člen 1(1)(b) Uredbe št. 2988/74 določa, da velja za pooblastilo Komisije za odrejanje glob petletni zastaralni rok za kršitve pravil Skupnosti o konkurenci (zgoraj v točki 220 navedena sodba CMA CGM in drugi proti Komisiji, točki 322 in 323).

- 222 Na podlagi člena 1(2) te uredbe začne zastaralni rok teči z dnem, na kateri je kršitev storjena, oziroma pri nadaljevanih ali ponavljajočih se kršitvah z dnem, na kateri kršitev preneha. Zastaralni rok se lahko v skladu s členoma 2 in 3 Uredbe št. 2988/74 vseeno prekine oziroma ustavi. Dejanja, ki prekinajo zastaranje, so v skladu s členom 2(1) Uredbe št. 2988/74 zlasti pisne zahteve Komisije za informacije, začetek postopka s strani Komisije in obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Prekinitev zastaranja učinkuje od dneva, na kateri je akt vročen najmanj enemu podjetju oziroma združenju podjetij, ki je pri kršitvi sodelovalo. Na podlagi člena 2(3) Uredbe št. 2988/74 začne po vsaki prekinitvi zastaralni rok teči znova, s tem da dokončno zastara najpozneje po poteku dvakratnega zastaralnega roka, ne da bi Komisija izrekla globo oziroma sankcijo. Zastaranje pregona se ustavi za tako dolgo, dokler je odločba Komisije predmet postopka, ki poteka pred Sodiščem Evropskih skupnosti.

223 Iz tega sledi, da je Uredba št. 2988/74 vzpostavila celovito ureditev, v kateri so podrobno urejeni roki, v katerih ima Komisija pravico, ne da bi ogrozila temeljno zahtevo pravne varnosti, da naloži globe podjetjem, proti katerim poteka postopek uporabe pravil Skupnosti o konkurenci. V zvezi s tem je treba poudariti, da na področju glob v okviru uporabe pravil Skupnosti o konkurenci iz člena 2(3) Uredbe št. 2988/74 izhaja, da je razen morebitne ustavitve, če je zastaranje prekinjeno v skladu s členom 2(1) te uredbe, zastaralni rok največ deset let, tako da Komisija ne more v nedogled odlašati s svojo odločbo o globah brez tveganja, da se bo zastaralni rok iztekkel (zgoraj v točki 220 navedena sodba CMA CGM in drugi proti Komisiji, točka 324).

224 Ob tej ureditvi je treba zavrnilo vse pomisleke, povezane z obveznostjo Komisije, da mora svoje pooblastilo za nalaganje glob izvrševati v razumnem roku (zgoraj v točki 220 navedena sodba CMA CGM in drugi proti Komisiji, točka 324; v tem smislu glej tudi zgoraj v točki 215 navedeni sodbi ICI proti Komisiji, točke od 46 do 49, in Geigy proti Komisiji, točke od 20 do 22).

225 V tem primeru ni sporno, da je šlo za nadaljevanje kršitve. Poleg tega je Komisija menila, ne da bi ji podjetje Hoechst v tem elementu nasprotovalo, da so ugotovljene kršitve prenehale najpozneje konec oktobra 1996. Zato je Komisija, upoštevaje zahteve za informacije, naslovljene na podlagi člena 11 Uredbe št. 17, obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in dejstvo, da skupni rok od oktobra 1996 do sprejetja odločbe 1. oktobra 2003 ni bil daljši od desetih let, odločbo sprejela pred potekom zastaralnega roka, kar je okoliščina, ki je podjetje Hoechst v tem postopku ni z ničimer izpodbijalo (glej v tem smislu zgoraj v točki 216 navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točka 90).

226 Zato je treba ta tožbeni razlog, ki ga uveljavlja podjetje Hoechst, v delu, v katerem se uveljavlja „razglasitev ničnosti odločbe v delu, v katerem je v njej določen znesek globe“, zavrnilo.

227 V vsakem primeru je treba opozoriti, da prekoračitev razumnega roka, če bi bila dokazana, ne bi nujno upravičevala razglasitve ničnosti odločbe. Kadar gre za uporabo pravil o konkurenci, prekoračitev razumnega roka pomeni ničnostni razlog le, če se z obsodilno odločbo ugotovi, da je kršitev tega načela ogrozila pravico zadevnih podjetij do obrambe. Nespoštovanje obveznosti sprejetja odločitve v razumnem roku pa, razen v tem specifičnem primeru, ne vpliva na veljavnost upravnega postopka na podlagi Uredbe št. 17 (zgoraj v točki 153 navedena sodba Tribunal Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točka 122, sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. februarja 2001 v zadevi Sodima proti Komisiji, T-62/99, Recueil, str. II-655, točka 94, in zgoraj v točki 216 navedena sodba Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točka 74; v tem smislu glej tudi sodbo Sodišča z dne 21. septembra 2006 v zadevi Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, C-105/04 P, ZOdl., str. I-8725, točke od 42 do 44).

228 Sicer pa podjetje Hoechst ni zatrjevalo, da je morebitna prekoračitev razumnega roka v tej zadevi ogrozila njegove pravice do obrambe. Poleg tega pa bi bilo treba, tudi če domnevamo, da bi bilo mogoče tožbo podjetja Hoechst razlagati v tem smislu, trditve, podane v zvezi s tem, šteti kot splošne in z njimi ne bi bilo mogoče dejansko dokazati kršitve pravic obrambe, ki jo je treba presojudi glede na posebne okoliščine vsakega obravnavanega primera (glej v tem smislu zgoraj v točki 227 navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied proti Komisiji, točka 59).

229 Zato je treba dvanajsti tožbeni razlog zavrniti.

B – Tretji tožbeni razlog: napačno zakrivanje določenih razlogov v odločbi

1. Povzetek odločbe

230 V točki 37 odločbe Komisija pojasnjuje:

„[...] Skupni doseženi promet podjetja Chisso na svetovnem trgu leta 2002 je bil 117,711 milijarde [japonskih jenov] (973,4 milijona EUR).“

231 V točki 42 odločbe Komisija navaja:

„[...] Skupni doseženi promet podjetja Daicel na svetovnem trgu leta 2002 je znašal 271,341 milijarde [japonskih jenov] (2,2439 milijarde EUR).“

232 V točki 50 odločbe Komisija pojasnjuje:

„[...] Skupni doseženi promet podjetja Nippon [Synthetic] na svetovnem trgu leta 2002 je bil 38,872 milijarde [japonskih jenov] (321,5 milijona EUR).“

233 V točki 55 odločbe Komisija navaja:

„[...] Skupni doseženi promet podjetja Ueno na svetovnem trgu leta 2002 je znašal 25,034 milijarde [japonskih jenov] (199,5 milijona EUR).“

234 Preglednica I odločbe je predstavljena tako:

Velikost in relativni pomen na trgu sorbatov

Podjetje	Promet (v milijonih EUR) in ocenjeni tržni deleži na svetovnem trgu sorbatov leta 1995	Promet (v milijonih EUR) in ocenjeni tržni deleži v EGP za sorbate leta 1995
Chisso	[...] (več kot 9,5 % in manj kot 15 %)	[...] (več kot 4 % in manj kot 15 %)
Daicel	[...] (več kot 9,5 % in manj kot 15 %)	[...] (več kot 4 % in manj kot 15 %)
Hoechst	42,4 (23,6 %)	21,6 (48 %)
Nippon Synthetic	[...] (več kot 9,5 % in manj kot 15 %)	[...] (več kot 4 % in manj kot 15 %)
Ueno	[...] (več kot 9,5 % in manj kot 15 %)	[...] (več kot 4 % in manj kot 15 %)
Cheminova, Eastman Chemical in drugi	[...] (manj kot 30 %)	[...] (manj kot 16 %)
Skupaj	180 (100 %)	45 (100 %)

235 Nazadnje je v točki 352 odločbe navedeno:

„Preglednica I [odločbe] kaže, da je bilo leta 1995 podjetje Hoechst daleč največji proizvajalec sorbatov na svetovnem trgu, saj je njegov tržni delež znašal 23,6 % (48 % v EGP). To podjetje je zato uvrščeno v prvo skupino. Podjetja Daicel, Chisso, Nippon [Synthetic] in Ueno so imela tržne deleže med 9,5 in 15 % (med 4 in 15 % v EGP). Zato so uvrščena v drugo skupino.“

236 Znak „[...]“ v točkah 37, 42, 50 in 55 ter v preglednici I odločbe ustreza delom, ki jih je Komisija zaradi zaupnosti, v skladu s pojasnili, ki so podana v odločbi, zakrila.

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

237 Podjetje Hoechst zatrjuje, da v končni odločbi, v kateri je naložena globa, najpozneje pa v vročeni različici ne smejo biti zakriti deli, v katerih so dokazi oziroma pravne ali dejanske presoje. V nasprotnem primeru naj bi bile kršene pravice obrambe. Podjetje Hoechst pojasnjuje, da je obveznost posredovanja obrazložitve odločbe namenjena naslovniku te odločbe. Položaj naj bi se bistveno razlikoval od splošnega interesa strank postopka, da se glede tretjih ohrani zaupnost dokazov.

238 V tem primeru naj bi bili v točkah 37, 42, 50 in 55 odločbe zakriti deli. Poleg tega naj bi bili v preglednici I odločbe tržni deleži v odločilnem letu (1995) zakriti tako, da je lahko podjetje Hoechst razbralo le svoj tržni delež, ne pa tržnih pogojev, ki so veljali za druga zadevna podjetja. Ker naj bi v točki 352 odločbe osnovni znesek globe dolo-

čali velikost podjetij in tržni pogoji, kot so bili opredeljeni v preglednici I odločbe, podjetje Hoechst in Sodišče prve stopnje naj ne bi mogla v zadostni meri razumeti bistvene točke odločbe. Poleg tega naj bi bili podatki za leto 1995 zgodovinski podatki, ki naj ne bi mogli biti več zaupni niti v javni različici odločbe, objavljeni v *Uradnem listu Evropske unije*. Dejstvo, da je bilo zaproseno za zaupno obravnavanje v upravnem postopku, naj ne bi vplivalo na vprašanje, ali so zadevni zakriti deli še vedno upravičeni v okviru sprejete in vročene odločbe, kot se zdi, da meni Komisija v dopisu z dne 30. oktobra 2003. Podjetje Hoechst se sprašuje o upravičenosti varovanja takih podatkov, zlasti do sebe, od takrat, ko je svoje dejavnosti v sektorju sorbatov že dolgo časa prej preneslo in se z zadevnega trga umaknilo.

239 Čeprev Komisija ni dolžna opraviti aritmetičnega izračuna glob, to ne pomeni, da ga nima možnosti opraviti. Nasprotno pa je dolžna te izračune, če jih opravi, posredovati naslovnikom odločbe.

240 Poleg tega podjetje Hoechst meni, sklicujoč se predvsem na zgoraj v točki 165 navedeno sodbo Tokai Carbon in drugi proti Komisiji (točke 219, 227 in naslednje), da ima vsak naslovník odločbe, s katero je naložena globa, pravico do nediskriminatornega obravnavanja, ki spoštuje načelo enakega obravnavanja v okviru določanja glob in temelji na razvrstitvi, opravljeni glede na tržne deleže. Očitno naj bi bilo, da napake, do katerih prihaja v tem postopku, zanimajo ne le podjetja, ki so bila v drugi skupini obsojena na plačilo previsokih glob, ampak tudi tista iz prve skupine, ki so jim bile morda naložene previsoke globe. Nesorazmernost osnov za izračun za podjetja, ki so bila uvrščena v prvo skupino glob, bi lahko bila neposredna posledica relativno nizkega zneska osnov, uporabljenih v drugi skupini, in obratno.

241 Podjetje Hoechst poleg tega poudarja, da noben od zakritih delov ni bil nadomeščen s povzetki oziroma z dovolj natančnimi znaki, na podlagi katerih bi lahko natančno razumelo razloge odločbe.

242 Podjetje Hoechst prav tako navaja, da je v dopisu z dne 10. oktobra 2003 pooblaščenca za zaslišanje in Komisiji ugovarjalo napačnemu zakrivanju omenjenih delov odločbe. Komisija naj bi se na to zahtevo odzvala z zavrnilnim dopisom, ki ga je podjetje Hoechst prejelo 10. novembra 2003. Podjetje Hoechst naj bi odgovorilo z dopisom 11. novembra 2003, Komisija pa naj bi v dopisu z dne 17. novembra 2003 podjetju Hoechst omenila, da je bila vročena odločba popolna. Če bi Komisija zatrdjevala, da je sprejela odločbo, naslovljeno le na podjetje Hoechst, bi bilo treba zahtevati zapisnik s sestanka Komisije z dne 1. oktobra 2003, zato da bi se ugotovila število in oblika odločb, sprejetih v tej zadevi na ta dan. To bi bilo primerno zlasti zato, ker naj Komisija ne bi ravnala tako, kot je običajno v podobnih postopkih, kar naj bi vplivalo na formalno pravilnost odločbe. Vseeno pa naj zakrivanje prej navedenih točk tudi v tem primeru ne bi bilo upravičeno.

243 Podjetje Hoechst iz tega sklepa, da je v odločbi podana resna pomanjkljivost v obrazložitvi, ki hkrati pomeni kršitev pravic obrambe v okviru določitve globe, v delu, v katerem naj ne bi bilo mogoče razbrati dejanskih predpostavk, na katere se opira Komisija. Podjetje Hoechst v zvezi s tem poudarja, da je Sodišče prve stopnje zgoraj v točki 165 navedeni sodbi Tokai Carbon in drugi proti Komisiji natančno preverilo razvrstitev Komisije in popravilo številne napake pri izračunu. S tem naj bi Sodišče prve stopnje menilo, da pomenijo 2-odstotne razlike v tržnih deležih zadostni razlog za razglasitev ničnosti prvotnih odločitev Komisije o delitvi v skupine in osnovnih zneskih glob. Komisijo naj bi torej strogo zavezovala merila določanja glob, ki so bila uporabljena v upravnem postopku in katerih nediskriminatorna uporaba naj bi bila predmet celovitega posamičnega sodnega nadzora.

b) Trditve Komisije

244 Komisija meni, da je treba legitimne interese zadevnih podjetij za varstvo njihovih poslovnih skrivnosti upoštevati ne le v upravnem postopku in ob objavi odločbe v skladu s členom 21(2) Uredbe št. 17, ampak tudi pri vročitvi. Le-ta naj ne bi mogla biti izjema.

245 Zakriti deli v točkah 37, 42, 50 in 55 ter v preglednici I odločbe naj bi se nanašali na informacije o podjetjih, strankah postopka, ki naj bi zaprosila za upravičenost do zaupnega obravnavanja, v kar naj bi Komisija v upravnem postopku privolila. Zato ker je podjetje Hoechst naslovnik odločbe, drugim podjetjem naj ne bi smel biti odvzet legitimni interes do varovanja zaupnosti. Komisija poudarja, da je tudi podjetje Hoechst v dopisu z dne 16. decembra 2003 zaprosilo, naj se promet in tržni deleži, ki se nanašajo nanj, v odločbi, namenjeni za objavo, zakrijejo oziroma se v okoliščinah obravnavanega primera nadomestijo z dovolj širokim okvirom.

246 Vseeno naj bi bilo, ali bi lahko Komisija tako stališče postavila pod vprašaj v okviru priprav za sprejetje odločbe, zato ker naj zadevne informacije ne bi bile več poslovne skrivnosti. Komisija meni, da je odločba, kot je bila sprejeta in vročena podjetju Hoechst, v skladu z zahtevami člena 253 ES glede obrazložitve.

247 Najprej Komisija zatrjuje, sklicujoč se na zgoraj v točki 208 navedeno sodbo Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji (točki 463 in 464) ter na zgoraj v točki 70 navedeno sodbo v zadevi Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji (točka 1558), da je obveznost obrazložitve odločbe, v kateri je naložena globa, izpolnjena, če Komisija navede elemente presoje, na podlagi katerih je lahko izmerila težo in trajanje kršitve. Prav tako v odločbi naj ne bi bilo treba podati morebitnih izračunov, ki bi jih morda opravila za uporabo teh elementov presoje.

248 Komisija naj bi v vsakem primeru, tudi če bi bilo treba ta pojasnila predložiti, v celoti spoštovala to zahtevo. V tem primeru naj bi Komisija najprej navedla splošne ugotovitve o teži kršitve in predstavila vidike, ki so bili značilni za kartel in iz katerih je izhajalo, da je šlo za zelo resno kršitev (točka 344 odločbe), za katero je verjetna globa najmanj 20 milijonov EUR (točka 354 odločbe). Nato naj bi Komisija ob poudarku precejšnjih razlik med položaji podjetij na trgu pojasnila, da je treba ta znesek prilagoditi glede na relativni pomen zadevnih strank na zadevnem trgu in torej glede na njihovo sposobnost, da konkurenci povzročijo precejšnjo škodo (točki 345 in

346 odločbe). Elementi, ki jih je upoštevala pri tej prilagoditvi, še posebej pri delitvi podjetij v dve skupini, naj bi bili navedeni v točkah od 349 do 353 odločbe.

249 Iz tega naj bi izhajalo, upošteva je podatke iz preglednice I odločbe, da je bil tržni delež podjetja Hoechst neto veliko večji od tržnih deležev drugih strank postopka. Zaradi te razlike naj bi bilo podjetje Hoechst razvrščeno v prvo skupino. V zvezi s tem naj bi iz točke 352 in naslednjih odločbe izhajalo, da je Komisija tržne deleže vsakega podjetja prav zaradi položaja podjetja Hoechst na trgu določila začeni s njim. Osnovni zneski glob za druga podjetja naj bi bili določeni za njim. Manjši naj bi bili zato, ker so imela ta podjetja na trgu šibkejši položaj od podjetja Hoechst. Podjetje Hoechst ne izpodbija, da je bilo daleč največje podjetje na trgu, zato naj natančni podatki o tržnih deležih drugih podjetij ne bi upravičevali osnovnega zneska globe, naloženega podjetju Hoechst. Lahko bi razkrili samo pomen s stališča drugih podjetij, saj bi jim omogočili določitev njihovih položajev glede na položaj podjetja Hoechst.

250 Poleg tega naj bi bilo podjetje Hoechst v celoti v položaju, da bi samo določilo razmik med svojim položajem in položaji podjetij iz druge skupine, upošteva je predstavitev preglednice I odločbe. Natančni tržni deleži podjetij iz druge skupine naj bi bili zanimivi le z vidika dodatne delitve v okviru druge skupine, od katere pa je Komisija kljub temu odstopila, kot je bilo pojasnjeno v točki 353 odločbe. Komisija navaja, da ta element ne posega v položaj podjetja Hoechst.

251 Glede sklicevanja na zgoraj v točki 165 navedeno sodbo Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, Komisija meni, da želi podjetje Hoechst iz morebitnega napačnega obravnavanja, kar zadeva podjetja, uvrščena v drugo skupino, izpeljati, da naj bi bilo samo predmet diskriminacije. Komisija v zvezi s tem poudarja, da je Sodišče prve stopnje v tej zadevi zaključilo, da bi moralo biti določeno podjetje uvrščeno v drugo skupino in se je omejilo na to, da ga je razvrstilo drugače, pri tem pa je ohranilo skupine, ki jih je v odločbi določila Komisija. Napaka razvrstitve določenega podjetja v skupino naj bi povzročila le prerazporeditev tega podjetja v drugo skupino in ne razveljavitve razvrstitve vseh podjetij.

252 Komisija torej vztraja pri tem, da morebitna diskriminacija znotraj druge skupine ne bi mogla povzročiti diskriminacije podjetja Hoechst kot podjetja iz prve skupine.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

253 Najprej je treba presoditi, upošteva je besede, ki jih uporablja podjetje Hoechst v vlogah, da ta tožbeni razlog po vsebini uveljavlja neobrazloženost točk 37, 42, 50 in 55 ter preglednice I odločbe. Tako podjetje Hoechst pojasnjuje, da pomeni zakritje delov odločbe kršitev obveznosti, ki jo ima Komisija, da svoje odločbe razumljivo obrazloži. Zaradi tega podjetje Hoechst in Sodišče prve stopnje naj ne bi mogla v zadostni meri razumeti bistvene točke odločbe. To neobrazloženost bi bilo treba po mnenju podjetja Hoechst analizirati glede na točko 352 odločbe, v kateri je obravnavana razvrstitev zadevnih podjetij v različne skupine zaradi določitve osnovnega zneska globe. Podjetje Hoechst posledično zatrjuje, da so mu bile zaradi prej navedene neobrazloženosti kršene pravice obrambe.

254 Poleg tega je treba poudariti, da se s tem tožbenim razlogom v delu, v katerem se neobrazloženost, ki jo zatrjuje podjetje Hoechst, nanaša na elemente, s katerimi je lahko Komisija izmerila težo kršitve, po vsebini uveljavlja znižanje naložene globe.

255 Najprej je treba navesti, da člen 21 Uredbe št. 17, ki predvideva objavo določenih odločb, Komisiji nalaga spoštovanje legitimnih interesov podjetij, s tem da se njihove poslovne skrivnosti ne razkrijejo.

256 Nato je treba opozoriti, da mora obrazložitev posamične odločbe jasno in nedvoumno izražati razlogovanje institucije, ki je akt izdala, tako da se lahko stranke seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa in da lahko pristojno sodišče izvrši nadzor.

Zahtevo po obrazložitvi je treba presojati glede na okoliščine posameznega primera. Ne zahteva se, da so v obrazložitvi navedeni vsi upoštevni dejanski in pravni razlogi, saj je treba vprašanje, ali je obrazložitev v skladu s členom 253 ES, presojati ne samo glede na besedilo zadevnega akta, ampak tudi glede na kontekst, v katerem je bil ta akt sprejet (sodba Sodišča z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France, C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 63).

257 Bistvene procesne domneve, ki jih predstavlja ta obveznost obrazložitve, so izpolnjene, če Komisija v odločbi navede elemente presoje, na podlagi katerih je izmerila težo in trajanje kršitve (sodba Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Sarrió proti Komisiji, C-291/98 P, Recueil, str. I-9991, točka 73, ter zgoraj v točki 208 navedena sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točka 463).

258 V tej zadevi je treba navesti, ne da bi bilo treba ugotoviti, ali se zakriti deli nanašajo na poslovne skrivnosti, da točke 37, 42, 50 in 55 ter preglednica I odločbe, brane ob upoštevanju točke 352 odločbe, izpolnjujejo obveznost obrazložitve, ki jo ima Komisija.

259 Najprej je treba navesti, da so v točki 352 odločbe elementi presoje, na podlagi katerih je lahko Komisija v okviru določitve osnovnega zneska glob zadevna podjetja razvrstila v dve skupini, upošteva težo kršitve.

260 V točki 352 odločbe je Komisija pojasnila tudi, da je bilo podjetje Hoechst daleč največji proizvajalec sorbatov na svetovnem trgu. Omenjen je tudi položaj podjetja Hoechst na trgu sorbatov v EGP. Zato je Komisija zaključila, da je treba podjetje Hoechst razvrstiti v prvo skupino podjetij.

261 Do tega zaključka je Komisija prišla tako, da je vzela kot osnovo svetovne tržne deleže, navedene v preglednici I odločbe za leto 1995, ki jih je dobila iz podatkov o svetovnem prometu za zadevni proizvod (točka 351 odločbe).

262 Podjetje Hoechst izpodbija zakrite dele preglednice I odločbe.

263 Sicer pa so v preglednici I odločbe dovolj razumljivo navedeni elementi presoje, na podlagi katerih je Komisija izpeljala zaključek v točki 352 odločbe.

264 Treba je opozoriti, da zaključek iz točke 352 odločbe, kot je bilo že navedeno, temelji na svetovnih tržnih deležih za zadevni proizvod za leto 1995.

265 V zvezi s tem preglednica I odločbe vsebuje okvir tržnih deležev za leto 1995, na podlagi katerih je lahko Komisija ločila dve vrsti podjetij: prvič, japonska podjetja s tržnimi deleži med 9,5 in 15 % v letu 1995, in drugič, podjetje Hoechst s tržnim deležem več kot 20 %. Ti elementi presoje so, skupaj z zaključkom Komisije v točki 352 odločbe, dovolj razumljivi.

266 Poleg tega pa je mogoče obseg prometa zadevnih podjetij, tudi če je v preglednici I odločbe zakrit, določiti glede na okvir prometa v tej preglednici. Dejansko je v preglednici I odločbe vrstica, z naslovom „skupaj“, v kateri sta navedeni vsota prometa in tržnih deležev zadevnih podjetij. Na tej podlagi je mogoče izračunati okvir prometa za vsako od navedenih podjetij.

- 267 Zato je treba kljub vprašanju, ali je v zvezi s tem podana kršitev Komisije, ki bo obravnavano v okviru petega tožbenega razloga, navesti, da so v preglednici I in v točki 352 odločbe elementi presoje, na podlagi katerih je Komisija lahko izmerila težo kršitve.
- 268 Glede točk 37, 42, 50 in 55 odločbe je treba navesti, da se točka 352 odločbe, to je edina točka, v kateri sta obravnavani resnost kršitve in razvrstitev zadevnih podjetij v več skupin, na katero se je podjetje Hoechst sklicevalo, nanju ne nanaša.
- 269 Poleg tega podjetje Hoechst ni navedlo, kako naj bi bili v teh točkah podani elementi presoje, ki jih je Komisija uporabila pri presoji teže, in celo trajanja kršitve. Podjetje Hoechst je navedlo le, da so v točkah 37, 42, 50 in 55 odločbe zakriti deli.
- 270 V teh okoliščinah si ni mogoče predstavljati, da bi bilo treba zaradi zakritih elementov točk 37, 42, 50 in 55 odločbe ugotoviti, da Komisija v tej zadevi ni spoštovala obveznosti obrazložitve, ki jo ima v smislu zgoraj navedene sodne prakse.
- 271 V vsakem primeru zakriti deli točk 37, 42, 50 in 55 odločbe deloma zakrivajo iste podatke, kot so v preglednici I odločbe. Dejansko so v točkah 37, 42, 50 in 55 odločbe podatki, ki se nanašajo na podjetja Chisso, Daicel, Nippon Synthetic oziroma Ueno in ustrezajo točki 46 odločbe glede podjetja Hoechst. Sicer pa so po različici odločbe, ki je bila vročena podjetju Hoechst in je predmet te tožbe, v točki 46 odločbe glede podjetja Hoechst zlasti podatki o svetovnem prometu in prometu na ravni EGP za leto 1995, doseženem na trgu sorbatov, to je podatki, ki ustrezajo podatkom iz preglednice I odločbe. Iz razlogov, navedenih zgoraj v točkah od 263 do 267, zato v zvezi s tem ni mogoče ugotoviti neobrazloženosti.

272 Poleg tega je treba navesti, da obrazložitev uvrstitve podjetja Hoechst v prvo skupino ni v ničemer pomanjkljiva, saj podjetje Hoechst ne izpodbija, da je imelo leta 1995 večji svetovni tržni delež od drugih zadevnih podjetij. Zato morebitna napaka v razvrstitvi drugih podjetij v drugo skupino ni pomembna.

273 Glede na te elemente je treba neobrazloženost odločbe, ki jo uveljavlja podjetje Hoechst, zavrniti. Iz tega izhaja tudi, da kršitev pravic obrambe, ki naj bi izhajala iz zatrjevane neobrazloženosti, ni podana.

274 Nazadnje je glede trditev podjetja Hoechst, v skladu s katerimi naj bi Komisija zadevnim podjetjem vročila odločbo, katere oblika je bila različna, dovolj navesti, da so te razlike v obliki povezane z varstvom poslovnih skrivnosti zadevnih podjetij. Čeprav so bili lahko elementi odločbe zaradi zaupnosti ob končni vročitvi zadevnim podjetjem zakriti, vseeno ni mogoče sklepati, da je prišlo pri njenem sprejetju v zvezi s tem do kakršne koli nepravilnosti. Podjetje Hoechst v vsakem primeru ni navedlo nobenega obrazloženega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče šteti, da so bile v odločbi, kot je bila vročena zadevnim podjetjem, med drugim razlike v obrazložitvi. V teh okoliščinah ni treba ugoditi predlogu podjetja Hoechst za predložitev zapisnikov sestanka članov Komisije z dne 1. oktobra 2003.

275 Iz teh razlogov je treba tretji tožbeni razlog zavrniti.

C – Peti tožbeni razlog: napačna uporaba prava pri določitvi osnovnega zneska globe

1. Povzetek odločbe

²⁷⁶ V točki 321 odločbe Komisija navaja, da osnovni znesek globe določata teža in trajanje kršitve.

²⁷⁷ Prvič, Komisija se pri opredelitvi teže kršitve opira na naravo kršitve (točke od 323 do 326 odločbe), na dejanski vpliv kršitve na trg sorbatov v EGP (točke od 327 do 342 odločbe) in na velikost upoštevnege geografskega trga (točka 343 odločbe).

²⁷⁸ Glede narave kršitve Komisija navaja, da so navedeno kršitev predstavljale zlasti prakse določanja cen in delitve trga. Poleg tega Komisija poudarja, da so bili tajni sporazumi v bistvenem zasnovani, vodeni in spodbujani na zelo visoki ravni v zadevnih podjetjih ter so se izvajali le zaradi dobička sodelujočih proizvajalcev, na škodo njihovih strank in, končno, široke javnosti (točka 323 odločbe).

²⁷⁹ Glede dejanskega vpliva kršitve na trg sorbatov Komisija navaja predvsem, da je upoštevanje konkretnih učinkov sporazuma odveč, ko je dokazano, da je njegov cilj zaviranje, omejevanje oziroma izkrivljanje konkurence na skupnem trgu. Komisija vseeno pojasnjuje, da je imela kršitev v obravnavanem primeru dejanski vpliv na trg sorbatov v EGP (točka 327 odločbe).

- 280 Komisija v obravnavani zadevi zaključuje, da je mogoče kršitev opredeliti kot zelo resno (točka 344 odločbe).
- 281 Nato Komisija različno obravnava podjetja glede na njihov položaj na trgu sorbatov v letu 1995 (točke od 345 do 355 odločbe). Komisija pojasnjuje, da je bilo podjetje Hoechst leta 1995 daleč največji proizvajalec sorbatov na svetovnem trgu s tržnim deležem, večjim od 20 % (več kot 45 % v EGP). Zato je bilo uvrščeno v prvo skupino. Vsako od podjetij Daicel, Chisso, Nippon Synthetic in Ueno je imelo težni delež med 9,5 in 15 % (med 4 in 15 % v EGP). Razvrščena so bila v drugo skupino (točka 352 odločbe).
- 282 V točki 354 odločbe Komisija pojasnjuje, da je mogoče za zelo resne kršitve naložiti globo več kot 20 milijonov EUR.
- 283 V teh okoliščinah je Komisija v točki 355 odločbe določila osnovni znesek glob na 20 milijonov EUR za podjetja iz prve skupine (Hoechst) in na 6,66 milijona evrov za podjetje iz druge skupine (Daicel, Chisso, Nippon Synthetic in Ueno).
- 284 Nazadnje je Komisija pri podjetju Hoechst prilagodila ta izhodiščni znesek, da bi zagotovila zadostni odvračilni učinek globe na velika podjetja in da bi se upoštevalo dejstvo, da imajo velike družbe pravno in gospodarsko znanje, ki jim omogoča, da lažje spoznajo, da njihovo ravnanje pomeni kršitev, in se zavedajo posledic, ki za tako ravnanje izhajajo iz prava konkurence. V točki 357 odločbe Komisija navaja, da je bilo treba osnovni znesek, določen na podlagi merila relativnega pomena na zadevnem trgu, povečati, zato da bi se upoštevala „velikost in celotna sredstva podjetja“. V teh okoliščinah je osnovni znesek globe za podjetje Hoechst večji za 100 % in znaša 40 milijonov EUR.

285 Drugič, glede trajanja kršitve Komisija navaja, da so podjetja Chisso, Daicel, Hoechst in Ueno kršila člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma EGP od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996. Ta podjetja naj bi zato odgovarjala za dolgotrajno kršitev 17 let in 10 mesecev. Komisija iz tega zaključuje, da je treba osnovni znesek povečati za 175 % (točka 359 odločbe).

286 Upošteva je težo in trajanje kršitve je bil podjetju Hoechst določen osnovni znesek globe 110 milijonov EUR (točka 361 odločbe).

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

287 Podjetje Hoechst v petem tožbenem razlogu izpodbija naravo in trajanje kršitve, ki ju je ugotovila Komisija, zato da je v obravnavani zadevi določila globo.

288 Podjetje Hoechst najprej navaja, da globa, izračunana pred upoštevanjem njegovega sodelovanja, to je 198 milijonov EUR, ustreza skoraj petkratnemu skupnemu obsegu trga v EGP za leto 1995, ugotovljenemu v preglednici I odločbe, to je 44,6 milijona EUR. Taka globa naj ne bi bila sorazmerna.

289 Poleg tega podjetje Hoechst poudarja, da ima Komisija v okviru Uredbe št. 17 pri določanju glob pooblastilo za odločanje po prostem preudarku, katerega izvrševanje pa zaradi splošnih načel prava Skupnosti in smernic, ki jih mora Komisija spoštovati pri določitvi globe, ni povsem svobodno (podjetje Hoechst se sklicuje zlasti na sodbo

Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2003 v zadevi Daesang in Sewon Europe proti Komisiji, T-230/00, Recueil, str. II-2733, točka 38).

Narava kršitve

²⁹⁰ Podjetje Hoechst najprej pojasnjuje, sklicujoč se predvsem na točko 1 A smernic in zgoraj v točki 289 navedeno sodbo Daesang in Sewon Europe proti Komisiji (točka 38), da se osnovni znesek globe določi glede na težo in trajanje kršitve. Težo kršitve naj bi določalo več meril, ki so navedena v smernicah. Med temi merili naj bi bili narava kršitve, njen konkretni vpliv na trg in njegov geografski obseg ter dejanska ekonomska moč podjetij, da konkurentom in potrošnikom povzročijo večjo škodo.

²⁹¹ Podjetje Hoechst po temelju uveljavlja štiri očitke proti resnosti kršitve, ugotovljene v odločbi. Prvič, podjetje Hoechst meni, da mu presoja teže kršitve napačno pripisuje škodljive učinke. Drugič, meni, da pri kršitvi ni sodeloval noben direktor na najvišji ravni. Tretjič, podjetje Hoechst zatrjuje, da je Komisija pri razvrstitvi podjetij v različne skupine napačno uporabila pravo. Četrto, kritizira multiplikator za odvračilni učinek, ki ga je uporabila Komisija.

– Učinki kršitve

²⁹² Podjetje Hoechst navaja, da zadevni kartel po domnevah Komisije škoduje potrošnikom. Ta domneva naj bi bila bistveni razlog za naložitev tako visoke sankcije

zadevnim podjetjem. Podjetje Hoechst se v zvezi s tem sklicuje na točke od 333 do 336, 340 in 341 odločbe ter na sporočilo javnosti Komisije z dne 1. oktobra 2003.

293 Podjetje Hoechst meni zlasti, da so bili domnevno škodljivi učinki zadevnega kartela eden od treh elementov (narava kršitve, vpliv in obseg kartela na vsem EGP), na podlagi katerih je bila določena teža kršitve (točka 344 odločbe). Ker iz odločbe ni razvidno tehtanje teh elementov, podjetje Hoechst iz tega sklepa, da je bila tretjina skupne globe določena na osnovi domnevno škodljivih učinkov zadevnega kartela. Sicer pa naj Komisija v tem primeru ne bi uspela dokazati negativnega vpliva kršitve.

294 Tako v točkah 105, 109, od 333 do 337 in 342 odločbe ni nobenega dokaza o negativnem vplivu kršitve.

295 Glede točke 105 odločbe podjetje Hoechst meni, da bi bilo treba dejstvo, da ciljne cene v dolgih obdobjih niso bile dosežene, šteti kot indic oziroma dokaz, da se sporazumi o cenah niso izvajali. To naj bi izhajalo zlasti iz točk od 163 do 188 odločbe. Poleg tega se podjetje Hoechst sklicuje na dokaze iz točk 210, 217, 224 in 228 odločbe ter poudarja, da v petih zaporednih letih ni prišlo do nobenega povišanja ciljnih cen.

296 Glede točke 109 odločbe naj bi ta temeljila le na oceni podjetja Chisso.

297 Za točki 333 in 334 odločbe podjetje Hoechst poudarja, da Komisija priznava, da učinkov kartela na zadevnem trgu ni mogoče natančno izmeriti. Komisija pa vseeno ugotavlja tudi, da je imel zadevni sporazum nedvomno pomembne posledice za trg sorbatov v EGP. Pojasnila Komisije v zvezi s tem naj še zdaleč ne bi bila dokazilna. Podjetje Hoechst zlasti ne vidi, kako bi lahko imelo konkretno znižanje cel, na katero se sklicuje Komisija, škodljive učinke za konkurenco, in še manj, kako bi lahko bilo

to dokaz za škodo, nastalo tretjim. Podjetje Hoechst poleg tega poudarja, da bi bilo mogoče dejanski vpliv ugotoviti samo, če bi bilo dokazano, prvič, da so bile ciljne cene višje od hipotetičnih tržnih cen, in drugič, če bi bile te cene najmanj deloma dosežene. Sicer pa teh dokazov v tem primeru naj ne bi bilo.

298 Glede točke 335 odločbe podjetje Hoechst zatrjuje, da dejstvo, da bi lahko obseg prodaje, naveden v preglednici v točki 112 odločbe (preglednica II), ki je skladen z dogovorjenimi kvotami, pomenil indic o uspešnemu delovanju sporazumov, če ne bi bilo „sivih količin“, to je količin, ki so bile prodane, vendar niso bile prijavljene članom kartela. Sicer pa naj bi v tem primeru take „sive količine“ obstajale predvsem pri podjetju Hoechst. Poleg tega podjetje Hoechst meni, da bi morala Komisija dokazati še, da so sporazumi o obsegu prodaje umetno povzročili pomanjkanje ponudbe in s tem pretirane cene za kupce.

299 V zvezi s točko 336 odločbe naj bi bilo napačno domnevati, da so imeli proizvajalci sorbatov možnost nadzorovati ne le trg sorbatov, ampak tudi velik del trga konzervansov. Podjetje Hoechst v zvezi s tem navaja, da samostojen trg konzervansov ne obstaja.

300 Nazadnje, naj bi bilo glede točk 337 in 342 odločb protislovno zatrjevati, da so se zadevni sporazumi izvajali v obdobju kršitve in da so bili podani zunanji faktorji, ki so lahko vplivali na rast cen proizvodov, to je dejstvo, ki ga je težko izpeljati iz zaključkov o relativnem pomenu vseh mogočih vzrokov. Zaključek, podan v točki 341 odločbe, v skladu s katerim naj bi imelo namensko izvrševanje sporazuma konkreten vpliv na trg sorbatov, naj v teh okoliščinah ne bi bil pravilen.

– Sodelovanje direktorjev na visoki ravni pri protikonkurenčnih sporazumih

- 301 Komisija ocenjuje, da so protikonkurenčne sporazume zasnovali, vodili in spodbujali direktorji zadevnih podjetij na najvišji ravni (točka 323 odločbe).
- 302 Podjetje Hoechst meni, da je ta trditev v nasprotju z obveznostjo obrazložitve, ki jo ima Komisija na podlagi člena 253 ES. Komisija naj bi morala zlasti dokazati, katera merila so bila podlaga za njen zaključek (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi Brugg Rohrsysteme proti Komisiji, T-15/99, Recueil, str. II-1613, točka 210).
- 303 Poleg tega naj ne bi bilo pravilno, da naj bi bile osebe, ki so sodelovale v kartelu, direktorji na najvišji ravni, najmanj glede podjetja Hoechst. Podjetje Hoechst, sklicujoč se na zgoraj v točki 75 navedeno sodbo ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji (točke od 33 do 38), poudarja, da sta bila oba sodelujoča na najvišji ravni, navedena v točki 96 odločbe, zaposlena na delovnem mestu direktorjev prodaje na enem od osmih do dvanajstih tržnih področjih podjetja Hoechst. Oba naj bi bila podrejena direktorju sektorja in direktorju prodaje tega sektorja ter torej oba na nižji ravni od ravni direktorjev. Drugi sodelujoči, navedeni v odločbi, naj bi bili na nižji ravni oziroma naj nikakor ne bi imeli položaja upravljanja.
- 304 Nazadnje, tudi če bi bilo treba šteti, da so bili sodelujoči drugih zadevnih podjetij direktorji na najvišji ravni, to ne bi moglo povzročiti povišanja osnovnega zneska globe za podjetje Hoechst. Dejansko teža kršitve ne bi smela biti odvisna od položaja zaposlenih v drugih podjetjih, ki so sodelovala pri kršitvi.

– Delitev podjetij v skupine

- 305 Podjetje Hoechst najprej navaja, da razlika v osnovnih zneskih, določena na 20 milijonov EUR za podjetje Hoechst in na 6,6 milijona EUR za vsa druga zadevna podjetja, ni sprejemljiva glede na naravo kršitve, ki je za vsa podjetja ista.
- 306 Poleg tega podjetje Hoechst, ki se sklicuje na zgoraj v točki 220 navedeno sodbo CMA CGM in drugi proti Komisiji (točka 405 in naslednje), poudarja, da bi bilo treba pri delitvi podjetij v skupine v okviru določitve osnovnega zneska spoštovati predvsem načelo enakega obravnavanja.
- 307 V obravnavanem primeru naj bi Komisija uvedla zviševanje osnovnih zneskov za podjetja glede na njihovo domnevno možnost, da ogrozijo konkurenco, in glede na njihov prispevek k škodi, ki je bila domnevno povzročena konkurenci (točka 349 odločbe). Kot merilo naj bi izbrala tržni delež vsakega podjetja na svetovnem trgu sorbatov (točka 350 odločbe).
- 308 Podjetje Hoechst v zvezi s tem navaja, prvič, da je imelo vsako od štirih japonskih podjetij tržni delež do 15 %, kar naj bil, če bi jih sešteli, tržni delež, enak več kot dvakratnemu tržnemu deležu podjetja Hoechst. Upošteva trdnost kartela japonskih proizvajalcev pri izvozu in njihovo popolnoma skladno obnašanje na sestankih kartela, naj bi imelo podjetje Hoechst drugotni pomen pri razvoju svetovnega trga. Tako podjetje Hoechst, ki se opira na okvire tržnih deležev japonskih proizvajalcev, ocenjuje, da bi morali biti osnovni zneski za te proizvajalce od 1,61- do 2,54-krat višji kot zanj. To naj bi ob predpostavki primerne globe za japonske proizvajalce (vštevši podjetje Chisso) ustrezalo osnovnemu znesku med 10,4 in 16,65 milijona EUR ter torej – ob nespremenjenih drugih okoliščinah – znižanju globe na znesek med 16,58 in 47,52 milijona EUR za podjetje Hoechst.

309 Drugič, v vsakem primeru in tudi če bi upoštevali tržni delež vsakega japonskega proizvajalca posebej, bi izračun globe za 1 % tržnega deleža ustrezal osnovnemu znesku med 0,44 in 0,7 milijona EUR. Podjetje Hoechst naj bi bilo oškodovano, saj bi bil njegov osnovni znesek, če bi Komisija zanj uporabila iste kriterije, med 10,38 in 16,52 milijona EUR. Če bi ostalo vse ostalo nespremenjeno, naj bi bila njegova globa previsoka za znesek med 17,3 in 47,62 milijona EUR.

310 Tretjič, primerjava z drugimi nedavno izdanimi odločbami naj bi pokazala, da je Komisija v tem primeru odstopila od načel za določanje glob po skupinah. Podjetje Hoechst se v zvezi s tem sklicuje na Odločbo Komisije 2006/460/ES z dne 17. decembra 2002 o postopku za uporabo člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP proti SGL Carbon AG, Le Carbone-Lorraine SA, Ibiden Co., Ltd, Tokai Carbon Co., Ltd, Toyo Tanso Co., Ltd, GrafTech International, Ltd, NSCC Techno Carbon Co., Ltd, Nippon Steel Chemical Co., Ltd, Intech EDM BV in Intech EDM AG (Zadeva COMP/E-2/37.667 – Grafitne elektrode), v kateri je bila izdana zgoraj v točki 118 navedena sodba Tokai Carbon in drugi proti Komisiji. V tej odločbi je Komisija določila globe na podlagi osnovnega zneska 20 milijonov EUR za podjetje s tržnim deležem med 30 in 40 % ter 14 milijonov EUR za podjetje s tržnim deležem med 21 in 27 %. Poleg tega je bil v isti odločbi dvema kaznovanima podjetjema zaradi drugega kartela, ki se je nanašal na posebni ekstrudirani grafit, katerih tržni delež je bil med 25 in 35 %, naložen osnovni znesek globe, in sicer vsakemu po 15 milijonov EUR. Podjetje Hoechst kot dokaz ponuja nezaupno različico te odločbe (po objavi) in pričevanje uradnika Komisije. Upošteva ta načela podjetje Hoechst meni, da bi moral biti osnovni znesek, ki mu je bil določen v tej zadevi, veliko nižji (24,75 oziroma 29,7 milijona EUR, razen če bi bil osnovni znesek 14 ali 15 milijonov EUR, vse ostalo pa bi ostalo enako).

– Faktor povečanja, da bi se upoštevali velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst

311 Komisija naj bi podjetje Hoechst ponovno obravnavala neenako s tem, da je njegov osnovni znesek 20 milijonov EUR pomnožila s faktorjem skupine dva.

Druga podjetja, na katera se je nanašala odločba, naj bi bila in so še vedno velika mednarodna podjetja. Poleg tega naj bi bila zaradi močnega zmanjšanja podjetja Hoechst – do katerega naj bi prišlo v vmesnem času –, katerega promet v skupini je za referenčno leto 2002 znašal okoli 9 milijard EUR, omejitve dejavnosti holdinga in prodaje dejavnosti na področju sorbatov tretjim upravičenost tako skrajnega povečanja globe nična. Po mnenju podjetja Hoechst pa naj v nobenem primeru ne bi smel biti kot multiplikator uporabljen faktor dva.

Trajanje kršitve

³¹² Podjetje Hoechst meni, da je povečanje za 175 % za trajanje kršitve, ki ga je določila Komisija, pretirano in ni sorazmerno.

³¹³ Prvič, povečanja zaradi trajanja kršitve, ki presegajo 100 %, naj bi bila v osnovi v nasprotju z metodo za določanje glob, ki jo je uvedla Komisija v smernicah. Podjetje Hoechst navaja, da dejavniki, povezani s težo kršitve, omogočajo določitev osnovnega zneska, ki se na drugi stopnji prilagodi glede na trajanje kršitve. Glede tega drugega vidika točka 1 B smernic vseeno naj ne bi določala drugega kot „znatno povečanje“ osnovnega zneska in ne določitev povsem novega zneska popolnoma drugačnega reda velikosti od osnovnega zneska.

³¹⁴ Drugič, v povečanju zaradi trajanja kršitve naj bi bila še enkrat upoštevana teža kršitve. Podjetje Hoechst v zvezi s tem poudarja, da so cenovni in količinski karteli običajno dolgotrajne kršitve. Zato Komisija, če te karteleske uvrsti v višjo skupino „zelo resnih kršitev“, naj ne bi mogla še enkrat upoštevati resnosti kršitve v okviru presoje trajanja kršitve.

- 315 Tretjič, podjetje Hoechst v osnovi postavlja pod vprašaj dejstvo, da bi bilo mogoče za dolgo obdobje za sankcioniranje nekega kartela uporabiti neposredno sorazmerno povečanje, ki statično raste po 10 % na leto. Podjetje Hoechst v zvezi s tem poudarja, da vsi sistemi sankcioniranja, v okviru katerih dolgotrajni delikti štejejo kot enotna kršitev, določajo merila za povišanje kazni, katere raven se eksponentno manjša za toliko, kot se trajanje povečuje. Ta pristop naj bi bil poleg tega v skladu z načelom sorazmernosti. Pravzaprav merila sankcioniranja, če je pravično, da kazniva dejanja, storjena daleč v preteklosti, v določenem trenutku zastarajo, ne bi smela spregledati istega načela. Podjetje Hoechst dodaja, da čeprav bi se „načelo nadaljevanja“, določeno v členu 1(2) Uredbe št. 2988/74, še uporabljalo v pravu Skupnosti, to ne bi moglo pripeljati do brezkončnega povečevanja naloženih glob.
- 316 Nazadnje naj bi bilo uporabljeno povečanje nesorazmerno glede na prejšnjo prakso Komisije.
- 317 Podjetje Hoechst se najprej sklicuje na Odločbo Komisije 98/273/ES z dne 28. januarja 1998 v postopku uporabe člena 85 Pogodbe ES (IV/35.733 – VW, UL L 124, str. 60), v kateri naj bi Komisija odločila, da je povečanje za 10 % za vsako leto kršitve primerno le, če ostane teža kršitve ves čas enaka. V tem primeru naj ne bi bila uveljavljena nobena ugotovitev, ki bi dokazovala oziroma kazala na tako dejstvo, kar naj bi bilo v nasprotju z obveznostjo obrazložitve Komisije.
- 318 Podjetje Hoechst nato navaja več odločb, v katerih naj bi Komisija osnovni znesek povečala le od drugega leta naprej, glede na to, da smernice določajo le povečanje za obdobja kršitev, ki presegajo „povprečno“ trajanje. Podjetje Hoechst se sklicuje zlasti na povečanje v Odločbi Komisije 1999/60/ES z dne 21. oktobra 1998 v postopku uporabe člena 85 Pogodbe ES (IV/35.691/E-4 – Predizolirane cevi, UL 1999, L 24, str. 1) in na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2003 v zadevi Cheil Jedang Corporation proti Komisiji (T-220/00, Recueil, str. II-2473, točka 137). Podjetje Hoechst iz tega sklepa, da bi bilo v tem primeru mogoče le povečanje za 165 %.

b) Trditve Komisije

319 Komisija najprej in da bi odgovorila na trditve podjetja Hoechst v uvodu petega tožbenega razloga, poudarja, da primerjava med globo in skupnim prometom sorbatov na trgu EGP v letu 1995 ni veljavna. Pravzaprav naj promet, dosežen v enem letu na trgu, ne bi razkrival negativnih posledic, ki jih je lahko imel kartel v sedemnajstih letih. Poleg tega naj bi globo pred upoštevanjem sodelovanja podjetja Hoechst v obravnavani zadevi pojasnjevalo več dejavnikov. Še več, 20 milijonov EUR naj bi ustrezalo najmanjšemu osnovnemu znesku, predvidenemu v smernicah za zelo resne kršitve. Ta znesek naj bi bil skladen tudi s prakso odločanja Komisije. Nazadnje Komisija poudarja, da je posamičen osnovni znesek le vmesni znesek, ki ga je mogoče v okviru uporabe metode, opredeljene v smernicah, še prilagoditi glede na trajanje kršitve in ugotovljene obteževalne oziroma olajševalne okoliščine (zgoraj v točki 318 navedena sodba Cheil Jedang Corporation proti Komisiji, točka 95).

Učinki kršitve

320 Po mnenju Komisije je lahko štela kot nesporno dejstvo, da so bile cene, ki jih je naložil kartel, načeloma višje od tržnih cen, v vsakem primeru pri podjetju Hoechst. Komisija v zvezi s tem poudarja, da je imelo podjetje Hoechst priložnost podati pripombe glede zaključkov iz točk 105, 109 in 288 odločbe, ki ustrezajo točkam 78, 82 in 265 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. V tem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah naj bi Komisija dala vedeti, da bo upoštevala „posledice na trgu“ v skladu s smernicami (točki 291 in 295). Podjetje Hoechst naj bi v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah glede teh posledic izjavilo le, da naj za dokazovanje obstoja kršitve ne bi bile pomembne. Podjetje Hoechst naj bi v odgovoru izrecno izjavilo tudi, da ne izpodbija vsebinskih dejstev glede kartela na področju sorbatov, kot jih je Komisija opisala v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah (točki 29 in 451 odločbe).

321 Komisija nato poudarja, da so v tem primeru zadevna podjetja določila ciljne cene, ki bi jih stranke še lahko plačale (točka 102 odločbe). Te cene naj ne bi ustrezale svobodnemu določanju vsakega člana kartela. Podjetje Hoechst poleg tega naj ne bi resno zanikalo, da naj bi bilo mogoče z uvedenimi mehanizmi nadzora dejansko doseči ciljne cene oziroma najmanj to, da bi si stranke dejavno prizadevale k njihovem doseganju (točki 331 in 334 odločbe). Po mnenju Komisije so se morale ciljne cene sistematično uporabljati kot osnova za pogajanja (točka 104 odločbe). Včasih naj bi sodelujoči izrecno ugotovili, da so bile ciljne cene spoštovane (točka 205 odločbe).

322 Komisija naj bi vseeno pustila odprto vprašanje o neskladju med cenami, ki jih je določil kartel, in cenami, ki bi jih bilo mogoče pričakovati v položaju običajne konkurence (točke 333 in od 340 do 342 odločbe). V odločbi naj ne bi bilo navedeno, da so se cene stalno povečevale, ampak le, da so bile ciljne cene določene na način, ki je omogočal doseg višjih cen od cen na trgu. Komisija meni, da je to lahko zajemalo cenovna znižanja, katerih učinek je bila vseeno le omilitve posledic cenovnih znižanj na trgu za člane kartela (točka 224 odločbe).

323 Glede posledic kartela za obseg prodaje podjetje Hoechst ni konkretno postavilo pod vprašaj številke iz preglednice II odločbe. Trditev podjetja Hoechst (v nasprotju s točko 419 odločbe), da naj bi obstajale „sive količine“, večje pri drugih proizvajalcih kot pri podjetju Ueno, zlasti zanj naj ne bi bila natančna. Poleg tega naj se težava sivih količin ne bi pojavila vse do konca leta 1992, torej proti koncu kartela (točki 112 in 193 odločbe). Komisija opozarja tudi, da je bila v obravnavanem primeru ponudba prilagojena povpraševanju, ter napotuje na točki 108 in 109 odločbe.

324 Glede pripomb podjetja Hoechst v zvezi z zadevnim trgovom Komisija pojasnjuje, da je v točki 336 odločbe opozorila le na to, da so sorbati najučinkovitejši konzervansi, ki se uporabljajo, in da jih noben drug konzervans ne more v celoti nadomestiti. Zato naj bi bilo upravičeno sklepati, da so lahko proizvajalci sorbatov „v veliki meri“ nadzorovali tudi sektor konzervansov. Komisija dodaja, da ni dokončno ugotovila, ali

je obstajal ločen trg od trga sorbatov. Ugotovitev Komisije naj bi obveljala, tudi če bi šlo za tak primer.

- 325 Nazadnje, glede pomena škodljivih posledic pri določitvi globe naj domneva podjetja Hoechst, da te ustrezajo natančno tretjini, ne bi bila utemeljena. V Komisijinem sporočilu za javnost, na katero se podjetje Hoechst sklicuje, naj bi bila le skrajšana predstavitev odločbe, ki naj je ne bi bilo mogoče razumeti tako, da so bile zadevne posledice odločilne pri določitvi globe. Ta vidik naj ne bi bil omenjen niti v delu, z naslovom „Določitev globe“, v sporočilu. Poleg tega bi bilo treba večji pomen name-niti elementom, ki se nanašajo na cilj ravnanja, kot tistim, ki se nanašajo na njegove učinke, predvsem če dejansko pomenijo resne kršitve, kot sta določanje cen in delitev trgov (sodba Sodišča prve stopnje z dne 11. marca 1999 v zadevi Thyssen Stahl proti Komisiji, T-141/94, Recueil, str. II-347, točka 636).

Sodelovanje direktorjev na visoki ravni pri protikonkurenčnih sporazumih

- 326 Glede obrazložitve odločbe Komisija poudarja, da je podjetje Hoechst očitno razumelo, na kaj se nanaša izraz „na najvišji ravni“, in da je bilo poleg tega v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah pojasnjeno, da so bili sporazumi v zadevnih podjetjih zasnovani, vođeni in spodbujani na najvišji ravni. Podjetje Hoechst naj teh ugotovitev ne bi izpodbijalo, zato naj poglobljanje v to točko ne bi bilo potrebno.

- 327 Po vsebini iz zgoraj v točki 75 navedene sodbe ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji naj ne bi bilo mogoče izpeljati definicije pojma „najvišja raven“, ki bi se uporabljala za vse položaje in bi izključevala vse osebe na nižjih položajih od teh, za katere je šlo v tej zadevi. V točki 323 odločbe naj bi hotela Komisija dokazati, da kartela niso organizirali podrejeni sodelujoči, ampak osebe, ki so bile tako visoko na hierarhični lestvici, da so lahko omogočile avtoriteto in stabilnost kartela. Direktorji prodaje zadevnih oddelkov podjetja Hoechst naj bi te pogoje izpolnjevali.

Delitev podjetij v skupine

328 Podjetje Hoechst naj bi napačno razumelo dejstvo, da smernice temeljijo na teži vsakega posamičnega podjetja (točka 1 A, četrti, šesti in sedmi odstavek). Dejstvo, da so se japonski proizvajalci redno srečevali pred skupnimi sestanki in navadno tudi po njih, naj iz njih ne bi nujno naredilo samo enega podjetja.

329 Poleg tega Komisija opozarja, da je pri delitvi podjetij v skupine začela s podjetjem Hoechst, ki mu je naložila najmanjšo globo, priporočeno za zelo resne kršitve. Trditvi podjetja Hoechst, da naj bi bil osnovni znesek globe za podjetja iz druge skupine, ki je bil določen le na tretjino njegovega osnovnega zneska, prenizek, naj ne bi bilo mogoče pritrditi, saj se nihče ne more v svojo korist sklicevati na nezakonitost, ki je bila storjena v korist drugega (sodba Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi Lögstör Rör proti Komisiji, T-16/99, Recueil, str. II-1633, točka 350). Še več, Komisija naj bi imela pri določitvi vsake globe diskrecijo in naj ne bi bila dolžna pri tem uporabljati natančne matematične enačbe (zgoraj v točki 220 navedena sodba CMA CGM in drugi proti Komisiji, točki 252 in 383). To, da osnovni znesek globe za podjetja iz druge skupine ni bil povsem sorazmerno prilagojen tržnim deležem zadevnih podjetji, naj ne bi imelo nobenih posledic.

330 Glede prakse odločanja, na katero se sklicuje podjetje Hoechst, Komisija trdi, da ta praksa ne pomeni pravnega okvira za globe na področju konkurence, ki je opredeljen le v Uredbi št. 17, in da so lahko merila za primerjavo le kazalci, saj podatki o okoliščinah konkurenčnih zadev, kot so trgi, proizvodi, države, podjetja in zadevna obdobja, niso isti. Komisija se glede teh točk sklicuje na zgoraj v točki 218 navedeno sodbo JCB Service proti Komisiji (točki 187 in 188). Zato primerjava, ki jo je opravilo podjetje Hoechst, naj ne bi bila upoštevana.

Faktor povečanja, da bi se upoštevala velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst

331 Komisija zatrjuje, da je določitev faktorja zaradi odvrčanja v skladu s sodno prakso in prakso odločanja. Komisija se sklicuje zlasti na zgoraj v točki 75 navedeno sodbo ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji (točka 162 in naslednje).

332 Ta faktor naj bi upošteval velikost in skupna sredstva zadevnega podjetja, ki izražajo njegov pomen. Podjetje Hoechst naj bi bilo leta 2002 najmanj štirikrat večje od podjetja Daicel, to je podjetja, ki mu po prometu neposredno sledi. Nasprotno naj narava dejavnosti podjetja Hoechst ob sprejetju odločbe ne bi bila pomembna. Dejstvo, da je podjetje Hoechst del dejavnosti na področju sorbatov preneslo na tretje, naj bi bilo že upoštevano ob bistveni primerjavi velikosti zadevnih podjetij.

Trajanje kršitve

333 Glede trditev podjetja Hoechst, ki se nanašajo na metodo, določeno v smernicah, Komisija navaja, da je povečanje za 10 % na leto določeno v točki B smernic zato, da se lahko dejansko sankcionirajo omejitve z dolgotrajnimi škodljivimi učinki. Sodišče naj bi imelo pred kratkim še enkrat priložnost poudariti, da je izogibanje protikonkurenčnim praksam in sporazumom, njihovo odkrivanje in sankcioniranje v skladu s splošnim interesom (zgoraj v točki 145 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 54).

334 Komisija poleg tega poudarja, da za povečanje, določeno za trajanje kršitve, ni določen absolutni zgornji prag (kot 100 %, kar zatrjuje podjetje Hoechst), in glede te točke napotuje na prakso odločanja v več zadevah.

- 335 Še več, merili teže in trajanja kršitve naj bi obstajali skupaj, neodvisno eno od drugega. Skupaj naj bi omogočali določitev osnovnega zneska. Določitev povečanja zaradi trajanja kršitve glede na merilo teže naj bi bila v nasprotju s samostojnostjo obeh meril in zato na ne bi bila primerna.
- 336 Poleg tega v nasprotju s tem, kar meni podjetje Hoechst, skupina zelo resnih kršitev naj ne bi bila nikakor pridržana za dolgotrajne horizontalne omejitve. Zato naj bi bilo primerno v celoti upoštevati dejansko trajanje kršitve.
- 337 Pomisleki glede zastaranja naj ne bi bili več upoštevni. Zastaralni roki pri dolgotrajnih oziroma nadaljevanih kršitev naj bi začeli teči šele ob prenehanju kršitve.
- 338 Glede trditve, v skladu s katero naj bi bilo v vsakem primeru mogoče samo povečanje za 165 %, zato ker prvo leto kršitve naj ne bi štelo, Komisija odgovarja, da je povečanje za 10 % na leto popolnoma skladno z načeli, uzakonjenimi v smernicah. V zvezi s tem naj bi bilo določeno le, da se za kratkotrajne kršitve, na splošno krajše od enega leta, ne uporablja nobeno povečanje (zgoraj v točki 318 navedena sodba Cheil Jedang Corporation proti Komisiji, točka 133). Primerjava besedila druge in tretje alineje točke 1 B smernic naj bi dokazovala, da se pri kršitvi, daljši od enega leta, povečanje uporablja za „vsako leto“ kršitve, torej vključno s prvim letom.
- 339 Kar nazadnje zadeva prakso odločanja, na katero se sklicuje podjetje Hoechst, s katero naj bi mu moralo biti določeno povečanje, manjše od 10 % na leto, Komisija navaja, da je bila zadeva, v kateri je bila izdana zgoraj v točki 318 navedena sodba Cheil Jedang Corporation proti Komisiji, posebnost, v okviru katere je bilo povečanje zaradi trajanja kršitve določeno v višini 10 % na leto za določena podjetja in manj kot 10 % na leto za druga podjetja, tako da odločba ni bila skladna (točka 139 sodbe). Komisija dodaja, da ji dejstvo, da je v preteklosti uporabljala določeno stopnjo povečanja globe glede na trajanje kršitve, ne more odvzeti možnosti, da v mejah, določenih v Uredbi št. 17 in smernicah, to stopnjo poveča, če je to nujno za zagotavljanje izvajanja politike Skupnosti o konkurenci (sodba Sodišča prve stopnje z dne

30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji, T-203/01, Recueil, str. II-4071, točka 277).

340 Poleg tega naj bi v zadnjih odločbah, ki jih omenja podjetje Hoechst, Komisija globo za trajanje kršitve nedvomno povečevala za 10 % na leto. V zvezi s tem naj bi bilo treba zavrniti zatrjevanje podjetja Hoechst, da povečanje za 10 % na leto v vsakem primeru ni primerno, saj se je intenzivnost kršitve spreminjala. Po eni strani iz odlomka odločbe, ki ga navaja podjetje Hoechst kot dokaz za to spremembo intenzivnosti kršitve, naj ne bi bilo mogoče narediti niti najmanjšega zaključka v tem smislu. Po drugi strani naj bi bilo povečanje globe za 10 % na leto upravičeno, tudi če se je lahko intenzivnost kršitve v zadevnem obdobju spreminjala, če je bila v določenem trenutku podana zelo resna kršitev (zgoraj v točki 339 navedena sodba Michelin proti Komisiji, točka 278).

3. Presoja Sodišča prve stopnje

341 Najprej je treba ugotoviti, da peti tožbeni razlog podjetja Hoechst temelji na dveh delih. Prvi del ima naslov „Narava kršitve“. Drugi del ima naslov „Trajanje kršitve“. Vseeno se prvi del dejansko nanaša na elemente, ki predstavljajo „težo“ kršitve, v kateri je zajeta narava kršitve. Zato je treba nasprotovanje podjetja Hoechst razumeti tako, da se v prvem delu dejansko nanaša na elemente, ki jih je Komisija upoštevala pri teži kršitve.

342 Nadalje je treba zavrniti splošno trditev podjetja Hoechst, da naj njegova globa, določena pred uporabo obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, ne bi bila sorazmerna v delu, v katerem naj bi ustrezala skoraj petkratni velikosti trga v EGP za leto 1995, ugotovljeni v preglednici I odločbe. V zvezi s tem je treba opozoriti, da ima Komisija pri določanju zneska posameznih glob diskrecijsko pravico (sodba Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Mo och Domsjö proti Komisiji, C-283/98 P, Recueil, str. I-9855, točka 47, in sodba Sodišča prve stopnje z dne 5. decembra 2006 v zadevi Westfalen Gassen Nederland proti Komisiji, T-303/02, ZOdl., str. II-4567, točka 151). Poleg tega se na podlagi člena 15(2) Uredbe št. 17 osnovni znesek globe določi na podlagi teže kršitve in njenega trajanja. Še več, ta znesek je rezultat vrste

računskih operacij, ki jih je opravila Komisija v skladu s smernicami. Ta znesek je treba določiti zlasti glede na različne okoliščine, ki se nanašajo na posamezno ravnanje zadevnega podjetja, kot so obstoj obteževalnih oziroma olajševalnih okoliščin (sodba Sodišča prve stopnje z dne 4. julija 2006 v zadevi Hoek Loos proti Komisiji, T-304/02, ZOdl., str. II-1887, točki 82 in 85). Iz tega pravnega okvira ni mogoče sklepati, da bi morala Komisija zagotoviti sorazmernost tako določene globe in skupnega obsega trga za zadevni proizvod v EGP za določeno leto kršitve (v tem primeru 1995), če je zadevna kršitev trajala več kot 17 let, ter glede na to, da je globa odvisna tudi od drugih okoliščin, povezanih s individualnim ravnanjem podjetja. Iz tega sledi, da je treba splošno trditev podjetja Hoechst v zvezi s tem zavrnilo.

a) Teža kršitve

343 Treba je opozoriti, da smernice določajo zlasti, da je treba pri oceni teže kršitve upoštevati njeno naravo, njej dejanski vpliv na trg, kjer se to lahko meri, in velikost upoštevnege geografskega trga. Kršitve so tako razdeljene v tri skupine, na podlagi katerih je mogoče razlikovati med manjšimi, resnimi in zelo resnimi kršitvami (točka 1 A, prvi in drugi odstavek).

344 Velja opozoriti tudi, da je treba težo kršitve ugotoviti ob upoštevanju velikega števila dejavnikov, kot so okoliščine posameznega primera, njegov kontekst in odvratilni učinek glob, in to ne da bi bil narejen zavezujoč in dokončen seznam meril, ki jih je treba obvezno upoštevati (zgoraj v točki 208 navedena sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točka 465, ter sodba Sodišča z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 241).

Učinek kartela na trg sorbatov v EGP

³⁴⁵ Najprej je treba poudariti, da trije vidiki ocene teže kršitve, navedeni zgoraj v točki 343, nimajo enake teže v okviru skupne presoje. Prevladujočo vlogo pri opredelitvi „zelo resnih“ kršitev ima narava kršitve. V zvezi s tem iz opisa zelo resnih kršitev v smernicah izhaja, da je mogoče sporazume oziroma usklajena ravnanja, ki se tako kot v tem primeru nanašajo predvsem na določitev ciljnih cen oziroma dodeljevanje prodajnih kvot, le na podlagi njihove narave opredeliti kot „zelo resne“ in ni treba, da bi bil za taka ravnanja podan značilen poseben vpliv (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 27. julija 2005 v združenih zadevah Brasserie nationale in drugi proti Komisiji, od T-49/02 do T-51/02, ZOdl., str. II-3033, točka 178).

³⁴⁶ V tem primeru je treba navesti, prvič, da podjetje Hoechst v nobenem primeru ne postavlja pod vprašaj namena kršitve, ki ga je imel kartel, to je določitev ciljnih cen in količinskih deležev, sistema informiranja in nadzora ter nedobavljanja tehnologije morebitnim novim kandidatom kot udeležencem trga.

³⁴⁷ Drugič, treba je ugotoviti, da je Komisija v odločbi pri oceni teže kršitve upoštevala konkreten vpliv kartela na trg. Pravzaprav tudi če Komisija v točki 327 odločbe trdi, da ko je dokazan protikonkurenčni namen kartela, ni treba upoštevati njegovih konkretnih učinkov, pa v točkah od 333 do 336 odločbe vseeno ugotavlja obstoj takih učinkov v tej zadevi, tudi če v točki 333 priznava, da jih ni mogoče natančno izmeriti. Ti učinki naj bi izhajali zlasti iz izvrševanja zadevnih sporazumov. Komisija v zvezi s tem opozarja na točke od 330 do 332 odločbe, ki se sklicujejo na njen del I, da so bili zadevni sporazumi skrbno izvedeni. Točki 334 in 336, v katerih so obravnavani konkretni učinki kartela na trg, se prav tako sklicujeta na izvrševanje zadevnih sporazumov. V točki 337 odločbe, v kateri je ugotovitev glede razvoja konkretnega vpliva kartela na trg, Komisija navaja, da je imelo „stalno izvrševanje učinek na trg sorbatov“.

348 Sicer pa podjetje Hoechst pred Sodiščem prve stopnje ni izpodbijalo zaključka Komisije glede izvrševanja kartela. V zvezi s tem je treba poudariti, da lahko Komisija, zlasti ko gre za cenovni kartel, legitimno sklepa o učinkih kršitve na podlagi dejstva, da so člani kartela sprejeli ukrepe za izvajanje dogovorjenih cen. Nasprotno pa od Komisije, potem ko je ugotovljeno izvrševanje kartela, ni mogoče zahtevati, naj sistematično dokaže, da so sporazumi zadevnim podjetjem dejansko omogočili doseganje višjih transakcijskih cen od tistih, ki bi prevladale, če kartela ne bi bilo (glej v tem smislu zgoraj v točki 153 navedeno sodbo Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točke od 743 do 745). Zato trditve podjetja Hoechst ne morejo postaviti pod vprašaj zaključka Komisije glede učinkov kartela, ki izhajajo iz izvrševanja zadevnih sporazumov.

349 Še več, treba je navesti, da je bil namen kartela zlasti določiti ciljne cene. V zvezi s tem je treba opozoriti, da določitev cene, čeprav le informativno, vpliva na konkurenco, ker vsem udeleženi pri sporazumu omogoča, da z razumno gotovostjo predvidijo, kakšno politiko cen bodo zasledovali njihovi konkurenti. Splošneje taki sporazumi zajemajo neposreden poseg v bistvene parametre konkurence na zadevnem trgu. Dejansko zadevni proizvajalci, s tem da izrazijo skupno voljo uporabljati določeno raven cen, ne določajo več samostojno svoje politike na trgu in s tem škodijo pojmovanju, ki je neločljivo povezano z določbami Pogodbe o konkurenci (sodba Sodišča prve stopnje z dne 29. novembra 2005 v zadevi Heubach proti Komisiji, T-64/02, ZOdl., str. II-5137, točka 81). Iz tega sledi, da je zadevni kartel z določitvijo zlasti ciljnih cen nujno vplival na konkurenco.

350 Poleg tega preglednica II odločbe dokazuje, da so se izvrševale prodajne kvote, dogovorjene med člani kartela, kot navaja Komisija v točki 335 odločbe. Podjetje Hoechst številke iz te preglednice ne izpodbija, navaja le, da „sive količine“ – to je količine, ki so bile prodane, o katerih pa člani kartela niso bili obveščeni – povzročajo dvom o uspešnem delovanju zadevnih sporazumov. Sicer pa iz točk 112 in 193 odločbe izhaja, da so se „sive količine“ nanašale na obseg prodaje japonskih proizvajalcev, ki niso bile navedene v „uradnih statistikah“, to je v objavljenih podatkih o uvozu zadevnih proizvajalcev. Komisija zlasti v točki 335 odločbe navaja, da je mogoče te „sive količine“ pripisati podjetju Ueno. Zato tudi ob domnevi, da so te „sive količine“ vplivale

na obseg prodaje podjetja Ueno oziroma drugih japonskih proizvajalcev, navedenih v preglednici II odločbe, te količine ne bi mogle vplivati na obseg prodaje podjetja Hoechst. V teh okoliščinah naj bi imel kartel najmanj učinek omejevanja oziroma nadzora korakov konkurenta, prisotnega na trgu v EGP. V zvezi s tem je treba o trditvah podjetja Hoechst, v skladu s katerimi naj bi tudi samo prodajalo „sive količine“ zadevnega proizvoda, navesti, da jih ne potrjuje noben objektivni dokaz, ki poleg tega Komisiji ni bil predložen pravočasno.

- 351 Upošteva je navedeno je treba trditve podjetja Hoechst glede učinka kartela na trg sorbatov v EGP zavrni.

Sodelovanje direktorjev podjetja Hoechst na visoki ravni v kartelu

- 352 Najprej je treba navesti, da je ugotovitev Komisije, v skladu s katero so zadevne tajne sporazume v bistvenem zasnovali, vodili in spodbujali na zelo visokih položajih v zadevnih podjetjih, ponovno navedena v okviru presoje narave zadevnih kršitev.
- 353 Kljub temu ni mogoče šteti, da bi lahko ta ugotovitev, če bi se glede podjetja Hoechst izkazala za napačno, postavila pod vprašaj zaključek Komisije, v skladu s katerim so bile zadevne kršitve, ki so jih opredeljevali zlasti določanje ciljnih cen in dodeljevanje prodajnih kvot, po naravi zelo resne.
- 354 V vsakem primeru zadošča navesti, da se ugotovitev Komisije opira na dokaze o seznamih zaposlenih v zadevnih podjetjih – ki so sodelovali pri sestankih –, navedene v točkah 88, 91, in od 96 do 98 odločbe. Glede podjetja Hoechst Komisija v točki 96 odločbe pojasnjuje, da so bili njegovi predstavniki na skupnih sestankih zlasti direktorji prodaje zadevnih proizvodov. Neobrazloženost, ki jo v zvezi s tem zatrjuje podjetje Hoechst, je torej treba zavrni.

- 355 Treba je navesti tudi, da je bil seznam zaposlenih podjetja Hoechst, naveden v točki 96 odločbe, že naveden v točki 62 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Poleg tega je Komisija v točki 295 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah jasno navedla, da je upoštevala dejstvo, da so bili tajni sporazumi zasnovani, vodeni in spodbujani na zelo visoki ravni v zadevnih podjetjih.
- 356 Teh dejanskih ugotovitev podjetje Hoechst v upravnem postopku ni izpodbijalo.
- 357 Sicer pa ni nobene podlage za sklep, da bi Komisija z zaključkom, da so bili „direktorji prodaje“ na „zelo visoki ravni“ v organizaciji zadevnih podjetij, napravila očitno napako pri presoji. Podjetje Hoechst ta zaključek izpodbija predvsem z navedbo, da so direktorji prodaje podrejeni drugim direktorjem, ne da bi za to trditev predložilo konkretne dokaze, ki pa Komisiji v nobenem primeru ne bi bili predloženi pravočasno. Poleg tega pa dejstvo, da so bili direktorji prodaje podrejeni drugim direktorjem, ne pomeni nujno in avtomatično, da niso bili direktorji na „zelo visoki ravni“.
- 358 Kar nazadnje zadeva sklicevanje podjetja Hoechst na zgoraj v točki 75 navedeno sodbo ABB Asea Brown Boveri proti Komisiji (točke od 33 do 38), je dovolj ugotoviti, da je v zadevi, v kateri je bila izdana ta sodba, Komisija obravnavala vlogo „vodstvene skupine“ zadevnega podjetja, kar to zadevo ločuje od obravnavane.
- 359 Upošteva te elemente je treba zavrniti trditve podjetja Hoechst v zvezi s sodelovanjem njegovih direktorjev na visoki ravni v kartelu.

Delitev zadevnih podjetij v skupine

- 360 Najprej je pomembno poudariti, da je bilo razvrščanje v zvezi s kartelom na trgu sorbatov izvedeno zato, da bi se v skladu s točko 1 A, tretji, četrti in šesti odstavek, smernic določil vsakokratni prispevek k uspehu kartela posameznega podjetja glede na dejansko ekonomsko zmožnost zaradi njegove uvrstitve v ustrezno skupino (glej v tem smislu zgoraj v točki 118 navedeno sodbo Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 225).
- 361 Komisija v točki 349 odločbe v zvezi s tem pojasnjuje, da je mogoče z izbrano metodo oceniti relativno zmožnost vsakega podjetja, njegov prispevek k skupni škodi, povzročeni konkurenci v EGP, in njegov prispevek k učinkovitosti kartela v celoti.
- 362 V tem primeru je Komisija ocenila posamičen prispevek zadevnih podjetij tako, da se je oprla na tržni delež vsakega podjetja za zadevni proizvod na svetovni ravni v letu 1995.
- 363 Podjetje Hoechst ne nasprotuje temu, da je Komisija zadevna podjetja razdelila v skupine, niti metodi, ki jo je zato uporabila. Podjetje Hoechst uveljavlja v glavnem neenako obravnavanje z japonskimi podjetji, kar zadeva osnovne zneske, določene za skupine.
- 364 V zvezi s tem je treba opozoriti, da mora Komisija pri razvrščanju v skupine spoštovati načelo enakega obravnavanja, v skladu s katerim je prepovedano različno obravnavanje podobnih položajev in enako obravnavanje različnih položajev, razen če je tako obravnavanje objektivno utemeljeno (zgoraj v točki 220 navedena sodba CMA CGM in drugi proti Komisiji, točka 406, ter zgoraj v točki 165 navedena sodba Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 219).

365 Prvič, iz odločbe jasno izhaja, da je Komisija, potem ko je zaključila, da je bila zadevna kršitev „zelo resna“ (točka 344 odločbe), menila, da je bilo podjetje Hoechst leta 1995 največji proizvajalec sorbatov na svetovnem trgu, in ga je uvrstila v prvo skupino podjetij (točka 352 odločbe). Podjetje Hoechst ne izpodbija ugotovitve, da je bilo največji proizvajalec sorbatov v letu 1995, kar poleg tega potrjujejo podatki v preglednici I odločbe. Glede trditve podjetja Hoechst, v skladu s katero naj bi ga bilo treba primerjati s štirimi japonskimi proizvajalci, gledano skupaj, je treba opozoriti, da je treba odločbo, tudi če je oblikovana kot samo ena odločba, analizirati kot skupek več posamičnih odločb, v katerih so glede podjetij, na katera je naslovljena, ugotovljene kršitve, in v katerih so jim v okoliščinah obravnavanega primera naložene globe, kot poleg tega potrjuje besedilo izreka odločbe ter zlasti točki 1 in 3 izreka (zgoraj v točki 31 navedeni sklep Hoechst proti Komisiji, točka 16). V teh okoliščinah Komisiji ni mogoče očitati, da je na drugačen način analizirala položaj zadevnih japonskih podjetij.

366 Drugič, Komisija v točki 354 odločbe pojasnjuje, da je globa, ki se naloži za zelo resne kršitve, višja od 20 milijonov EUR.

367 Tretjič, Komisija je v točki 355 odločbe določila osnovni znesek globe 20 milijonov EUR za podjetja iz prve skupine (Hoechst) in 6,66 milijona evrov za podjetja iz druge skupine (Daicel, Chisso, Nippon Synthetic in Ueno).

368 Iz tega sledi, da je Komisija, zato da bi različno obravnavala zadevna podjetja, za podjetja iz prve skupine (to je podjetje Hoechst, ki je bilo v skladu z odločbo največji proizvajalec sorbatov v letu 1995) določila znesek 20 milijonov EUR, predviden v smernicah. Komisija je nato na tej osnovi določila znesek, ki ga je uporabila za podjetja iz druge skupine.

369 V odločbi ni ničesar, kar bi omogočalo zaključek, da je bil znesek, upoštevan za podjetja iz prve skupine, določen glede na znesek, ki je bil upoštevan za podjetja iz druge skupine. Prav tako ni v odločbi ničesar, kar bi omogočalo sklepanje, da je bil znesek 20 milijonov EUR, upoštevan za podjetja iz prve skupine, izračunan na podlagi matematične formule, v kateri je bila uporabljena globa za del prometa, v nasprotju s tem, kot se zdi, da zatrjuje podjetje Hoechst.

370 V teh okoliščinah bi šlo tudi ob domnevi, da je znesek 6,66 milijona EUR, upoštevan za podjetja iz druge skupine, prenizek oziroma da bi morala biti določena podjetja, uvrščena v drugo skupino, razvrščena v prvo skupino, za nezakonitost, storjeno v korist podjetij iz druge skupine.

371 Sicer pa velja poudariti, da je treba spoštovanje načela enakega obravnavanja uskladiti s spoštovanjem načela zakonitosti, na podlagi katerega se nihče ne more v svojo korist sklicevati na nezakonitost, ki je bila storjena v korist drugega (sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi SCA Holding proti Komisiji, T-327/94, Recueil, str. II-1373, točka 160, in zgoraj v točki 329 navedena sodba Lögstör Rör proti Komisiji, točka 350).

372 Kar nazadnje zadeva upravno prakso Komisije, na katero se sklicuje podjetje Hoechst, je treba opozoriti, da ta ne more služiti kot pravni okvir za globe na področju konkurence, glede na to, da je ta določen le v Uredbi št. 17 in v smernicah (glej zgoraj v točki 339 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji, točka 292, in navedeno sodno prakso), ter da poleg tega subjekti ne morejo imeti upravičenih pričakovanj do ohranjanja obstoječega položaja, ki ga lahko Komisija spremeni v okviru svojega pooblastila za odločanje po prostem preudarku (glej sodbo Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi Delacre in drugi proti Komisiji, C-350/88, Recueil, str. I-395, točka 33 in navedena sodna praksa ter zgoraj v točki 344 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 171).

373 V teh okoliščinah in ne da bi bilo treba ugoditi predlogu podjetja Hoechst, ki se nanaša na zaslišanje prič, če Sodišče prve stopnje meni, da je v zadostni meri obve-

ščeno, je treba zavrniti trditve podjetja Hoechst glede razvrstitve zadevnih podjetij v skupine.

Faktor povečanja, da bi se upoštevali velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst

374 Osnovni znesek globe za podjetje Hoechst je bil povečan za 100 % in je znašal 40 milijonov EUR, zato da so bili upoštevani „velikost in skupna sredstva podjetja“ (točka 357 odločbe).

375 V skladu s točko 356 odločbe je bil cilj tega povečanja zadostni odvračilni učinek velikih podjetij ter upoštevanje dejstva, da imajo ta pravno in gospodarsko znanje, ki jim omogoča, da lažje spoznajo, da njihovo ravnanje pomeni kršitev in se zavedajo posledic, ki za tako ravnanje izhajajo iz prava konkurence.

376 Smernice glede tega določajo, da je treba ob naravi kršitve, njenega konkretnega vpliva na trg in geografskega obsega tega, upoštevati dejansko ekonomsko zmožnost kršiteljev, da drugim subjektom, zlasti potrošnikom, povzročijo precejšnjo škodo, in znesek globe določiti na ravni, ki zagotavlja njen zadostni odvračilni učinek (točka 1 A, četrti odstavek).

377 Prav tako je treba upoštevati, da lahko velika podjetja lažje spoznajo, da njihovo ravnanje pomeni kršitev, in se zavedajo posledic, ki za tako ravnanje izhajajo iz prava konkurence (točka 1 A, peti odstavek).

378 Tudi če se v tem primeru točki 356 in 357 odločbe nahajata pod naslovom „Zadostni odvračilni učinek“, iz točke 356 odločbe izhaja, da je Komisija upoštevala potrebo po zagotavljanju zadostnega odvračilnega učinka globe v smislu točke 1 A, četrti odstavek, smernic, ter dejstvo, da velika podjetja, kot je Hoechst, lažje spoznajo, da njihovo ravnanje pomeni kršitev in se zavedajo posledic, ki za tako ravnanje izhajajo iz prava konkurence v smislu točke 1 A, peti odstavek, smernic, zato da je uporabila povečanje osnovnega zneska globe za 100 %.

379 Glede prvega elementa, to je potrebe po zagotavljanju zadostnega odvračilnega učinka globe, ta zahteva, da je globa določena ob upoštevanju zelenega vpliva na podjetje, ki mu je naložena, to pa zato, da globa ne bi bila zanemarljiva oziroma, nasprotno, prekomerna, zlasti glede na finančne zmožnosti zadevnega podjetja, v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz potrebe po zagotavljanju učinkovitosti globe in spoštovanja načela sorazmernosti. Sodišče prve stopnje je v zgoraj v točki 165 navedeni sodbi Tokai Carbon in drugi proti Komisiji že navedlo, da lahko eno od zadevnih podjetij v tej zadevi zaradi izjemno velikega skupnega prometa v primerjavi z drugimi člani kartela lažje mobilizira potrebna sredstva za plačilo globe, kar je z vidika zadostnega odvračilnega učinka zadnje upravičevalo uporabo multiplikatorja (točka 241). V tem okviru je treba ovrednotiti finančna sredstva podjetja, zato da bi bil pravilno dosežen cilj odvračanja, in to ob spoštovanju načela sorazmernosti na dan, na kateri je naložena globa. V zvezi s tem je treba iz istih razlogov navesti, da je v okviru člena 15(2) Uredbe št. 17 določena zgornja meja globe 10 % prometa zadevnega podjetja glede na promet, ki je bil dosežen v poslovnem letu pred odločbo (sodba Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Sarrió proti Komisiji, C-291/98 P, Recueil, str. I-9991, točka 85).

380 V zvezi s tem je treba navesti, da Komisija v odločbi ni pojasnila, na katere podatke se je oprla pri zaključku, da je treba zagotoviti zadostni odvračilni učinek globe podjetja Hoechst.

381 Komisija je v odločbi vseeno upoštevala skupni promet zadevnih podjetij za leto 2002 (točke 37, 42, 46, 50 in 55), to je za zadnje poslovno leto pred sprejetjem odločbe.

Komisija se v vlogah Sodišču prve stopnje poleg tega sklicuje na leto 2002. Skupni promet podjetja Hoechst je v tem letu znašal 9,2 milijarde EUR, 2,243 milijarde EUR za podjetje Daicel, 973,4 milijona EUR za podjetje Chisso, 321,5 milijona EUR za podjetje Nippon Synthetic in 199,5 milijona EUR za podjetje Ueno. Podjetje Hoechst je bilo leta 2002 torej dejansko daleč največje od podjetij, na katera se je nanašala odločba. Zlasti njegov skupni promet je bil najmanj štirikrat večji od podjetja, ki je bilo po velikosti drugo, to je podjetja Daicel. V teh okoliščinah je lahko Komisija upravičeno želela zagotoviti odvračilni učinek globe za podjetje Hoechst.

382 Glede drugega elementa, ki ga je Komisija upoštevala pri povečanju osnovnega zneska globe, to je pravna in gospodarska znanja podjetij, na podlagi katerih lahko lažje ocenijo, ali njihovo ravnanje pomeni kršitev, je treba v nasprotju z že obrazloženim poudariti, da se želi z njim poleg tega kaznovati velika podjetja, za katera se predvideva znanje in zadostna strukturna sredstva, da se lahko zavedajo ravnanja, ki pomeni kršitev, ter ocenijo njegove morebitne koristi. Sicer pa je treba v takem primeru šteti, da se mora promet, na podlagi katerega Komisija določi velikost zadevnih podjetij ter torej njihovo sposobnost, da opredelijo naravo in posledice svojega ravnanja, nanašati na njihov položaj ob kršitvi.

383 V tem primeru Komisija v odločbi ni pojasnila, na podlagi katerih podatkov je prišla do zaključka, da bi lahko podjetje Hoechst bolje ocenilo, ali njegovo ravnanje pomeni kršitev in posledice, ki iz tega izhajajo z vidika prava konkurence.

384 Kljub temu ni sporno, da je svetovni promet podjetja Hoechst leta 1995, to je v zadnjem polnem letu pred prenehanjem kršitve, znašal 28,181 milijarde EUR (točka 46 odločbe). Sicer pa ni mogoče zatrjevati, da podjetje Hoechst na tej podlagi ni imelo pravnega in gospodarskega znanja, ki ga imajo velika podjetja, česar to podjetje poleg tega ne zatrjuje. Dejstvo, da so lahko bila druga zadevna podjetja leta 1995 velika podjetja, ne more vplivati na presojo Komisije v zvezi s tem.

385 Iz zgoraj navedenega izhaja, da Komisija pri presoji, da v tem primeru uporabi faktor povečanja, ni napravila napake.

386 Druge trditve, ki jih navaja podjetje Hoechst, tega zaključka ne morejo postaviti pod vprašaj. Zlasti dejstvo, da je prišlo pri podjetju Hoechst do precejšnjega zmanjšanja velikosti, ki je njegov promet v letu 2002 znižalo na 9 milijard EUR, oziroma da je podjetje Hoechst del dejavnosti v sektorju sorbatov pred sprejetjem odločbe preneslo, nista taki, da bi vplivali na zakonitost uporabe faktorja povečanja v tem primeru. Pravzaprav zmanjšanje velikosti podjetja Hoechst po eni strani ne postavlja pod vprašaj dejstva, da je bil njegov promet v letu 1995, to je v zadnjem polnem letu kršitve, 28,181 milijard EUR. Po drugi strani pa prenos dela dejavnosti v sektorju sorbatov ne postavlja pod vprašaj dejstva, da je bilo leta 2002, to je v zadnjem poslovnem letu pred sprejetjem odločbe, Hoechst največje med zadevnimi podjetji.

387 Glede dejstva, da naj v tem primeru ne bi bilo treba uporabiti stoddstotnega faktorja, ki ga uveljavlja podjetje Hoechst, to ne temelji na nobenem natančnem dokazu. V vsakem primeru pa, prvič, ni mogoče na podlagi ničesar sklepati, da povečanje, ki ga je izvedla Komisija, presega omejitve, določene v členu 15(2) Uredbe št. 17 in smernicah. Drugič, treba je opozoriti, da je bil skupni promet podjetja Hoechst leta 2002 najmanj štirikrat večji od drugega največjega zadevnega podjetja, to je podjetja Daicel. Faktor, ki ga je Komisija upoštevala, v zvezi s tem izraža razliko med skupnim prometom podjetja Hoechst in prometom drugih zadevnih podjetij v letu 2002. Poleg tega v zvezi z dejstvom, da je imelo podjetje Hoechst v letu 1995 pravno in gospodarsko znanje, ki mu je omogočalo, da lažje spozna, da njegovo ravnanje pomeni kršitev, in se zave njegovih posledic, ter ob domnevi, da so bila tudi druga zadevna podjetja v letu 1995 velika podjetja, v tem pogledu ni treba razlikovati med podjetjema, katerih promet je v vsakem primeru upravičeval uvrstitev med velika podjetja s takim znanjem. Iz teh elementov izhaja, da stoddstotnega faktorja, ki ga je uporabila Komisija, v tem primeru ni mogoče šteti za nesorazmerne.

388 Z vidika teh elementov je treba zavrniti trditve podjetja Hoechst, s katerimi izpodbija uporabo faktorja povečanja za 100 %, zato da bi se upoštevali velikost in skupna sredstva podjetja.

389 Zato je treba prvi del petega tožbenega razloga zavrniti.

b) Trajanje kršitve

390 V skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 je trajanje kršitve eden od elementov, ki ga je treba upoštevati pri določitvi globe, ki se naloži podjetjem, odgovornim za kršitev pravil o konkurenci.

391 Glede dejavnika trajanja kršitve smernice razlikujejo med kratkotrajnimi kršitvami (na splošno trajajo manj kot leto), pri katerih se osnovnega zneska, določenega v skladu s težo kršitve, ne poveča, srednjetrojnimi kršitvami (na splošno trajajo od enega leta do pet let), pri katerih se ta znesek lahko poveča do 50 %, in dolgotrajnimi kršitvami (na splošno trajajo več kot pet let), pri katerih se ta znesek lahko poveča letno za 10 % (točka 1 B, prvi odstavek, prva, druga in tretja alineja).

392 V tem primeru Komisija v točki 359 odločbe navaja, da so podjetja Chisso, Daicel, Hoechst in Ueno kršila člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma EGP od 31. decembra 1978 do 31. oktobra 1996. Podjetje Hoechst ne izpodbija niti tega elementa niti dejstva, da je Komisija zadevno kršitev opredelila kot „dolgotrajno“.

393 Iz tega sledi, da je Komisija v odločbi upravičeno štela, da je zadevna kršitev trajala 17 let in 10 mesecev.

394 Zato povečanje za 175 %, ki se je uporabilo za podjetje Hoechst, ni v nasprotju s smernicami (glej v tem smislu zgoraj v točki 318 navedeno sodbo Cheil Jedang Corporation proti Komisiji, točka 137).

395 Glede trditve podjetja Hoechst, da smernice določajo le „znatno povečanje“ in ne določitve popolnoma novega zneska, ni mogoče na podlagi ničesar šteti, da povečanje, ki ga je izvedla Komisija, presega omejitve, določene v členu 15(2) Uredbe št. 17 in smernicah. Zaradi uporabe izraza „znatno povečanje“ ni mogoče zaključiti, kot zatrjuje podjetje Hoechst, da bi bila povečanja, ki presegajo 100 %, v nasprotju z metodo izračuna, določeno v smernicah. V zvezi s tem je treba poudariti, da je namen pooblastil, ki jih Uredba št. 17 daje Komisiji, tej omogočiti izpolnjevanje naloge, ki jo ima na podlagi člena 81 ES, to je da nadzoruje spoštovanje pravil o konkurenci na skupnem trgu. V tem okviru je izogibanje protikonkurenčnim praksam in sporazumom, njihovo odkrivanje in sankcioniranje v skladu s splošnim interesom (zgoraj v točki 145 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 54).

396 Poleg tega je treba navesti, da tudi če točka 1 B, tretja alineja, smernic ne določa avtomatičnega povečanja za 10 % na leto za dolgotrajne kršitve, daje Komisiji glede tega diskrecijo (glej v tem smislu zgoraj v točki 318 navedeno sodbo Cheil Jedang Corporation proti Komisiji, točka 134). Sicer pa podjetje Hoechst s trditvami, ki jih je podalo v podporo svojemu tožbenemu razlogu, ne dokazuje, da je Komisija v zvezi s tem storila napako pri presoji. Še več, treba je poudariti, da ker smernice določajo, da se kršitve, ki trajajo več kot pet let, štejejo za dolgotrajne kršitve in da te kršitve upravičujejo uporabo povečanja, ki ga je mogoče določiti do 10 % za vsako leto od zneska, določenega za težo kršitve, ni mogoče pri določitvi trajanja kršitve, pri kateri je sodelovalo podjetje Hoechst, najti nobene kršitve načela sorazmernosti (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 11. decembra 2003 v zadevi Strintzis Lines Shipping proti Komisiji, T-65/99, Recueil, str. II-5433, točka 194).

397 Glede dejstva, ki ga zatrjuje podjetje Hoechst, da naj bi bili cenovni karteli in karteli prodaje običajno dolgotrajne kršitve ter da naj bi zato povečanje za trajanje kršitve ponovno upoštevalo težo kršitve, je treba opozoriti, da je tudi ob domnevi, da so določene vrste kartelov običajno nujno zasnovane kot trajne, pri uporabi člena 15(2) Uredbe št. 17 zmeraj pomembno razlikovati med trajanjem njihovega dejanskega delovanja in težo, ki izhaja iz njihove narave (zgoraj v točki 118 navedena sodba Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 275). Zato povečanje za trajanje kršitve ne upošteva ponovno teže kršitve.

398 Glede zatrjevanje okoliščine, da zelo oddaljena dejstva v določenem trenutku zastarajo in da bi morala zato raven povečanja eksponentno padati sorazmerno s časom, je treba opozoriti, da povečanje, ki ga je izvedla Komisija, ne presega omejitev, določenih v členu 15(2) Uredbe št. 17 in smernicah, ter da dejanja Komisije glede na Uredbo št. 2988/74 v tem primeru niso zastarala (glej zgoraj navedeno točko 225).

399 Kar nazadnje zadeva upravno prakso Komisije in zlasti dejstvo, da naj bi v določenih primerih povečala osnovni znesek šele od drugega leta, je treba opozoriti, da ta praksa ne more služiti kot pravni okvir za globe na področju konkurence, glede na to, da je ta določen le v Uredbi št. 17 in smernicah (glej zgoraj v točki 339 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji, točka 292 in navedena sodna praksa), ter da poleg tega subjekti ne morejo imeti upravičenih pričakovanj do ohranjanja obstoječega položaja, ki ga lahko Komisija spremeni v okviru svojega pooblastila za odločanje po prostem preudarku (glej zgoraj v točki 372 navedeno sodbo Delacre in drugi proti Komisiji, točka 33 in navedena sodna praksa ter zgoraj v točki 344 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 171). Še več, smernice za kratkotrajne kršitve (na splošno krajše od enega leta) določajo le, da se povečanje zanje ne uporabi. Nasprotno smernice za dolgotrajne kršitve omogočajo uporabo povečanja za 10 % „za vsako leto“. Upošteva se izraze, ki so v zvezi s tem uporabljeni v smernicah, ni razloga za sklepanje, da bi moralo biti prvo leto kršitve sistematično izločeno iz izračuna, ki ga opravi Komisija (glej v tem smislu glede srednje dolgih kršitev zgoraj v točki 318 navedeno sodbo Cheil Jedang Corporation proti Komisiji, točka 133).

400 Iz vseh teh razlogov je treba zavrniti drugi del petega tožbenega razloga in posledično peti tožbeni razlog v celoti.

D – Drugi in šesti tožbeni razlog: vodilna vloga, upoštevana kot obteževalna okoliščina v odločbi

401 Podjetje Hoechst se v drugem tožbenem razlogu sklicuje na kršitev pravice do izjave v zvezi z očitkom, povezanim z vodilno vlogo v kartelu, ki je bila v odločbi upoštevana kot obteževalna okoliščina. V šestem tožbenem razlogu podjetje Hoechst meni, da povečanje, ki temelji na vodilni vlogi, ni upravičeno.

402 Najprej je treba razčleniti drugi tožbeni razlog.

1. Povzetek odločbe

403 V točkah od 363 do 367 odločbe, branih ob upoštevanju točk od 92 do 95, Komisija navaja, da je pri podjetju Hoechst teža kršitve okrepljena z vodilno vlogo v kartelu, ki naj bi jo imelo to podjetje.

404 Natančneje, Komisija v odločbi navaja, da je bilo podjetje Hoechst skupaj s podjetjem Daicel pomembna gonilna sila in eno od najaktivnejših članov kartela, upošteva zlasti njegov tržni položaj. Podjetje Hoechst naj bi imelo od kartela tudi največje koristi in naj bi svoje predloge vsiljevalo japonskim proizvajalcem, na primer leta 1992, ko je predlagalo vzpostavitev razlike v ceni med sorbinsko kislino in kalijevim sorbatom, ki so ji japonski proizvajalci leta 1994 sledili.

405 Poleg tega Komisija v odločbi navaja, da je bilo podjetje Hoechst skupaj s podjetjem Daicel zadolženo za načrtovanje skupnih sestankov in predsedovanje tem. Naj bi bilo gostitelj sestankov v Evropi, ki jih je organiziralo in financiralo. Podjetje Hoechst naj bi organiziralo tudi določene sestanke zunaj Skupnosti. S podjetjem Daicel naj bi bilo v rednih stikih zaradi izmenjave informacij. Še več, podjetje Hoechst naj bi prevzelo

več pobud za zagotovitev učinkovitosti nadzora nad spoštovanjem prodajnih kvot (na primer s predlogom, naj se v Švici ustanovi nevtralno telo, zadolženo za zbiranje obsega prodaje japonskih proizvajalcev, oziroma s tem, da je svoji kvoti leta 1995 enostransko dodalo 600 ton zaradi obstoja „sivih količin“). Poleg tega naj bi imelo podjetje Hoechst kot član Chemical Industrial Products Export Co-operative (CIPEC) dostop do statistik o japonskemu izvozu.

406 Podjetju Hoechst naj bi v skladu z odločbo uspelo zagotoviti tudi nadzor nad evropskim delom kartela, zlasti z rednimi in izključnimi stiki z edinim drugim evropskim podjetjem v tem sektorju.

407 Nazadnje Komisija v odločbi pojasnjuje, da je podjetje Hoechst skupaj s podjetjem Daicel novembra 1996 na zadnjem skupnem sestanku druge člane poskusilo prepričati, naj nadaljujejo sestanke in sporazume.

408 Ob upoštevanju teh elementov in vloge vodje, ki jo je imelo podjetje Hoechst, je Komisija zaradi obteževalnih okoliščin povečala osnovni znesek globe za 30 %.

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

409 Podjetje Hoechst navaja, da je Komisija pri določitvi globe upoštevala njegov domnevni položaj „sovodje“.

410 Podjetje Hoechst Komisiji očita, da mu ni omogočila, da bi se izjavilo o pravni presoji, ki jo je opravila o domnevnem vodilnem ravnanju. Podjetje Hoechst zlasti poudarja, da mu Komisija glede tega ni posredovala obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.

411 Pred sprejetjem odločbe, v kateri je naložena globa, bi morala Komisija podjetjem dati priložnost, da se v zadostni meri branijo glede očitkov proti njim. To naj bi pomenilo, da mora Komisija pravne in dejanske očitke, ki jih namerava podati, prihodnjim naslovnikom odločbe posredovati z obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah (podjetje Hoechst se v zvezi s tem sklicuje na zgoraj v točki 70 navedeno sodbo Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točki 193 in 194).

412 V tem primeru naj v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, naslovljenem na podjetje Hoechst, ne bi bilo ničesar, kar bi kazalo, da bo Komisija upoštevala obteževalno okoliščino vodje kartela. Komisija naj tudi, potem ko je poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne bi dala vedeti, da namerava očitke proti podjetju Hoechst, s tem da ga opredeli kot vodjo kartela, razširiti. Podjetje Hoechst naj bi poleg tega zaradi neobstoja teh očitkov poudarilo, da ne vidi potrebe po načenjanju vprašanja opredelitve vodje kartela (podjetje Hoechst se sklicuje na svoj odgovor na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah). Podjetje Hoechst naj bi podalo iste pripombe tudi na obravnavi 24. aprila 2003.

413 Ta skrita poteza Komisije naj bi bila še toliko manj razumljiva, ker bi lahko bile trditve, ki so bile v zvezi s tem podane v odločbi, predstavljene v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, saj ne temeljijo na elementih, s katerimi bi se Komisija seznanila šele naknadno. Ta naj torej ne bi kršila le pravic podjetja Hoechst do obrambe, ampak tudi pravico do poštenega sojenja. Načelo enakosti orožij naj bi zahtevalo, da so bistveni elementi poznejše odločbe posredovani sočasno z obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne le glede dejstev in dokaznih sredstev, ki se uveljavljajo pozneje, ampak tudi glede na njihovo pravno presojo.

414 Očitno naj bi bilo, da podjetje Hoechst, če bi bilo seznanjeno s takim očitkom zoper sebe, ne bi čakalo na sodni postopek, ampak bi se branilo že na stopnji upravnega

postopka. Poleg tega naj bi bilo absurdno, da bi morale stranke svoja stališča o dejstvu, da zatrjevani dejanski pogoji niso izpolnjeni, podati *pro domo* iz previdnosti.

- 415 Podjetje Hoechst iz tega zaključuje, da pri opredelitvi vodje kartela, ki jo je upoštevala Komisija v odločbi, ni mogoče vztrajati. Povečanje globe, ki temelji na tej opredelitvi, naj torej ne bi bilo zakonito. Enako naj bi veljalo za trditve v točkah odločbe, v skladu s katerimi je bila zaradi tega položaja „vodje“ pravno izključena uporaba naslova B obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996.

b) Trditve Komisije

- 416 Komisija poudarja, da so pravice obrambe spoštovane, če Komisija v odločbi subjektov ne obdolži drugačnih kršitev, kot so zajete v opisu očitkov, in upošteva samo dejstva, o katerih so se lahko zadevni subjekti izrekli. Opis očitkov naj bi bil v skladu s to zahtevo, saj jasno, čeprav strnjeno, podaja bistvena dejstva, na katera se je oprla Komisija (ta se sklicuje na sodbo Sodišča z dne 15. julija 1970 v zadevi ACF Chemiefarma proti Komisiji, 41/69, Recueil, str. 661, točki 26 in 94, ter na zgoraj v točki 70 navedeno sodbo Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, točke 138, 191 in naslednje).

- 417 Komisija meni, da so bile v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah v tem primeru že vse pravne in dejanske okoliščine, ki so bile upoštevane v odločbi pri izračunu globe. Tako naj bi Komisija v točki 296 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah navedla, da bo upoštevala zlasti „vlogo vsakega udeleženca, še posebej vodilno vlogo določenih podjetij“. V točki 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah naj bi bilo podjetju Hoechst izrecno očitano, da je imelo skupaj s podjetjem Daicel na skupnih sestankih „vodilno vlogo“ (Komisija se sklicuje tudi na točko 64 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah). V točki 282 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah naj bi bilo podjetje Hoechst predstavljeno kot eden „glavnih udeležencev“ kartela.

418 Poleg tega naj bi bilo podjetje Hoechst z obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah seznanjeno z vsemi dejstvi, na podlagi katerih je bilo vnaprej opredeljeno kot vodja kartela (zlasti v točkah 60, 77, 79, 94, 166, 178, 179, 210 in naslednjih ter točki 282 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah). Komisija navaja tudi točke od 347 do 367 odločbe, v katerih se sklicuje na njene točke od 92 do 95.

419 Komisija iz tega zaključuje, da je imelo podjetje Hoechst možnost zavzeti stališče o očitkih, ki so se nanašali na njegovo vlogo vodje kartela pred sprejetjem odločbe, kar naj bi poleg tega storilo v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in na obravnavi. Dejstvo, da se podjetje Hoechst s tem očitkom ni strinjalo in da ga je želelo v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ovreči, naj ne bi spreminjalo tega, da je bil ta očitek naslovljen nanj.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

420 Treba je opozoriti, da je spoštovanje pravic obrambe v vsakem postopku, v katerem je mogoče izreči sankcije, zlasti globe oziroma denarne kazni, temeljno načelo prava Skupnosti, ki ga je treba spoštovati tudi v upravnem postopku (sodbi Sodišča z dne 13. februarja 1979 v zadevi Hoffmann-Laroche proti Komisiji, 85/76, Recueil, str. 461, točka 9, in z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Arbed proti Komisiji, C-176/99 P, Recueil, str. I-10687, točka 19, ter zgoraj v točki 216 navedena sodba Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točka 32).

421 To načelo zahteva zlasti, da so v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga Komisija naslovi na podjetje, zoper katero namerava izreči sankcijo za kršitev pravil o konkurenci, navedeni vsi bistveni elementi, ki se mu očitajo, kot so očitana dejstva, opredelitev, ki je v zvezi z njimi podana, in dokazi, na katere se opira Komisija, zato da bi lahko to podjetje učinkovito uveljavljalo vse trditve v okviru upravnega postopka, ki poteka proti njemu (glej zgoraj v točki 420 navedeno sodbo Arbed proti Komisiji, točka 20 in navedena sodna praksa).

422 Kar natančneje zadeva določitev globe, Komisija, če v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah navede, da bo preučila, ali je treba zadevnim podjetjem naložiti globe, ter poda glavne pravne in dejanske elemente, zaradi katerih je lahko naložena globa, kot sta teža in trajanje domnevne kršitve ter dejstvo, da je kršitev storjena „naklepno ali malomarno“, izpolnjuje svojo obveznost spoštovanja pravice omenjenih podjetij, da se izjavijo. S tem jim da potrebne elemente za obrambo ne samo proti ugotovitvi kršitve, ampak tudi proti naložitvi globe (zgoraj v točki 344 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 428; glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. marca 2002 v zadevi LR AF 1998 proti Komisiji, T-23/99, Recueil, str. II-1705, točka 199 in navedena sodna praksa ter zgoraj v točki 118 navedeno sodbo Tokai Carbon proti Komisiji, točka 139; v tem smislu glej tudi sodbo Sodišča z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah Musique diffusion française in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 21).

423 Prav tako je treba opozoriti, da je treba vlogo „vodje“ enega ali več podjetij v okviru kartela upoštevati pri izračunu globe, če imajo podjetja, ki so imela tako vlogo, zaradi tega v primerjavi z drugimi podjetji posebne obveznosti (zgoraj v točki 165 navedena sodba Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 301, ter zgoraj v točki 120 navedena sodba BASF proti Komisiji, točka 281; v tem smislu glej tudi sodbo Sodišča prve stopnje z dne 14. maja 1998 v zadevi Mayr-Melnhof proti Komisiji, T-347/94, Recueil, str. II-1751, točka 291). V skladu s temi načeli je v točki 2 smernic, pod naslovom „Obteževalne okoliščine“, naveden seznam okoliščin, ki lahko upravičijo povečanje osnovnega zneska globe in v katerih je zajeta med drugim „vloga vodje ali pobudnika kartela“ (tretji odstavek). V tem okviru mora biti podjetje, da bi ga bilo mogoče opredeliti kot vodjo, pomembna gonilna sila kartela (glej v tem smislu zgoraj v točki 120 navedeno sodbo BASF proti Komisiji, točka 374).

424 V tem primeru je treba navesti, prvič, da čeprav so bila vsa dejstva, ki jih je Komisija upoštevala v odločbi in na katerih je utemeljila očitke vodje kartela, že podana v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, med temi elementi, ponovljenimi v več točkah tega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni bila vzpostavljena zveza niti jih ni Komisija kakor koli opredelila. Ti elementi so bili združeni v enoten del šele na stopnji odločbe, v kateri je bil oitek vodje kartela proti podjetju Hoechst prvič jasno izražen.

425 Natančneje, med točkami, ki jih Komisija našteva pri obrambi, le točka 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah glede podjetja Hoechst uporablja izraz „vodja“ („leader“ v angleški različici in „führende Rolle“ v nemški različici navedenega obvestila). Kljub temu je mogoče zadevno poved v celoti brati tako: „Podjetje Hoechst je bilo skupaj s podjetjem Daicel vodja skupnih sestankov, ki so potekali skupaj s štirimi japonskimi podjetji.“ V točki 64 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah je glede podjetja Daicel podobna poved („[Podjetje Daicel] [...] je bilo skupaj s podjetjem Hoechst vodja skupnih sestankov.“) Navedena poved, zajeta v točki 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, bi lahko vseeno pomenila, da je imelo podjetje Hoechst posebno vlogo pri skupnih sestankih – kar poleg tega dokazujejo tudi drugi elementi, ki so povzeti v isti točki in v katerih je bila obravnavana vsebinska organizacija navedenih sestankov –, ne da bi bilo kljub temu jasno navedeno, da je bilo podjetje Hoechst „vodja kršitve“ v smislu smernic. To razlago poleg tega potrjuje dejstvo, da je Komisija spremenila izrazoslovje, ki ga uporablja v osnutku odločbe. Tako v točki 92 odločbe Komisija trdi: „Podjetje Hoechst je bilo skupaj s podjetjem Daicel zadolženo za določitev skupnih sestankov in predsedovanje na njih.“ Ista sprememba je bila vnesena tudi glede podjetja Daicel z navedbami Komisije v odločbi: „Podjetje Daicel je bilo skupaj s podjetjem Hoechst zadolženo za določitev skupnih sestankov in predsedovanje na njih“ (točka 89). Poleg tega, medtem ko Komisija v odločbi pojasnjuje, da je bilo podjetje Hoechst skupaj s podjetjem Daicel zadolženo za „določitev“ skupnih sestankov, se zdi, da je bila ta vloga v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah pripisana le podjetju Daicel, kot izhaja iz točke 64 navedenega obvestila: „[Podjetje Daicel] je bilo skupaj s podjetjem Hoechst organizator pripravljalnih sestankov, zadolženo za določitev skupnih sestankov in vodja skupnih sestankov.“

426 Drugič, v zvezi z dejstvom, navedenim v točki 77 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da je bilo podjetje Hoechst „običajno“ prvo, ki je oznanilo novo ceno v Evropi, sledili pa so mu japonski proizvajalci, je treba poudariti, da samo dejstva, da je bil član kartela prvi, ki je oznanil novo ceno oziroma povečanje cene, ni mogoče obravnavati kot pokazatelja njegove vloge vodje kartela, če okoliščine obravnavane zadeve kažejo, da sta bila cena oziroma zadevno povečanje vnaprej sporazumno dogovorjena z drugimi člani kartela in da so ti odločili tudi, kateri od njih ju bo oznanil prvi, saj taka opredelitev kaže, da tisti, ki kot prvi oznani ceno oziroma povečanja cene, le strogo spoštuje s skupno voljo vnaprej določene sheme, in ne pomeni spontane pobude, s katero bi se kartelu vlival nov zagon (zgoraj v točki 120 navedena sodba BASF proti Komisiji, točka 427). V tem primeru so določena obvestila o cenah, tako kot izhaja iz točk 150, 158 in 190 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, programirali člani kartela, ki so za posamezen primer določali tudi, katero podjetje ga po podalo prvo. Zgoraj navedena točka 77 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah

ne daje podlage za jasni sklep o tem, da so bila obvestila podjetja Hoechst o cenah glede na druge elemente, zajete v temu obvestilu, spontane pobude, ki so kartelu dajale zagon.

427 Tretjič, glede dejstva, navedenega v točki 94 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da sta podjetji Daicel in Hoechst usklajevali dnevni red skupnih sestankov, je treba ugotoviti, da iz točke 207 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah izhaja, da so bili dnevni redi skupnih sestankov najprej izdelani na pripravljajalnih sestankih japonskih proizvajalcev in nato predlagani podjetju Hoechst. Kot izhaja iz točke 204 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, so ti pripravljajalni sestanki japonskim proizvajalcem omogočali tudi, da se uskladijo glede ciljnih cen in prodajnih kvot, ki so jih nato predlagali podjetju Hoechst.

428 Četrto, v zvezi z okoliščino, ugotovljeno v točki 166 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, da je imelo podjetje Hoechst kot član CIPEC dostop do statistik japonskih proizvajalcev, medtem ko japonski proizvajalci niso imeli dostopa do uradnih nemških statistik, te ni mogoče razlagati v tem smislu, da je bilo podjetje Hoechst gonilna sila kartela.

429 Petič, glede dvostranskih stikov podjetja Hoechst z japonskimi podjetji, zajetih v točkah 210 in 211 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, je treba navesti, da je podjetje Hoechst, tudi če so se ti stiki v velikem delu nanašali na podjetje Daicel, vzdrževalo stike tudi s podjetjema Ueno in Nippon Synthetic, kot izhaja iz točke 211 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Glede drugih dvostranskih stikov, zajetih v točki 212 in naslednjih obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, je treba ugotoviti, da so bili posamezni od teh stikov, kot izhaja iz točk 219 in 220 tega obvestila, izraz skupne volje vseh članov kartela oziroma celo japonskih proizvajalcev.

430 Šestič, poved, ki je navedena v točki 282 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah in jo poudarja Komisija ter v skladu s katero je bilo podjetje Hoechst eden od glavnih igralcev v kartelu, je treba postaviti v njen kontekst. Dejansko je bil namen točke 281 in naslednjih obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah natančneje pojasniti obseg

odgovornosti podjetja Hoechst in podjetja Nutrinova v delu, v katerem je zadnje podjetje prevzelo del dejavnosti podjetja Hoechst v sektorju sorbatov od septembra 1997. Te povedi ni mogoče razumeti, v nobenem primeru ne dovolj natančno, kot opredelitve kakršne koli vodilne vloge podjetja Hoechst.

431 Prav gotovo določeni dejanski elementi, navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, predvsem v točkah 79 (predlog za razlikovanje med ceno sorbinske kisline in kalijevega sorbata), 178 (predlog za količinsko povečanje kvote podjetja Hoechst) in 179 (predlog, da se podatki o prodaji japonskih proizvajalcev zaupajo nevtralni organizaciji), kažejo občasne pobude podjetja Hoechst. Vseeno pa, gledano skupaj, obseg in opredelitev elementov, ki jih omenja Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ter potrjujejo zaključek, ki ga je ta izpeljala o vodilni vlogi podjetja Hoechst, nista bila dovolj natančna.

432 Še več, tudi če je bilo mogoče na podlagi točke 295 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah razumeti, da bo Komisija upoštevala vlogo vodje kartela, ki so jo imela „določena podjetja“, ta navedba, upošteva neenotnost preostanka obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni bila dovolj, da bi lahko podjetje Hoechst določilo, ali se je morebitna opredelitev vodje nanašala nanj ali ne.

433 Zaradi vsega zgoraj navedenega je treba šteti, da Komisija, čeprav so bila dejstva, očitana podjetju Hoechst, navedena v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, teh dejstev ni opredelila dovolj natančno, da bi tožeči stranki omogočila učinkovito obrambo.

434 V zvezi s tem je treba poleg tega navesti, da je podjetje Hoechst v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah pojasnilo:

„Podjetje Hoechst/Nutrinova v kartelu ni imelo odločilne vloge. Izraz ‚vodja‘, naveden v točki 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, glede tega ni jasen

[...] Sklicevanje na ‚vodjo‘ v točki 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah se nanaša izključno na vlogo podjetja Hoechst/Nutrinova kot gostitelja in organizatorja skupnih sestankov, ki so potekali v Evropi.“

435 Prav tako sta pravna svetovalca podjetja Hoechst in Nutrinova na obravnavi 24. aprila 2003 izjavila, da je to podjetje izpolnjevalo vse pogoje za dodelitev imunitete pred globo, s pojasnilom:

„V zvezi z vlogo podjetij Hoechst in Nutrinova kot gostiteljev skupnih sestankov v Evropi je treba poudariti, da je bilo zato, ker sta bili moji stranki edini evropski podjetji, ki sta sodelovali pri skupnih sestankih, preprosto naravno, da sta bili zadolženi za organizacijo sestankov v Evropi. Vseeno pa to ne pomeni, da sta imeli v kartelu vodilno vlogo.“

436 Iz tega izhaja, da se je zaradi nenatančnosti obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, kar zadeva opredelitev vodilne vloge glede podjetja Hoechst, to podjetje osredotočilo na organizacijo skupnih sestankov, to je na edino temo, ki jo je Komisija prvotno načela v točki 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. Brez dodatnih pojasnil in upoštevanje razpršenost drugih dejstev v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah se podjetje Hoechst v tej točki ni moglo učinkovito braniti.

437 Poleg tega je treba poudariti, da se je Komisija zavedala nenatančnosti izraza „vodja“, ki ga je uporabila v točki 60 obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah. To še zlasti izhaja iz dejstva, da je spremenila izrazoslovje, uporabljeno v odločbi.

438 Iz vseh teh razlogov je treba drugemu tožbenemu razlogu ugoditi. Zato je treba odločbo spremeniti v delu, v katerem je v njej ugotovljena obteževalna okoliščina vodje kartela glede podjetja Hoechst, ne da bi bilo treba razčleniti šesti tožbeni razlog.

439 Konkretnne posledice te spremembe bodo opredeljene v nadaljevanju.

E – Sedmi tožbeni razlog: neupravičeno povečanje globe za ponavljajočo kršitev

1. Povzetek odločbe

440 Točka 363 odločbe se glasi:

„V primeru podjetja Hoechst tezo kršitve povečujeta ti okoliščini:

- a) podjetje Hoechst je imelo v kartelu vodilno vlogo (točke od 92 do 95);
- b) na podjetje Hoechst so bile že naslovljene odločbe, v katerih je bila ugotovljena istovrstna kršitev.“

441 Opomba na dnu strani 211 k točki 363 odločbe se glasi:

„Glej odločbe Komisije 94/599/ES (PVC II, UL L 239 z dne 14. septembra 1994, str. 14); 89/191/EGS (PVC I, UL L 74 z dne 17. marca 1989, str. 21); 86/398/EGS

(Polipropilen, UL L 230 z dne 18. avgusta 1986, str. 1) in 69/243/EGS (Barvila, UL L 195 z dne 7. avgusta 1969, str. 11).“

442 V točki 368 odločbe Komisija navaja:

„Treba je zagotoviti, da bo imela globa zadosten odvračilni učinek. Komisija ugotavlja, da je bilo podjetje Hoechst v predhodnih odločbah, katerih naslovnik je bilo, pozvano, naj preneha s protikonkurenčnim ravnanjem in naj se vzdrži ponavljanja (glej točko 363). To bi ga moralo voditi do tega, da bi posebno pozornost posvetilo spoštovanju prava konkurence in se odreklo vsaki namerni kršitvi. Dejstvo, da je ponovno ravnalo enako, dokazuje, da prejšnje globe nanj niso v zadostni meri učinkovale odvračilno, da bi svoje ravnanje spremenilo.“

443 V odgovoru na trditve podjetja Hoechst Komisija v točki 372 odločbe pojasnjuje:

„Glede položaja povratništva podjetja Hoechst je Komisija navedla, da je bila zadnja odločba, ki je temu podjetju naložila prenehanje njegovega protikonkurenčnega ravnanja in prepoved ponavljanja, izdana julija 1994. Po tej odločbi je podjetje Hoechst več kot dve leti nadaljevalo s kršitvijo, ki je predmet tega postopka. To jasno dokazuje, da ga prejšnja odločba ni odvrnila od nadaljevanja sodelovanja v podobnem kartelu.“

444 Z vidika teh elementov in da bi se upoštevalo povratništvo podjetja Hoechst, je Komisija povečala osnovni znesek globe zaradi obteževalnih okoliščin za 50 % (točka 373 odločbe).

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

⁴⁴⁵ Podjetje Hoechst navaja, da je Komisija osnovni znesek njegove globe 110 milijonov EUR povečala za 50 % zaradi ponavljanja. Meni, da to povečanje ni sorazmerno, in ne razume, na podlagi česa mu je bilo naloženo povečanje za ponavljanje, povezano s prejšnjimi kršitvami.

⁴⁴⁶ Prvič, podjetje Hoechst poudarja, da prejšnji postopki, zajeti v točki 363 odločbe (to je postopki, v katerih so bile izdane Odločba Komisije 94/599/ES z dne 27. julija 1994 v postopku za uporabo člena 85 Pogodbe ES (IV/31.865 – PVC, UL L 239, str. 14, v nadaljevanju: odločba PVC II), Odločba Komisije 89/191/EGS z dne 21. decembra 1988 v postopku za uporabo člena 85 Pogodbe EGS (IV/31.866 – PEBD, UL 1989, L 74, str. 21, v nadaljevanju: odločba PVC I), Odločba Komisije 86/398/EGS z dne 23. aprila 1986 v postopku za uporabo člena 85 Pogodbe EGS (IV/31.149 – Polipropilen, UL L 230, str. 1) in Odločba Komisije 69/243/EGS z dne 24. julija 1969 v postopku za uporabo člena 85 Pogodbe EGS (IV/26.267 – Barvila, UL L 195, str. 11)), niso v nobeni zvezi z obravnavano zadevo. Kar natančneje zadeva odločbo PVC II, podjetje Hoechst meni, da je ta le ponovila odločbo PVC I, ki jo je Sodišče prve stopnje razglasilo za neveljavno, Sodišče pa jo je razglasilo za nično. Poleg tega naj bi se odločbi PVC I in PVC II nanašali na pretekla dejstva, saj sta bili sprejeti leta 1984. Komisija naj bi v točki 372 odločbe torej napačno želela vzpostaviti povezavo med odločbo PVC II in to zadevo. K temu je treba dodati še, da pretekla dejavnost podjetja Hoechst v sektorju živilskih dodatkov nima zveze z dejavnostmi v sektorju PVC. Podjetje Hoechst navaja tudi, da naj bi Komisija pred kratkim vzpostavila skupno odgovornost skupine z naložitvijo povečanj za 10 % na leto za kršitev, ki je bila predmet druge zadeve. Podjetje Hoechst se v zvezi s tem sklicuje na Odločbo Komisije 2005/471/ES z dne 27. novembra 2002 v postopku uporabe člena 81 Pogodbe ES proti BPB PLC, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA in Gyproc

Benelux NV (Zadeva COMP/E-1/37.152 – Mavčne plošče, UL 2005, L 166, str. 8). Ta praksa naj bi bila primerna za nove kršitve, ki jih je vede storila samo ena vodstvena skupina kljub kaznovanju vzporednega ravnanja. Vseeno pa naj bi sočasnost odločbe PVC II in zadevne kršitve izhajala iz dejstva, da naj Komisija odločbe PVC II ne bi mogla sprejeti prej kot enajst let po prenehanju zadevne kršitve v zadnji zadevi.

447 Drugič, zadeve, ki jih je navedla Komisija v točki 363 odločbe, naj bi se nanašale na ravnanja, ki so prenehala najpozneje leta 1984. Šlo naj bi torej za zastarana dejanja. Podjetje Hoechst poudarja, da je postala odločba Barvila pravnomočna s sodbo Sodišča pred več kot 30 leti. Za zaključek o povratništvu naj bi bila zato prestara. Podjetje Hoechst dodaja, da naj dejstva, zajeta v odločbi Polipropilen, ne bi bila dokončno presojena do julija 1999, dejstva, zajeta v odločbi PVC I in PVC II pa do oktobra 2002, torej dolgo po dejstvih v tej zadevi.

448 Tretjič, tudi če bi bilo treba nazadnje šteti, da različne kršitve, storjene neodvisno ena od druge, v skupini in brez subjektivne medsebojne zveze, pomenijo obteževalno okoliščino, naj uporabljeno povečanje ne bi bilo sorazmerno. Zlasti naj bi Komisija že dvakrat upoštevala dejstvo, da je podjetje Hoechst del skupine: prvič, pri določitvi osnovnega zneska globe 20 milijonov EUR, in drugič, pri povečanju tega zneska za 100 % zaradi velikosti skupine Hoechst. Ponovno dodajanje povečanj naj ne bi bilo pravično. Za primerjavo naj bi podjetje Hoechst plačalo štiridesetkrat večji osnovni znesek kot podjetje Daicel zaradi strukture skupine, medtem ko je njegov promet le štirikrat večji. Podjetje Hoechst poudarja tudi, da je bilo v postopku, v katerem je bila izdana odločba Mavčne plošče, naloženo povečanje za 10 % na leto za čas od predhodne odločbe, v kateri je bila naložena globa, do prenehanja kršitve glede zadevnega proizvoda. Sicer pa naj bi bilo v tej zadevi naloženo povečanje za 22 % na leto.

449 Podjetje Hoechst podredno zatrjuje, da naj povečanje zaradi povratništva ne bi bilo pravično, saj naj bi zadevno podjetje v celoti sodelovalo v upravnem postopku. Namen sankcije naj ne bi upravičeval tega povečanja.

b) Trditve Komisije

450 Komisija poudarja, sklicujoč se na zgoraj v točki 325 navedeno sodbo Thyssen Stahl proti Komisiji (točka 617) in zgoraj v točki 339 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji (točka 284), da pojem povratništva, kot ga razume več nacionalnih pravnih redov, pomeni, da je neka oseba ponovila kršitve, potem ko je bila že kaznovana za podobne kršitve.

451 V tem primeru naj bi se vsi postopki, v katerih so bile izdane odločbe PVC I, PVC II in Barvila, navedene v odločbi, nanašali na cenovne kartele oziroma na kvote. Zato naj bi šlo za podobne kršitve kot v tej zadevi.

452 V tem okviru naj ne bi bilo pomembno, da so določene kršitve (kot je kršitev, v kateri je bila izdana odločba Barvila) pretekle. Povečanje zaradi povratništva naj ne bi bilo namenjeno povečanju preteklih sankcij, ampak učinkovitemu postopanju pri ponavljanju kršitev. Komisija poudarja zlasti, da mora spremljati odvračilno naravo svojih dejanj (zgoraj v točki 198 navedena sodba Irish Sugar proti Komisiji, točka 245) in da je povratništvo eno bistvenih meril za določitev globe (zgoraj v točki 145 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 91). Komisija dodaja, da o stalnosti podjetja, na katero so se nanašale odločbe, navedene v točki 363 odločbe, v tem primeru naj ne bi bilo dvoma.

453 Poleg tega Komisija v nasprotju s tem, kar zatrjuje podjetje Hoechst, šteje, da je mogoče povečanje zaradi povratništva naložiti zaradi prej sankcionirane kršitve, tudi če odločba o prej sankcionirani kršitvi še ni postala pravnomočna. Opozorilo naj bi bilo podano ob vročitvi odločbe Komisije in ne šele ob njeni pravnomočnosti. Prav tako povečanje osnovnega zneska zaradi obsega skupine Hoechst naj ne bi bilo v nasprotju s povečanjem osnovnega zneska zaradi povratništva. Povečanje, naloženo zaradi velikosti skupine, naj ne bi bilo v nobeni zvezi s kaznovanjem prejšnjih kršitev. Upoštevanje prejšnjih kršitev naj torej ne bi pomenilo „dvojne kazni“.

- 454 Prav tako naj ne bi bilo pomembno, da je podjetje Hoechst po prenehanju kršitve zaključilo svoje tržne dejavnosti na zadevnem trgu, saj je bilo dejavno ves čas trajanja kršitve.
- 455 Nazadnje naj ne bi bilo pomembno, da so se prejšnje kršitve nanašale na druge sektorje in ne na sektor sorbatov. Sankcije, naložene za protikonkurenčne dejavnosti v zvezi z določenim proizvodom, naj bi podjetja odvrčale tudi od kršitve zadevne prepovedi, ne glede na zadevni proizvod.
- 456 Glede zneska povečanja zaradi povratništva Komisija opozarja, da lahko globo določi po prostem preudarku (sodba Sodišča prve stopnje z dne 6. aprila 1995 v zadevi Martinelli proti Komisiji, T-150/89, Recueil, str. II-1165, točka 59) in da ni dolžna uporabiti natančne matematične formule. Komisija se v zvezi s tem sklicuje na več drugih odločb v drugih zadevah za izvedbo člena 81 ES in na zgoraj v točki 339 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji (točka 292), v katerih so bila določena oziroma odobrena povečanja za 50 %.
- 457 Primerjava te zadeve in zadeve, v kateri je bila izdana odločba Mavčne plošče, naj ne bi bila pomembna, glede na to, da naj bi bilo med letoma 1969 in 1994 podjetje Hoechst večkrat „posvarjeno“, ne da bi iz tega izpeljalo ustrezne posledice. Zato povečanje osnovnega zneska globe za 50 % naj ne bi bilo pretirano.
- 458 Nazadnje naj zaradi uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 povratništvo podjetja Hoechst ne bi izgubilo narave oteževalne okoliščine. Komisija meni, da obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 določa pogoje, pod katerimi se lahko podjetjem, ki so sodelovala s Komisijo, znižajo globe. To obvestilo pa kljub temu ne more upravičiti, da se pri povratništvu sankcija ne naloži.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

459 Točka 2 smernic kot primer oteževalnih okoliščin določa „ponavljanje kršitev iste vrste s strani istega [...] podjetja“.

460 Pojem povratništva, kot ga razume vrsta nacionalni pravnih redov, pomeni, da je neka oseba ponovila kršitve, potem ko je bila za podobne kršitve že kaznovana (zgoraj v točki 325 navedena sodba Thyssen Stahl proti Komisiji, točka 617, in zgoraj v točki 339 navedena sodba Michelin proti Komisiji, točka 284).

461 Morebitno povratništvo je eden od elementov, ki ga je treba upoštevati pri analizi teže obravnavane kršitve (zgoraj v točki 145 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 91, in sodba Sodišča z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, C-3/06 P, ZOdl., str. I-1331, točka 26).

462 Komisija ima pooblastilo za odločanje po prostem preudarku glede izbire dejavnikov, ki jih mora upoštevati pri odmeri glob, kot so zlasti posebne okoliščine zadeve, njen kontekst in odvratilni učinek glob, pri čemer ni obveznega ali dokončnega seznama meril, ki bi jih bilo treba na vsak način upoštevati. Ugotovitev in presoja posebnih značilnosti ponovljene kršitve sta del tega pooblastila Komisije, ki ni vezana na morebiten zastaralni rok za tako ugotovitev (zgoraj v točki 461 navedena sodba Groupe Danone proti Komisiji, točki 37 in 38).

463 V tem primeru je treba poudariti, da podjetje Hoechst ne izpodbija, da so se štiri predhodne odločbe, ki jih je Komisija navedla v odločbi kot utemeljitev za povratništvo, nanašale nanj in na kršitve iste vrste kot v tej zadevi.

464 Glede odločb Barvila (sprejeta 24. julija 1969) in Polipropilen (sprejeta 23. aprila 1986) je treba navesti, da se je kršitev, ugotovljena v odločbi, začela deset let pred sprejetjem odločbe Barvila in da je bila odločba Polipropilen sprejeta med trajanjem te kršitve. Poleg tega je podjetje Hoechst, čeprav je bilo z odločbo Polipropilen obsojeno leta 1986, nadaljevalo s kršitvijo na trgu sorbatov, in to deset let. Ponavljanje kršitve podjetja Hoechst dokazuje njegovo nagnjenje k temu, da iz ugotovitve, da je kršilo pravila Skupnosti o konkurenci, ni nosilo primernih posledic (glej v tem smislu zgoraj v točki 130 navedeno sodbo Groupe Danone proti Komisiji, točka 355). Upoštevanje te elemente je lahko podjetje Hoechst pričakovalo, da bo Komisija v okviru morebitne opredelitve ponavljajoče kršitve v tem primeru upoštevala zgoraj navedene prejšnje odločbe. Zato ni razlogov, zaradi katerih Komisija ugotovitve o ponavljanju kršitev ne bi mogla utemeljiti z odločbama Barvila in Polipropilen v okviru te zadeve.

465 Glede odločbe PVC I (sprejeta 21. decembra 1988) je treba poudariti, da jo je Sodišče prve stopnje razglasilo za neobstoječo (sodba z dne 27. februarja 1992 v združenih zadevah BASF in drugi proti Komisiji, T-79/89, od T-84/89 do T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 in T-104/89, Recueil, str. II-315), Sodišče pa jo je naposled razglasilo za nično (sodba z dne 15. junija 1994 v zadevi Komisija proti BASF in drugi, C-137/92 P, Recueil, str. I-2555), in to še preden je Komisija sprejela odločbo v tej zadevi. V zvezi s tem je treba poudariti, da za razglasitev ničnosti, ki jo izreče Sodišče, člen 231 ES določa, da Sodišče, če je tožba utemeljena, izpodbijani akt razglasi za ničn. Poleg tega tudi če odločba PVC II, ki jo je Komisija sprejela po razglasitvi ničnosti odločbe PVC I, v velikem delu ponavlja dejansko stanje zadnje odločbe, pa se od nje razlikuje zlasti v ugotovitvi, da je zadevni sporazum oziroma usklajeno ravnanje trajal približno od avgusta 1980, medtem ko je bilo v odločbi PVC I ugotovljeno, da je sporazum oziroma usklajeno ravnanje trajal od približno septembra 1976. Enako velja za znesek glob, naloženih podjetju Hoechst (1 milijon ekujev v odločbi PVC I in 1,5 milijona ekujev v odločbi PVC II). Iz tega izhaja, da teh odločb ni mogoče šteti za istovetni. V teh okoliščinah je treba šteti, da se je Komisija v odločbi napačno sklicevala na odločbo PVC I, zato da bi ugotovila povratništvo podjetja Hoechst.

466 Odločba PVC II je bila zagotovo sprejeta 27. julija 1994, to je med trajanjem kršitve, vendar pa je bila predmet sodnih postopkov, v katerih sta bili po prenehanju zadevne

kršitve v tej zadevi izdani zgoraj v točki 208 navedena sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji ter zgoraj v točki 153 navedena sodba Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji. Vseeno je treba poudariti, da je bila v skladu s členom 256, prvi odstavek, ES odločba PVC II izvršilni naslov v delu, kjer je bila naložena denarna obveznost subjektom, ki niso bili države članice, pri čemer vložitev ničnostne tožbe zoper to odločbo na podlagi člena 230 ES ne spremeni ničesar. Po členu 242 ES tožba, vložena pri Sodišču, namreč nima odločilnega učinka (sodba Sodišča prve stopnje z dne 14. julija 1995 v zadevi CB proti Komisiji, T-275/94, Recueil, str. II-2169, točki 50 in 51; glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča prve stopnje z dne 21. aprila 2005 v zadevi Holcim (Nemčija) proti Komisiji, T-28/03, ZOdl., str. II-1357, točka 121). Poleg tega ni sporno, da podjetje Hoechst ni predlagalo odloga izvršitve odločbe PVC II na podlagi člena 242, drugi stavek, ES. Nazadnje je treba navesti, da sta bili sodbi Sodišča prve stopnje in Sodišča, ki sta poleg tega potrdili odločbo, razglašeni pred sprejetjem odločbe. Iz tega sledi, da se je lahko Komisija pri ugotovitvi o povratništvu podjetja Hoechst oprla na odločbo PVC II.

⁴⁶⁷ Upošteva te elemente je treba zaključiti, da se je Komisija pri zaključku, da je podjetje Hoechst ponavljalo kršitve, lahko oprla na odločbe Barvila, Polipropilen in PVC II, ne pa tudi na odločbo PVC I.

⁴⁶⁸ Vseeno pa napaka, ki jo je storila Komisija v zvezi z odločbo PVC I, ne more postaviti pod vprašaj niti opredelitve povratništva v tej zadevi niti uporabljene stopnje povečanja.

⁴⁶⁹ Opredelitev povratništva ima potrebno oporo v odločbah Barvila, Polipropilen in PVC II.

⁴⁷⁰ Glede stopnje povečanja, uporabljene v tej zadevi, nič v odločbi ne kaže, da je bila globa za obteževalne okoliščine zato, ker je Komisija ugotovila več prejšnjih primerov kršitev, povečana bolj, kot bi bila, če bi ugotovila samo en predhodni primer kršitve

(glej v tem smislu zgoraj v točki 130 navedeno sodbo Danone proti Komisiji, točka 366).

471 Kar poleg tega zadeva trditev podjetja Hoechst, v skladu s katero naj povečanje ne bi bilo sorazmerno, vključno v primerjavi z drugimi podjetji, zajetimi v odločbi, je dovolj opozoriti, da ima Komisija pri določanju glob pooblastilo za odločanje po prostem preudarku in ni dolžna uporabiti natančne matematične formule. Še več, Komisija mora zato, da bi določila globo, paziti na odvratilni učinek svojih dejanj. Sicer pa je ponavljanje kršitev okoliščina, ki upravičuje precejšnje povečanje osnovnega zneska globe. Dejansko ponavljanje pomeni dokaz, da prej naložena sankcija ni imela zadostnega odvratilnega učinka. V tem primeru ni mogoče na podlagi ničesar šteti, da povečanje osnovnega zneska za 50 %, s katerim naj bi se ravnanje podjetja Hoechst usmerilo k spoštovanju pravil Pogodbe o konkurenci, ni sorazmerno (glej v tem smislu zgoraj v točki 339 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji, točka 293).

472 Zato je treba šteti, da sta opredelitev povratništva, ugotovljena v tem primeru, in uporabljena stopnja povečana, utemeljeni.

473 Druge trditve podjetja Hoechst ne morejo postaviti pod vprašaj tega zaključka.

474 Glede dejstva, da prejšnja dejavnost podjetja Hoechst v sektorju živilskih dodatkov nima nobene zveze z njegovimi dejavnostmi v sektorju PVC, je treba poudariti, da se smernice nanašajo na isto podjetje in na „kršitev iste vrste“. V teh okoliščinah lahko Komisija ugotovi obteževalno okoliščino takoj, ko neko podjetje stori kršitev iste vrste, tudi če je zadevni gospodarski sektor različen. Zato trditvi podjetja Hoechst v tej zvezi ni mogoče pritrditi.

475 V zvezi z dejstvom, da naj bi Komisija v drugi zadevi pred odločbo uvedla skupno odgovornost skupine in naložila povečanja za 10 % na leto za čas od odločbe, s katero je naložena globa v eni zadevi, do prenehanja kršitve v drugi zadevi, je treba opozoriti, da prejšnja upravna praksa Komisije ne more služiti kot pravni okvir za globe na področju konkurence, glede na to, da je ta določen le v Uredbi št. 17 in smernicah (glej zgoraj v točki 339 navedeno sodbo Michelin proti Komisiji, točka 292, in navedeno sodno prakso), in da poleg tega subjekti ne morejo imeti upravičenih pričakovanj do ohranjanja obstoječega položaja, ki ga lahko Komisija spremeni v okviru svojega pooblastila za odločanje po prostem preudarku (glej zgoraj v točki 372 navedeno sodbo v zadevi Delacre in drugi proti Komisiji, točka 33 in navedena sodna praksa ter zgoraj v točki 344 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 171).

476 Nazadnje, kot poudarja Komisija, ponavljanje kršitev podjetja Hoechst zaradi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 naj ne bi izgubilo narave obteževalne okoliščine. Zato trditev, ki jo uveljavlja podjetje Hoechst, v skladu s katero povečanje zaradi povratništva naj ne bi bilo pravično, če zadevno podjetje v celoti sodeluje v upravnem postopku, ni pomembna.

477 Iz teh razlogov je treba sedmi tožbeni razlog zavrniti.

F – Deseti tožbeni razlog: uporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 na podlagi „načela milejše določbe“ po analogiji

1. Povzetek odločbe

478 V točki 12.2.3 odločbe, ki se nanaša na obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996, podjetje Hoechst meni, da bi bilo treba v tem primeru uporabiti Obvestilo Komisije

o imuniteti pred globami in zmanjševanju glob v primerih kartelov iz leta 2002 (UL C 45, str. 3, v nadaljevanju: obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002).

479 Komisija najprej zavrača trditve podjetja Hoechst z zatrjevanjem, da točka 28 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 določa, da se to obvestilo uporablja od 14. februarja 2002 za vse zadeve, v katerih se nobeno podjetje ni sklicevalo na obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996. V tem primeru pa naj bi več podjetij – med njimi podjetje Hoechst – stopilo v stik s Komisijo na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. Zato naj se obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 ne bi moglo uporabljati (točki 431 in 432 odločbe).

480 Kar nadalje zadeva „načelo milejše določbe“, na katero se sklicuje podjetje Hoechst, Komisija odgovarja, prvič, da obvestila o ugodni obravnavi ne vplivajo na pravni okvir, ki ga določa člen 15 Uredbe št. 17. Če bi bilo treba zaradi „načela milejše določbe“ spremeniti pravni okvir, ki določa znesek globe, se to načelo v tem primeru ne bi uporabilo (točka 434 odločbe). Še več, zadevna podjetja, ki so izrazila pripravljenost sodelovati s Komisijo, naj bi pridobila upravičena pričakovanja, da bo to sodelovanje potekalo izključno na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, ki se je v takrat uporabljalo (točka 435 odločbe).

481 Drugič, Komisija poudarja, da pristopa, uporabljenega v Odločbi Komisije 1999/210/ES z dne 14. oktobra 1998 v postopku za uporabo člena 85 Pogodbe ES (Zadeva IV/F-3/33.708 – British Sugar plc, Zadeva IV/F-3/33.709 – Tate & Lyle plc, Zadeva IV/F-3/33.710 – Napier Brown & Company Ltd, Zadeva IV/F-3/33.711 – James Budgett Sugars Ltd, UL 1999, L 76, str. 1), ni mogoče prenesti v ta primer, saj sta položaja različna. Komisija glede te točke pojasnjuje, da v primeru British Sugar/Tate & Lyle, v katerem je Komisija odločila, da bo po analogiji uporabila obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996, še ni bilo ureditve o prizanesljivosti (točka 436 odločbe).

482 Tretjič naj ne bi bilo mogoče zaključiti, da je obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 na splošno ugodnejše od obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. Ali bo izvedena sprememba določenemu podjetju prinesla prednost ali ne, naj bi bilo odvisno le od njegovega posamičnega položaja (točka 437 odločbe).

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

483 Podjetje Hoechst zatrjuje, da bi moralo na podlagi uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 po analogiji pridobiti imuniteto. Podjetje Hoechst poudarja, da je te trditve podalo že v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

484 Podjetje Hoechst navaja, da je začelo sodelovati že jeseni 1998, ko je veljalo le obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996. Vseeno naj bi bilo treba upoštevati, da bi se morala v skladu s splošnimi načeli kazenskega prava uporabljati ugodnejša ureditev. Ker je obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 ugodnejše od obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, bi se moralo uporabiti prvo.

485 V skladu z obvestilom o ugodni obravnavi iz leta 2002 naj bi lahko vsako podjetje, ki je sodelovalo v kartelu, torej tudi kot „vodja“, vložilo predlog za imuniteto. Podjetje Hoechst poudarja, da izključitev precejšnjega znižanja globe glede vodilnih članov kartela v skladu z naslovom B obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 ni bila povzeta v obvestilu o ugodni obravnavi iz leta 2002. Poleg tega naj bi bilo obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 ugodnejše za podjetje, ki je prvo sodelovalo, v tem smislu, da od njega naj ne bi več zahtevalo predložitve dokazov, na podlagi katerih bi lahko Komisija sprejela sklep o preiskavi na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17. Za začetek sodelovanja naj ne bi bilo treba niti predložiti vseh dokazov, ki jih ima podjetje.

V skladu z ustaljeno prakso Komisije naj bi bilo mogoče tudi ustno posredovanje teh dokazov, če se podjetje sklicuje na tveganje, da bodo dokazi posredovani v Združene države.

486 V tej zadevi naj bi bili podatki, ki jih je podjetje Hoechst posredovalo 29. oktobra 1998, dovolj, da bi mu bila priznana imuniteta na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002. Podjetje Hoechst naj bi tako prvo uradno zaprosilo za imuniteto in kot prvo pri Komisiji podalo potrebne ustne izjave. Če bi se uporabljalo obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002, bi morala Komisija v teh okoliščinah podjetju Hoechst na začetku leta 1999 poslati dopis, v katerem bi mu podelila začasno imuniteto. Njegova prošnja za priznanje imunitete naj bi bila tako v nasprotju s tem, kar trdi Komisija v točki 437 odločbe, na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 uspešna.

487 Podjetje Hoechst nato navaja, da se „načelo milejše določbe“ kot splošno pravno načelo uporablja v postopkih kazenske narave in tudi v upravnih postopkih. Podjetje Hoechst se sklicuje zlasti na Uredbo Sveta (ES, Euratom) št. 2988/95 z dne 18. decembra 1995 o zaščiti finančnih interesov Evropskih Skupnosti (UL L 312, str. 1), ki določa, da „[z]a nepravilnost ni mogoče izreči upravne kazni, če kazni ni bila prej določena v aktu Skupnosti“, in da se „[č]e so se določbe o upravnih kaznih v predpisih Skupnosti pozneje spremenile, [...] za nazaj uporabljajo milejše določbe“.

488 Podjetje Hoechst dodaja, da je Sodišče „načelo najmilejše določbe“ uporabilo v sodbi z dne 17. julija 1997 v zadevi Farmers' Union in drugi (C-354/95, Recueil, str. I-4559, točki 40 in 41) in da je del skupnega pravnega izročila držav članic. Podjetje Hoechst v zvezi s tem podaja primerjalno študijo, ki je bila predstavljena v upravnem postopku.

489 Podjetje Hoechst poleg tega poudarja, da je Komisija to načelo pripoznala v zgoraj v točki 481 navedeni odločbi British Sugar/Tate & Lyle s pojasnilom, da „se obvestilo [o sodelovanju iz leta 1996] neposredno uporablja le za dejanja sodelovanja po objavi

obvestila v Uradnem listu 18. julija 1996“ in da se bo „obvestilo uporabljalo za vse druge primere sodelovanja z razširitvijo, kar pomeni, da bo vsako ugodno obravnavanje v smislu obvestila [o sodelovanju iz leta 1996] odvisno od tega, v kolikšni meri bodo izpolnjeni pogoji za sodelovanje, kot so opredeljeni v obvestilu“.

490 Sodišče prve stopnje naj bi ta načela potrdilo v sodbi z dne 12. julija 2001 v združenih zadevah Tate & Lyle in drugi proti Komisiji (T-202/98, T-204/98 in T-207/98, Recueil, str. II-2035, točka 157 in naslednje).

491 Podjetje Hoechst navaja tudi, da je Komisija v Odločbi 2004/421/ES z dne 16. decembra 2003 v postopku uporabe člena 81 Pogodbe ES in člena 53 Sporazuma EGP proti Wieland Werke AG, Outokumpu Copper Products OY, Outokumpu Oyj, KM Europa Metal AG, Tréfinmétaux SA in Europa Metalli SpA (Zadeva COMP/E-1/38.240 – Industrijske cevi, UL 2004, L 125, str. 50, v nadaljevanju: odločba Bakrene industrijske cevi) pojasnila, da „v nasprotju s točko 23 obvestila [o sodelovanju] iz leta 2002 obvestilo [o sodelovanju] iz leta 1996 ne določa posebne nagrade za tistega, ki želi biti upravičen do ukrepov popustljivosti, in navede dejstva, s katerimi Komisija prej ni bila seznanjena, ki vplivajo na težo ali trajanje kartela“, ter da je „zato primerno tako sodelovanje opredeliti kot olajševalne dejavnike“ (točka 384 odločbe Bakrene industrijske cevi). Zato naj bi Komisija osnovni znesek, naložen posameznemu podjetju (Outokumpu), to je 38,98 milijona EUR, znižala na 22,22 milijona EUR „za učinkovito sodelovanje na podlagi obvestila [o ugodni obravnavi] iz leta 1996“ (točka 387 odločbe Bakrene industrijske cevi). Komisija naj bi v zvezi s tem navedla, da podjetje „Outokumpu ne more biti kaznovano za sodelovanje, tako da bi mu bila naložena višja globa od globe, ki bi jo moralo plačati, če ne bi sodelovalo“, in da „[je bil] osnovni znesek globe podjetja Outokumpu znižan za pavšalni znesek 22,22 milijona EUR, da bi bil ta enak hipotetičnemu znesku globe, naloženemu podjetju Outokumpu za kršitev, ki bi trajala štiri leta“ (točka 386 odločbe Bakrene industrijske cevi).

492 Podjetje Hoechst dodaja, da ta točka, tudi če bi hoteli odstopiti od načela, da obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 ustvarja upravičena pričakovanja tretjih, ki jih

je treba varovati, v tem primeru ne bi bila pomembna. Dejansko bi lahko le podjetje Chisso uveljavljalo, da je bilo tretje podjetje, upravičeno do varstva. Kljub temu pa podjetje Chisso naj ne bi bilo tisto, ki bi mu bilo očitano vodenje kartela in bi se mu odreklo priznanje sodelovanja za njegove ustne prispevke. Nasprotno, podjetje Chisso naj bi imelo možnost in naj bi dobilo pravico, da se zanese na to, da se bodo njegovi ustni in pisni prispevki, ki jih je prostovoljno podalo v preiskavi, upoštevali kot olajševalne okoliščine. Upravičeno pričakovanje podjetja Chisso ne bi bilo prizadeto, če bi Komisija ta načela uporabila tudi za podjetje Hoechst in bi to pripeljalo do izključitve globe v njegovo korist, na podlagi enega ali drugega obvestila o sodelovanju (oziroma na podlagi obeh). V obeh primerih naj bi moralo biti podjetje Hoechst za dejanja sodelovanja izvzeto od globe, medtem ko bi morala biti podjetju Chisso za njegova poznejša dejanja globa znižana.

493 Podjetje Hoechst na tej podlagi zaključuje, da če mu Komisija ni bila dolžna priznati imunitete pred globo v skladu z obvestilom o ugodni obravnavi iz leta 1996, pa bi mu jo morala priznati ob uporabi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 po analogiji.

494 Podjetje Hoechst v nasprotju z odgovorom Komisije na vprašanje Sodišča prve stopnje dodaja, da bi mu uporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 omogočila priznanje imunitete.

495 Prvič, podjetje Hoechst meni, da podjetje Chisso oktobra/novembra 1998 ni predložilo vseh listin, ki bi lahko bile predložene. Tega očitka tako naj ne bi bilo treba nasloviti le na podjetje Hoechst. Poleg tega podjetje Hoechst navaja, da uradniki Komisije, zadolženi za spis, niso nemudoma zahtevali predložitve naknadno navedenih in posredovanih listin. Takrat naj ne bi zahtevali, niti naj se sestavi seznam listin, ki bodo predložene naknadno.

496 Drugič, ne bi bilo smiselno šteti, da dokazi, ki jih je podjetje Hoechst posredovalo 29. oktobra 1998, niso zadostovali za sprejetje sklepa o preiskavi na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17. Podjetje Hoechst v zvezi s tem poudarja, da bi lahko Komisija dokazala

obstoj kartela, ne da bi ji bilo treba odrediti preiskavo. Glede dejstva, da naj Komisija ne bi imela na voljo natančnih podatkov o zadevnih podjetjih (zlasti naslovov pisarn), podjetje Hoechst navaja, da je Komisija na ta podjetja naslovila zahteve za informacije. Takrat naj bi, zahvaljujoč sodelovanju podjetja Hoechst, že vedela, na koga naj naslovi te zahteve za informacije.

b) Trditve Komisije

⁴⁹⁷ Za Komisijo uporaba „načela milejše določbe“ predvideva spremembo pravne podlage, ki je odločilna za izrek globe. Sicer pa naj ne bi prišlo do nobene take spremembe. Zlasti z obvestilom o ugodni obravnavi iz leta 2002 naj ne bi bil spremenjen člen 15(2) Uredbe št. 17. To le opredeljuje merila za priznanje prednostnega obravnavanja določenih podjetij, ki želijo sodelovati s Komisijo, ne da bi kakor koli drugače vplivala na pravni okvir, na podlagi katerega se določijo globe, ki jih je treba naložiti. Komisija se v zvezi s tem po analogiji sklicuje na zgoraj v točki 422 navedeno sodbo LR AF 1998 proti Komisiji (točka 233).

⁴⁹⁸ Komisija pojasnjuje tudi, da jo pri izvajanju pooblastila za odločanje po prostem preudarku veljavno obvestilo o ugodni obravnavi, ki jo sicer zavezuje, zavezuje le tako dolgo, dokler se ta pravila uporabljajo. Komisija tu poudarja, da ta pravila pri zadevnem podjetju ustvarjajo upravičena pričakovanja. V tem primeru so bila upravičena pričakovanja podjetij glede ugodnega obravnavanja, ki je sledilo sodelovanju, utemeljena izključno na takrat veljavnem obvestilu o ugodni obravnavi, to je na obvestilu o ugodni obravnavi iz leta 1996. Ker obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 ni ustvarilo upravičenih pričakovanj le pri podjetju Hoechst, naj bi bilo sklicevanje na obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 izključeno.

⁴⁹⁹ Še več, v tem primeru naj ne bi šlo za materialnopravne kazenske določbe, ampak za določbe, s katerimi je bilo mogoče upravičiti naložitev sankcije. „Načelo milejše določbe“ naj se v zvezi z obvestilom o ugodni obravnavi ne bi uporabljalo. Prejšnje

in tudi nove določbe naj bi izhajale iz načela, da je mogoče imuniteto podeliti samo enemu podjetju. Uporaba „načela milejše določbe“ naj bi v primeru dveh podjetij, ki bi sklenili nezakonite sporazume in zaprosili za imuniteto, pri tem pa bi eno podjetje prvo ponudilo sodelovanje na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, drugo pa na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 povzročilo, da bi bilo treba imuniteto obvezno priznati obema podjetjema. To naj bi povzročilo popolno nesankcioniranje obeh strank prepovedanega sporazuma, kar nikakor naj ne bi bil namen obvestila o ugodni obravnavi.

500 Poleg tega naj bi se ta zadeva razlikovala od zadeve, v kateri je bila izdana Odločba 1999/210 (zgoraj navedena točka 481). Komisija je obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 takrat uporabila po analogiji v postopkih, v katerih je prišlo do sodelovanja še pred objavo tega obvestila. V tem primeru tak pristop po mnenju Komisije ni bil potreben, saj je obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 v točki 28 samo določilo jasna navodila za obravnavanje prehodnih primerov. Te smernice naj bi zagotovile enako obravnavanje vseh zadevnih podjetij.

501 Glede odločbe Bakrene industrijske cevi, ki je navedena zgoraj v točki 491 in se nanjo sklicuje podjetje Hoechst, Komisija pojasnjuje, da kar zadeva obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002, ni uporabila „načela milejše določbe“. V skladu s točko 3, tretja alineja, smernic, naj bi štela le, da pomeni okoliščina, ki na podlagi nove ureditve upravičuje delno nagrado, učinkovito sodelovanje podjetja v postopku, zunaj okvira uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996.

502 Komisija v odgovoru na vprašanje Sodišča prve stopnje dodaja, da podjetje Hoechst, tudi če bi se v tem primeru uporabljalo obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002, ne bi moglo biti upravičeno do imunitete niti do večjega znižanja naložene globe.

503 Glede imunitete pred globo Komisija navaja, da podjetje Hoechst oktobra/novembra 1998 ni predložilo vseh dokazov, s katerimi je razpolagalo, in to v nasprotju s točko 13(a) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002. Iz istih razlogov naj ne bi bilo mogoče uporabiti točke 13(b) navedenega obvestila, saj naj Komisija ne bi prejela opisnega seznama, iz katerega bi bila natančno razvidna narava upoštevnihi dokazov. Poleg tega naj bi se moralo podjetje Hoechst zavezati, da bo te dokaze predložilo „pozneje, na dogovorjeni dan“. Zato Komisija meni, da podjetje Hoechst jeseni 1998 ni izpolnilo pogojev, določenih v točki 13 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002. Izhajajoč iz ugotovitve, da je podjetje Hoechst marca in aprila 1999 predložilo vse dokaze, ki jih je imelo, naj bi pogoje, določene v točki 13 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, izpolnilo takrat. Sicer pa naj bi imela Komisija takrat že zadostne dokaze, na podlagi katerih je lahko ugotovila kršitev člena 81 ES, kar naj bi podjetju Hoechst, upošteva je točko 10 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, onemogočalo, da bi bilo upravičeno do imunitete pred globo.

504 Drugič, Komisija brez natančnih informacij o osebah, ki so predstavljale podjetja, udeležena v kartelu, in naslovov poslovnih prostorov ne bi mogla v skladu s točko 8(a) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 sprejeti sklepa o izvedbi preiskave na podlagi člena 14(3) Uredbe št. 17. To velja še toliko bolj, ker so bila druga vpletena podjetja japonska in ker naj bi podjetje Hoechst poleg tega izjavilo, da nič ne kaže, da bi podjetja, ki niso evropska, sodelovala v kartelu.

505 Tretjič, Komisija, ki se sklicuje na točko 456 odločbe, meni, da podjetje Hoechst na sestanku 29. oktobra 1998 ni predložilo natančne različice dejstev in da je zavajajoče vztrajalo pri skromni naravi kartela. Tega opisa naj ne bi bilo mogoče šteti za „dokaz“, na podlagi katerega bi lahko Komisija ugotovila kršitev člena 81 ES v smislu točke 8(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002.

506 Glede znižanja globe Komisija poudarja, da to na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 ne more biti večje od 50 %, lahko pa je manjše. To znižanje naj bi upoštevalo datum in stopnjo dodane vrednosti zadevnih dokazov. Na tej podlagi

Komisija meni, da bi bilo treba zavajajočo izjavo podjetja Hoechst o skromni naravi kartela šteti temu v škodo in odobriti znižanje, manjše od 50 %.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

507 Najprej je treba zavrniti uporabo obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 „po analogiji“, saj je sodelovanje podjetja Hoechst v postopku urejalo obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996. Glede tega se ta položaj razlikuje od primerov, ki jih navaja podjetje Hoechst, v katerih je bilo mogoče obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 uporabiti po analogiji v položajih, ki so nastali pred sprejetjem tega obvestila, za katere pa ni veljalo nobeno pravno pravilo.

508 V delu, v katerem bi bilo treba tožbeni razlog podjetja Hoechst razumeti, kot da zatrjuje časovno neskladnost zakonov, je treba ugotoviti, da taka neskladnost ni mogla biti podana. Točka 28 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 namreč jasno določa, da se to obvestilo uporablja od 14. februarja 2002 za vse zadeve, v katerih se nobeno podjetje „ni sklicevalo na [obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996]“. Sicer pa so se v tem primeru zadevna podjetja, med njimi podjetje Hoechst, sklicevala na obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996.

509 Poleg tega je treba navesti, da se je sodelovanje zadevnih podjetij začelo konec leta 1998, to je takrat, ko se je uporabljalo le obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996, vendar se je nadaljevalo po objavi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, ko je Komisija poslala zadnje zahteve za informacije, to je 13. decembra 2002. Poleg tega je treba poudariti, da se je Komisija o sodelovanju zadevnih podjetij, zlasti o vprašanju, katera podjetja bi bila lahko v okoliščinah obravnavanega primera upravičena do imunitete pred globo, dokončno izrekla šele ob sprejetju odločbe. Zato so imela dejanja sodelovanja zadevnih podjetij v okviru obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 učinke po sprejetju obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002. Sicer pa se za pravne položaje, katerih učinki še niso bili izčrpani, novo pravilo nemudoma

uporablja za prihodnje učinke položaja, ki je nastal v času starega pravila, če „ni prehodnih pravil“ (sodba Sodišča z dne 21. januarja 2003 v zadevi Nemčija proti Komisiji, C-512/99, Recueil, str. I-845, točka 46). Ker so bila v tem primeru podana taka prehodna pravila, jih je treba upoštevati in šteti, da se je uporabljalo le obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996.

510 Ta zaključek poleg tega omogoča spoštovanje načel pravne varnosti in upravičenih pričakovanj. V zvezi s tem je treba poudariti, da obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 ustvarja upravičena pričakovanja o upravičenosti do določenega odstotka znižanja (zgoraj v točki 344 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 188). Poleg tega je, upoštevaje besedilo točke B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, do zelo visokega znižanja globe upravičeno le eno podjetje, ki je bilo dejansko „prvo“, ki je predložilo odločilne dokaze (glej zgoraj v točki 120 navedeno sodbo v zadevi BASF proti Komisiji, točka 550 in navedena sodna praksa).

511 Še več in ne da bi se bilo treba opredeliti, ali bi se lahko načelo, na katero se sklicuje podjetje Hoechst, uporabilo za obvestila Komisije o sodelovanju, je dovolj ugotoviti, da je obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 zapleteno, v tem smislu, da spreminja obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 v več točkah, in sicer na ravni vsebinskih in tudi postopkovnih pravil. Določene spremembe so za zadevna podjetja ugodnejše. Druge spremembe, prav nasprotno, niso ugodne. Še več, uporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 se spreminja odvisno od primera. Zato obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 ni mogoče opredeliti za na splošno ugodnejše od obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996.

512 Poleg tega in natančneje, izid za podjetje Hoechst pri uporabi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 ne bi bil nujno ugodnejši.

513 V zvezi s tem je treba navesti, da mora podjetje, da bi lahko bilo upravičeno do imunitete na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, Komisiji „nemudoma“ zagotoviti vse dokaze o domnevni kršitvi, ki jih ima na voljo, „ali“ prvotno predstaviti

te dokaze v hipotetičnem smislu, pri čemer mora podjetje predstaviti opisni seznam dokazov, ki jih namerava razkriti na pozneje dogovorjeni datum. Ta seznam naj bi natančno izražal naravo in vsebino dokazov (točka 13(a) in (b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002).

514 V tem primeru in iz razlogov, navedenih v točkah od 574 do 578 v nadaljevanju, je treba ugotoviti, da podjetje Hoechst ni nemudoma predložilo vseh dokazov, ki jih je imelo na voljo. Iz listin v spisu ne izhaja, niti da bi podjetje Hoechst predložilo elemente, ki bi Komisiji omogočali, da se seznani z naravo in vsebino dokazov, ki jih je imelo v posesti, ter bi lahko bili razkriti pozneje.

515 Zato uporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 v tem primeru ne bi mogla obvezno pripeljati do imunitete podjetja Hoechst pred globo.

516 Poleg tega v delu, v katerem obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 razen imunitete določa največje mogoče znižanje globe za 50 %, njegova uporaba ne bi mogla nujno pripeljati do večjega znižanja globe podjetju Hoechst, kot mu je bilo že odobreno.

517 Iz teh razlogov je treba deseti tožbeni razlog zavrniti.

G – Osmi in deveti tožbeni razlog: uporaba obvestila o ugodni obravnavi

518 Podjetje Hoechst v osmem tožbenem razlogu meni, da presoja Komisije glede določitve podjetja, ki je v tem primeru prvo sodelovalo, ni pravilna. V devetem tožbenem

razlogu podjetje Hoechst meni, da Komisija ni pravilno presodila vsebine njegovega sodelovanja.

519 Najprej je treba razčleniti osmi tožbeni razlog.

1. Povzetek odločbe

520 V okviru točke 12.2.3 odločbe, ki se nanaša na uporabo obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, je navedeno (točka 440 odločbe):

„Podjetje Chisso je na sestanku 13. novembra 1998 podalo ustni opis dejavnosti kartela in predložilo pisne dokaze [...] Komisija meni, da je bilo podjetje Chisso ob tej priložnosti prvo podjetje, ki je predložilo odločilne elemente za dokaz obstoja kartela, ugotovljenega v tej odločbi. Med dokazi, predloženimi Komisiji 13. novembra 1998, so bili predvsem na roko napisani zaznamki o določenem številu sestankov kartela. Ustni opis dejavnosti kartela je Komisiji omogočil, da je listine postavila v njihov dejanski okvir. Informacije, ki jih je predložilo podjetje Chisso, so Komisiji omogočile določiti obstoj in vsebino večine sestankov kartela ter identificirati sodelujoče, kot je obrazloženo v delu I.“

521 Glede podjetja Hoechst je v točki 451 odločbe pojasnjeno, da „[č]eprav ni bilo prvo podjetje, ki je Komisiji predložilo odločilne dokaze, je na zgodnji stopnji pripomoglo k dokazovanju pomembnih vidikov kršitve, in potem ko je prejelo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ni izpodbijalo resničnosti dejstev, na katera je Komisija oprla svoje trditve“.

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

522 Kljub priznanju, da se je uporabljalo obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996, podjetje Hoechst poudarja, da naj bi ga bilo treba šteti za prvo podjetje, ki je sodelovalo s Komisijo in predložilo bistvene dokaze o kartelu.

523 Podjetje Hoechst podaja časovno analizo dejstev in poudarja, da so se odvetniki podjetja Chisso 29. septembra 1998 s Komisijo sestali v okviru neke druge zadeve. Iz zapisnika tega sestanka naj bi izhajalo, da naj bi odvetniki podjetja Chisso dodatno navedli še, da predstavljajo neko drugo podjetje, ki je izrazilo željo po sodelovanju s Komisijo na področju kartela v zvezi s sorbinsko kislino.

524 Odvetniki podjetja Chisso na ta dan kljub temu niso bili niti pripravljeni niti pooblaščen razkriti identitete tega podjetja. To naj bi izhajalo zlasti iz dveh notranjih zaznamkov Komisije s 1. in z 2. oktobra 1998. Dejstvo, da se je avtor notranjih zaznamkov sestanku pridružil po njegovem začetku, naj ne bi omogočalo zaključka, da je bila identiteta podjetja Chisso razkrita pred tem, zlasti takratnemu namestniku generalnega direktorja generalnega direktorata Komisije za konkurenco. Poleg tega naj omemba drugega podjetja v notranjem zaznamku z 2. oktobra 1998 ne bi bila tiskarska napaka in naj se torej dejansko ne bi nanašala na podjetje Chisso.

525 Podjetje Hoechst meni tudi, da tega dne ni bila podana nobena zahteva, ki bi izpolnjevala zahteve iz točke E(1) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, in da na tem sestanku ni bil niti ponujen niti izročen noben dokaz. Še več, opisan naj ne bi bil niti en element kršitve, prav tako pa naj ne bi bila posredovana nobena imena sodelujočih podjetij.

526 Odvetniki podjetja Hoechst in Nutrinova naj bi 23. oktobra 1998 po telefonu stopili v stik s Komisijo, da bi predlagali sestanek.

527 Odvetniki podjetij Hoechst in Nutrinova naj bi 29. oktobra 1998 na sestanku s Komisijo uradno zaprosili za obravnavanje podjetij Hoechst in Nutrinova kot glavnih prič v okviru sodelovanja. V tem okviru naj bi opisali osnovne elemente kartela sorbatov, to je zadevne proizvode, vpletena podjetja, protikonkurenčna ravnanja in zadevno trajanje. Ta ustni opis bistvenih dejstev naj bi Komisija tako sprejela kot dejanje sodelovanja. Primerjava s poznejšimi ugotovitvami v odločbi naj bi kazala, da so bile informacije, ki jih je tega dne posredovalo podjetje Hoechst, v njej uporabljene brez omejitev. Zlasti naj Komisija v odločbi ne bi navedla ugotovitev, ki so se nanašale na zgradbo kartela, ki naj bi bile povsem drugačne od informacij podjetja Hoechst z 29. oktobra 1998.

528 Odvetniki podjetja Chisso naj bi 13. novembra 1998 prvič ustno opisali kartel sorbatov. Identiteta podjetja Chisso naj bi bila razkrita šele tega dne.

529 Podjetje Hoechst naj bi nato Komisiji posredovalo več pisnih obvestil, in sicer decembra 1998, marca in aprila 1999 ter še nekajkrat pozneje. Prispevek podjetja Hoechst z dne 19. marca 1999 naj bi bil prvi pisni prispevek, ki je v obliki „izjave podjetja“ potrdil sestavne elemente kartela.

530 Prva izjava podjetja Chisso naj bi bila podana šele 20. aprila 1999. Nobeno drugo podjetje, ki je sodelovalo pri kršitvi, na tej prvi stopnji postopka naj ne bi stopilo v stik s Komisijo.

531 Ta dejstva naj bi dokazovala, da je podjetje Hoechst Komisiji prvo predložilo „odločilne dokaze“ v smislu obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, in sicer ustno.

532 Podjetje Hoechst dodaja, da lahko v skladu s prakso Komisije podjetje, ki naprej predloži ustne dokaze, šteje kot prvo, ki sodeluje, če ti izpolnjujejo merila „odločilnih elementov“ ter so pozneje pisno potrjeni in dopolnjeni. Navedeni ustni dokazi naj bi Komisiji že omogočali, da opravi preverjanja in začne preiskavo oziroma naslovi zahteve za informacije. Sodelovanja v pisni obliki naj ne bi zahtevalo niti obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 1996 niti obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002.

533 Podjetje Hoechst tukaj poudarja, da je bilo ravnanje Komisije zaviralno, prvič zato, ker naj bi podjetju Chisso obljubila, da ga bo posvarila, če bi ga želela druga podjetja prehiteti, ter drugič, ker naj bi nepričakovano zavrnila priznanje ustnih prispevkov kot dejanj sodelovanja in se s tem vrnila k prejšnji drži. Podjetje Hoechst se v zadnji točki sklicuje na dopis Komisije z dne 19. januarja 1999, v katerem naj bi ta štela, da je podjetje Hoechst prenehalo sodelovati; na dopis podjetja Hoechst z dne 28. januarja 1999, v katerem je izrazilo nerazumevanje v zvezi s tem predmetom, in na telefonski pogovor, ki naj bi potekal 5. marca 1999 in v katerem naj bi Komisija navedla, da so se časi sestankov „brez zaključkov“ iztekli, ter na dopis Komisije z dne 29. marca 1999, s katerim naj bi zavrnila ustna pričevanja podjetja Hoechst. Taka drža naj bi predstavljala kršitev pravice do poštenega sojenja in načela dobrega upravljanja. Podjetje Hoechst navaja tudi, da je dopuščanje ustnih predlogov in dejanj sodelovanja podjetij od takrat praksa Komisije. Vedenje Komisije naj bi tudi dajalo vtis arbitrarnosti, saj naj bi bila ustna pričevanja podjetja Chisso, *a contrario*, dopuščena.

534 V vsakem primeru pa naj bi bilo, tudi če bi Komisija – v nasprotju s takratno in nedavno prakso – upoštevala le pisne informacije, pisno obvestilo, ki ga je podjetje Hoechst posredovalo 19. marca 1999, prvi pisni dokaz, ki je bil predložen v imenu podjetja in je potrjeval prej podane navedbe.

535 Predložitve zapisnikov s strani podjetja Chisso 13. novembra 1998 naj ne bi bilo mogoče opredeliti kot prvega pisnega sodelovanja, saj listine niso bile razumljive in so imele smisel le glede na dejstva, ki jih je obrazložilo podjetje Hoechst 29. oktobra 1998. Pomanjkanje dokazne moči listin, ki jih je predložilo podjetje Chisso, naj bi izhajalo tudi iz tega, da je štela Komisija za potrebno, da 9. decembra 1998 ponovno zasliši zaposlene v podjetju Chisso. Še več, zapisniki, ki jih je predložilo podjetje Chisso, naj bi se nanašali samo na nekatere sestanke v letih 1995 in 1996. Za daljše obdobje med letoma 1978 in 1994 podjetje Chisso 13. novembra 1998 naj ne bi predložilo nobene pisne listine. Poleg tega ti „dokazi“ v odločbi niso uporabljeni za dokazovanje dejavnosti kartela. Zato naj ne bi bili „odločilni“.

536 Podjetje Hoechst v zvezi s tem poudarja, da je v notranjem zaznamku Komisije z dne 9. novembra 1998, poslanem v okviru vpogleda v spis, navedeno, da so odvetniki podjetja Chisso „prvi ponudili sodelovanje, nato pa so jih prehiteli poznejši dogodki, v okviru katerih so druga podjetja pred njimi predložila koristne informacije“.

537 Podjetje Hoechst dodaja, da mu Komisija ne more očitati neskladja med pojasnili, podanimi o sporazumih, in dejstvi, ugotovljenimi v odločbi, v določenih točkah, ter sočasno priznavati, da informacije, ki jih je podalo podjetje Chisso in so mu prinesle imuniteto, ne pokrivajo celotnega trajanja kršitve in vseh podrobnosti kršitve.

b) Trditve Komisije

538 Glede notranjega zaznamka Komisije z dne 9. novembra 1998, na kateri se sklicuje podjetje Hoechst, Komisija poudarja, da neuradna presoja uradnikov Komisije na zgodnji stopnji postopka ne more prejudicirati odločbe Komisije.

539 V preostalem si Komisija prizadeva popraviti način, na kateri podjetje Hoechst opisuje potek dogajanja v tej zadevi.

540 Prvič, glede sestanka z 29. septembra 1998 – ki se je nanašal na dve zadevi, med drugim na zadevo o sorbatih, ter je potekal med 16.30 in 18.30 – Komisija navaja, da so odvetniki delovali v imenu podjetja Chisso, kot izhaja iz točke 4 odločbe.

541 Komisija glede tega opozarja, da obstajata dva notranja zaznamka, ki se nanašata na ta sestanek.

542 Glede notranjega zaznamka z 2. oktobra 1998 glede sestanka o sorbinski kislini Komisija navaja, da se je namestnik generalnega direktorja generalnega direktorata Komisije za konkurenco takrat sestal z odvetniki podjetja Chisso med 16.30 in 17.30. Komisija navaja tudi, da je ta notranji zaznamek omenjal „družbo Chisso“. To naj bi dokazovalo zlasti, da so odvetniki podjetja Chisso navedli ime svoje stranke. Če tega ne bi storili, avtor zaznamka ne bi bil obveščen o identiteti tega podjetja. Dejstvo, da se notranji zaznamek z 2. oktobra 1998 sklicuje na „neznano podjetje“, naj ne bi bilo protislovno. Označevalo naj bi le, pod katero oznako je bil dogovorjen sestanek z odvetniki. Poleg tega naj bi bilo dejstvo, da ta zaznamek omenja drugo podjetje, vpleteno v neki drug postopek, le tiskarska napaka. Navedeno podjetje naj bi bilo dejansko podjetje Chisso.

543 Glede notranjega zaznamka s 1. oktobra 1998 (ki pokriva dve zadevi, med drugim zadevo glede sorbinske kisline) Komisija poudarja, da sta se dva uradnika sestanka udeležila šele ob 17.30. Dejstvo, da v notranjem zaznamku omenjeno podjetje, ki bi želelo predložiti informacije o kartelu na področju sorbatov, ni identificirano, upravičuje okoliščina, da podjetje Chisso pred zadevnima uradnikoma, od katerih je eden avtor notranjega zaznamka, ni bilo poimensko navedeno.

- 544 Drugič naj ne bi bilo pravilno trditi, da je podjetje Hoechst glavne elemente kartela sorbatov opisalo na sestanku 29. oktobra 1998. Podjetje Hoechst naj bi poleg tega v dopisu z dne 27. oktobra 1998 samo pojasnilo, da je šlo za „prvo razpravo, da bi se pojasnile druge podrobnosti“. V skladu z notranjim zaznamkom Komisije s 6. novembra 1998 naj bi podjetje Hoechst na začetku sestanka navedlo, da potrebuje, zato da bi lahko predložilo popolne informacije, več časa za zadostno seznanitev s podrobnostmi.
- 545 Informacije, ki jih je podjetje Hoechst podalo na sestanku 29. oktobra 1998, naj bi bile zelo splošne, dejstva pa naj bi bila opisana z nenatančnimi izrazi. Poleg tega naj bi podjetje Hoechst omenjalo polletne sestanke, na katerih naj ne bi bili sklenjeni nobeni natančni dogovori. Poudarilo naj bi tudi neuradnost in družabnost sestankov (točka 456 odločbe).
- 546 Komisija naj se v bistvenem delu odločbe, v katerem je obrazloženo dejansko stanje (točke od 79 do 251), ne bi le enkrat sklicevala na izjave podjetja Hoechst, podane 29. oktobra 1998. Pripombe podjetja Hoechst, ki se nanašajo na sporazume, naj bi se poleg tega precej razlikovale od dejstev, navedenih v odločbi.
- 547 Tretjič, Komisija poudarja, da podjetje Hoechst do 19. marca 1999 ni bilo pripravljeno v celoti sodelovati. To naj bi jasno izhajalo iz dopisov z dne 21. decembra 1998 in z dne 28. januarja 1999, v katerih je podjetje Hoechst Komisijo obvestilo, da se je zaradi kazenskih in civilnih postopkov, ki potekajo v Združenih državah, odločilo, ta v tem trenutku ne bo predložilo vseh koristnih informacij oziroma niti listin ali dokazov o kartelu, s katerimi je razpolagalo. V dopisu z dne 19. januarja 1999 naj bi Komisija lahko pojasnila, da je tako ravnanje pomenilo odklonitev sodelovanja v smislu obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. S takim obnašanjem bi lahko podjetje Hoechst tvegalo naložitev globe.
- 548 V nasprotju s tem, kar se zdi, da zatrjuje podjetje Hoechst, Komisija poudarja, da neupoštevanje ustnih prispevkov ni kršilo prakse, ki jo je takrat uporabljala. Ta praksa naj bi se spremenila šele po sprejetju obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002.

549 Komisija poleg tega glede očitka v zvezi z oviranjem med postopkom poudarja, da je v dopisu z dne 29. marca 1999, na kateri se sklicuje podjetje Hoechst, temu pojasnila, da mora, če želi pridobiti ugodnosti na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, predložiti najmanj informacije, listine ali druge dokaze, ki bodo pripomogli k potrditvi obstoja kartela. To naj bi bili izrazi iz naslova D(2), prva alineja, obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996. V dopisu z dne 29. marca 1999 naj bi bilo tako nakazano, da podjetje Hoechst po mnenju uradnikov Komisije do takrat ni izpolnjevalo niti pogojev iz te prve alineje. Iz zapisnika, ki so ga sestavili odvetniki podjetja Hoechst o določenih delih telefonskega razgovora s 5. marca 1999 z uradnikom Komisije, zadolženim za zadevo, naj ne bi izhajalo nič drugega. Šlo naj ne bi za zaviiranje, ampak za pravilno obrazložitev položaja v skladu z obvestilom o ugodni obravnavi iz leta 1996.

550 Četrtrič, Komisija zatrjuje, da trditev o tem, da je podjetje Chisso posredovalo določene listine, sicer maloštevilne, na sestanku 13. novembra 1998, ni pravilna. V notranjem zaznamku z 19. novembra 1998 naj bi se Komisija sklicevala na več listin, ki so se nanašale na stike med konkurenti v letih 1995 in 1996. Te listine naj bi bili dnevni redi sestankov in osebni zapiski. Poleg tega naj bi podjetje Chisso predložilo preglednice s ciljnimi cenami, dogovorjenimi za ves čas trajanja kartela. Ti pisni dokazi, ki so bili obrazloženi tudi ustno, naj bi bili za Komisijo odločilnega pomena pri sprejetju odločbe (točka 440 odločbe), saj naj bi bilo mogoče na njihovi podlagi v upravnem postopku prvič dokazati storjeno kršitev, tudi če se ti dokazi niso nanašali na celotno trajanje in vse podrobnosti kartela. Iz svarila, obljubljenega podjetju Chisso na tem sestanku, naj ne bi bilo mogoče sklepati, da to podjetje takrat še ni izpolnjevalo pogojev za pridobitev imunitete. Največ, kar je mogoče iz tega izpeljati, je, da ni bilo gotovo, da bi lahko podjetje Chisso na tej podlagi takrat pridobilo imuniteto zaradi svojih dejanj sodelovanja.

551 Nasprotno naj bi podjetje Hoechst Komisiji šele 19. marca 1999 predložilo informacije, ki bi jih bilo mogoče šteti za začetek dejanskega sodelovanja. Vseeno pa naj v pisnem obvestilu z dne 19. marca 1999 ne bi bili natančno opisani sestanki in postopki kartela. Podjetje Hoechst naj teh podrobnosti ne bi predložilo vse do 28. aprila 1999, v odgovoru na natančna vprašanja Komisije.

3. Presoja Sodišča prve stopnje

552 Treba je opozoriti, da naslov B obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 med drugimi pogoji določa, da je podjetje, ki „prvo predloži odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela“ (naslov B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996), upravičeno najmanj do 75-odstotnega znižanja globe, ki bi mu bila naložena, če ne bi sodelovalo, s tem da je mogoče tako visoko znižanje, ki je enako znižanju nenaložitve globe v celoti.

553 Iz besedila naslova B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 izhaja, da „prvemu“ podjetju ni treba predložiti vseh dokazov, ki bi dokazovali vse podrobnosti delovanja kartela, ampak je dovolj, da predloži „tiste“ elemente, ki so odločilni. To besedilo ne zahteva, da so predloženi elementi „zadostni“ za sestavo obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah oziroma celo za sprejetje končne odločbe, v kateri bi bila ugotovljena kršitev (zgoraj v točki 118 navedena sodba Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 362). Vseeno pa morajo biti elementi, navedeni v naslovu B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, tudi če niso dovolj za dokaz obstoja kartela, za ta namen odločilni. Ne sme iti samo za vir, ki bi usmerjal preiskave Komisije, ampak morajo biti to elementi, ki jih je mogoče neposredno uporabiti kot temeljno dokazno podlago za odločbo, v kateri je ugotovljena kršitev (zgoraj v točki 120 navedena sodba BASF proti Komisiji, točka 493).

554 Prav tako je treba poudariti, da je mogoče odločilne dokaze v smislu naslova B(b) obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996 predložiti tudi ustno (zgoraj v točki 120 navedena sodba BASF proti Komisiji, točka 506).

555 Nazadnje je treba opozoriti, da ima Komisija pri oceni, ali je bilo zadevno sodelovanje „odločilno“ za to, da ji je olajšalo nalogo dokazovanja in odprave kršitve, določeno pooblastilo za odločanje po prostem preudarku in da je lahko predmet kritike le očitna prekoračitev tega pooblastila (zgoraj v točki 118 navedena sodba Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 362).

556 Ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev je treba presoditi, ali je Komisija v obravnavanem primeru z zaključkom, da je bilo podjetje Chisso prvo podjetje, ki je predložilo odločilne elemente za dokaz obstoja kartela, storila očitno napako pri presoji.

557 V zvezi s tem je treba, prvič, opozoriti, da je Komisija v točki 440 odločbe navedla, da je „na sestanku 13. novembra 1998 podjetje Chisso ustno opisalo dejavnosti kartela in predložilo pisne dokaze“ in da „je štela, da je bilo podjetje Chisso ob tej priložnosti prvo podjetje, ki je predložilo odločilne elemente za dokaz obstoja kartela, ugotovljenega v tej odločbi“. Iz tega sledi, da se je Komisija oprla le na ustni opis dejavnosti kartela ter na pisne dokaze, predložene na sestanku 13. novembra 1998 in ne pozneje, da bi zaključila, da je bilo podjetje Chisso prvo podjetje, ki je predložilo odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela.

558 Drugič, treba je navesti, da je podjetje Chisso na sestanku 13. novembra 1998 podalo podroben opis dejavnosti kartela. Iz zapisnika tega sestanka, ki ga je sestavila Komisija, izhaja, da je podjetje Chisso navedlo udeležence kartela, njegovo trajanje, 19 datumov sestankov z njihovo geografsko opredelitvijo ter namen in delovanje kartela. Glede zadnjih dveh točk je podjetje Chisso pojasnilo zlasti, da so zadevna podjetja sklenila sporazume o cenah in količinah sorbatov ter da so se med trajanjem kartela zavedala nezakonitosti svojih dejavnosti. Podjetje Chisso je pojasnilo tudi metodo določanja kvot in morebitne težave, ki so se pojavile, potek sestankov in pripravljalnih sestankov med japonskimi proizvajalci, imena zaposlenih v podjetju Chisso, ki so na sestankih sodelovali, in imena določenih zaposlenih v drugih zadevnih podjetjih, vsebino stikov med podjetjema Hoechst in Daicel ter sistem zaporedja sestankov in metodo določanja ciljnih cen.

559 Tretjič, treba je poudariti, da je podjetje Chisso razen podrobnega ustnega opisa dejavnosti kartela na sestanku 13. novembra 1998 predložilo tudi listinske dokaze, ki so v preiskovalnem spisu (skupaj 156 strani). Natančneje, podjetje Chisso je posredovalo podrobne zapiske (na roko napisane zaznamke v japonščini z angleškimi prevodi) s sestankov kartela spomladi ter jeseni leta 1995 in 1996 (ki razkrivajo ciljne cene, določene med člani kartela), dnevne rede teh sestankov, poslovne vizitke oseb,

ki so bile na sestankih, in količinske prodajne kvote, dogovorjene za leta od 1992 do 1995.

560 V nasprotju s tem, kar trdi podjetje Hoechst, je Komisija te listine uporabila, saj se v odločbi sklicuje na več strani, predvsem v okviru poteka in konkretnih rezultatov skupnih sestankov (glej zlasti opombe na dnu strani 82, 140, 141, 144 in 150 odločbe). Zato so te listine bistvene za dokaz „obstoja kartela“ v smislu obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996.

561 Poleg tega so bile te listine v nasprotju s tem, kar zatrjuje podjetje Hoechst, dovolj jasne, čeprav je zaposleni v podjetju Chisso, ki je sodeloval pri skupnih sestankih, podal pojasnila na sestanku s službami Komisije 9. decembra 1998. Pravzaprav, kot izhaja iz zapisnika tega sestanka, ki ga je sestavila Komisija, se pojasnila glede teh listin niso nanašala na njihovo razumevanje na splošno, ampak na določene podrobnosti, povezane zlasti z uporabo okrajšav.

562 Četrtrič, treba je navesti, da se je podjetje Hoechst s službami Komisije sestalo 29. oktobra 1998, to je pred podjetjem Chisso, da bi ustno opisalo zadevne sestanke. Podjetje Hoechst je navedlo predvsem udeležence sestankov, njihovo približno trajanje (od konca 70-ih let oziroma začetka 80-ih let do let 1995/1996), pogostnost sestankov in njihov predmet.

563 Vseeno je treba poudariti, da podjetje Hoechst na tem sestanku ni predložilo nobene pisne listine, ki bi potrjevala njegove izjave. V zvezi s tem je predstavnik podjetja Hoechst v skladu z zapisnikom, ki ga je sestavila Komisija, podjetje Hoechst pa ga ni izpodbijalo, navedel „velike težave, ki jih je imelo podjetje Nutrinova pri iskanju vseh upoštevnihi podrobnosti teh sestankov“.

- 564 Poleg tega je v istem zapisniku navedeno, da „[n]amen teh sestankov ni bila delitev strank oziroma določanje cen v ozkem pomenu besede“ in da „[n]i bilo nobenega sistema nadzora“ ter da je bil odvetnik podjetja Hoechst „odločen glede dejstva, da je bila raven teh sporazumov na teh sestankih skromna in neobičajna za kartel, ki se je nanašal na določanje cen oziroma delitev strank“.
- 565 Prav tako je v zapisniku s sestanka z dne 29. oktobra 1998, ki ga je sestavilo podjetje Hoechst, pojasnilo, da „[s]e razgovori med podjetjema Hoechst/Nutrinova in japonskimi proizvajalci niso nanašali na delitev strank, na sporazume o javnih razpisih oziroma določitev cen v ožjem pomenu besede“.
- 566 Podjetje Hoechst na tem sestanku 29. oktobra 1998 ni v nobenem trenutku pojasnilo, niti da je bil namen skupnih sestankov delitev količinskih prodajnih kvot za Evropo med zadevna podjetja niti da je bil vzpostavljen sistem nadzora sestankov, kot je bilo kljub temu ugotovljeno v odločbi, v členu 1 izreka, na podlagi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, ne da bi podjetje Hoechst tem elementom nasprotovalo. Glede prodajnih kvot je podjetje Hoechst v zgoraj omenjenem zapisniku pod oznako „stopnje povečanja“ navedlo le, „da so se konkurenti dogovarjali o načinu, na kateri so videli povečanje trga, ki bi bil sposoben povečati povpraševanje“.
- 567 Nazadnje je podjetje Hoechst v zapisniku s sestanka z dne 29. oktobra 1998 pojasnilo, da „[s]estanki niso bili sistematično organizirani in [da] so si bili dnevni redi zelo podobni“.
- 568 Iz vseh zgoraj navedenih elementov izhaja, prvič, da je podjetje Chisso na sestanku 13. novembra 1998 predložilo natančen opis dejavnosti in delovanje kartela. Drugič, opis podjetja Chisso so potrjevali listinski dokazi, ki so bili bistveni za dokazovanje obstoja kartela. Tretjič, s sestanka z 29. oktobra 1998 izhaja, da je podjetje Hoechst zadevne sestanke zagotovo predstavilo, da pa je bila ta predstavitev manj natančna

kot predstavitev podjetja Chisso ter da ni pravilno izražala namena in delovanja zadevnega kartela ter, nazadnje, da je niso potrjevali nobeni listinski dokazi.

569 Z vidika zgoraj navedenega je treba zaključiti, da Komisija pri ugotovitvi, da je bilo podjetje Chisso prvo podjetje, ki je predložilo odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela, ni napravila očitne napake pri presoji.

570 Tega zaključka ne more postaviti pod vprašaj nobena trditev podjetja Hoechst.

571 Glede dejstva, da je Komisija podjetju Chisso na sestanku 13. novembra 1998 obljubila, da ga bo posvarila, če bi ga želela druga podjetja prehiteti, in kot je bilo že navedeno v okviru analize prvega tožbenega razloga, ta okoliščina ne more vplivati na ugotovitev, da je bilo podjetje Chisso prvo podjetje, ki je na tem sestanku predložilo odločilne dokaza za dokaz obstoja kartela.

572 Kar zadeva dejstvo, da naj bi Komisija nepričakovano zavrnila priznanje ustnih prispevkov podjetja Hoechst kot dejanj sodelovanja, zlasti dokazov, ki jih je podjetje Hoechst podalo na sestanku 29. oktobra 1998, je treba navesti, da je Komisija v točki 5 odločbe izrecno štela, da je bil 29. oktobra 1998 na sestanku med odvetniki podjetja Hoechst in Nutrinova ter službami Komisije ustno opisan zadevni trg, proizvajalci, tržni deleži, postopek v Združenih državah in dejavnosti kartela. Nikjer v odločbi ni posebej navedeno, da naj ustni prispevek podjetja Hoechst na sestanku 29. oktobra 1988 ne bi bil upoštevan. Dejstvo, da je lahko Komisija v nekem trenutku med postopkom ocenila, da sodelovanje podjetja Hoechst ni izpolnjevalo zahtev obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, ne spreminja zaključka, v skladu s katerim je bil ustni prispevek podjetja Hoechst s sestanka z 29. oktobra 1999 nazadnje upoštevan v okviru odločbe.

573 V vsakem primeru je treba navesti, da se podjetje Hoechst v vlogah sklicuje na dopis Komisije z dne 19. januarja 1999, v katerem Komisija navaja:

„Službe Komisije lahko zabeležijo le spremembo vašega stališča in dejstvo, da podjetje Nutrinova noče več sodelovati v okviru obvestila o ugodni obravnavi [...] Informacij o sorbatih, ki jih je podalo podjetje Nutrinova do sedaj, ni mogoče šteti, kot da so bile podane v okviru tega obvestila.“

574 V zvezi s tem je treba navesti, da je na sestanku s službami Komisije 29. oktobra 1998 podjetje Hoechst upalo, da bo lahko do konca leta 1998 predložilo pisni prispevek. Sicer pa je v dopisu z dne 21. decembra 1998, na kateri je Komisija upravičeno odgovorila z dopisom z dne 19. januarja 1999, podjetje Hoechst navedlo, da je bilo mogoče načrtovati le sodelovanje na način ustnih pričevanj, kot sledi:

„Žal ne moremo izpolniti obljube, da vam predložimo celovito poročilo o dejstvih pred koncem leta [...] Naš svetovalec v Združenih državah nam je glede na to, da ameriški postopek še zmeraj poteka, pojasnil, da bi popolno razkritje Komisiji, kot je bilo prvotno načrtovano v naših stikih oktobra, resno ogrozilo interese podjetja Nutrinova (in določenih njenih članov) v Združenih državah.“

575 Iz tega sledi, da je podjetje Hoechst jasno navedlo svojo nezmožnost, da na tej stopnji postopka še naprej sodeluje s Komisijo, ali s pisnim sodelovanjem ali z ustnimi pričevanji. V teh okoliščinah Komisiji ni mogoče očitati, da je lahko štela, da podjetje Hoechst na tej stopnji postopka ni v celoti sodelovalo, in da je bilo mogoče v teh okoliščinah dejanja prejšnjega sodelovanja v okoliščinah obravnavanega primera šteti za nezadostna v okviru obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996.

576 Podjetje Hoechst je to stališče pozneje potrdilo v dopisu z dne 28. januarja 1999, v katerem je pojasnilo:

„Čeprav želi podjetje Nutrinova še naprej v celoti in nemudoma sodelovati s Komisijo, pa tega trenutno ne more storiti, ne da bi povzročilo resno in neznosno tveganje zase ter za svoje sedanje/nekdanje zaposlene z vidika ameriškega prava.“

577 Pojasnilo Komisije v telefonskem sestanku 5. marca 1999 oziroma v dopisu z dne 29. marca 1999, da nov ustni prispevek ne bo dovolj, je posledica negotovosti glede sodelovanja podjetja Hoechst na tej stopnji postopka, s katerim je nameravala podjetje Hoechst opozoriti na dejstvo, da mora, če želi pridobiti upravičenja iz obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, predložiti več dokaznih elementov o obstoju kartela.

578 Iz teh ugotovitev sledi, da je Komisija v odločbi nazadnje upoštevala ustne prispevke podjetja Hoechst kot dejanja sodelovanja in da je bilo stališče Komisije v upravnem postopku posledica negotovosti glede učinkovitega sodelovanja podjetja Hoechst na začetku postopka, glede na pojasnilo podjetja Hoechst na izhodiščni stopnji postopka, da ni mogoče pričakovati pričevanj njegovih zaposlenih pred Komisijo.

579 Iz teh razlogov je treba zavrniti trditve, podane v okviru osmega tožbenega razloga.

580 V teh okoliščinah ni treba presoditi devetega tožbenega razloga podjetja Hoechst, saj to glede na to, da ni bilo prvo podjetje, ki je predložilo odločilne dokaze za dokaz obstoja kartela, ne more pričakovati znižanja globe, večjega od tistega, ki mu je bilo že odobreno na podlagi naslova D obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, to je 50 % globe, ki bi mu bila naložena, če ne bi sodelovalo.

581 Vseeno je treba navesti, da lahko določene postopkovne nepravilnosti včasih upravičijo znižanje globe, čeprav ne morejo privedi do razglasitve ničnosti izpodbijane odločbe (glej v tem smislu zgoraj v točki 211 navedeno sodbo Baustahlgewebe proti Komisiji, točke od 26 do 48, in zgoraj v točki 216 navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točke od 436 do 438).

582 V tem primeru je treba upoštevati kršitev načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja pri uporabi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, ugotovljeno zgoraj v točki 137, to je kršitev, ki jo je podjetje Hoechst uveljavljalo tudi v okviru osmega in devetega tožbenega razloga. Zato je Sodišče prve stopnje, upoštevaje pomen spoštovanja navedenih načel s strani Komisije v upravnih postopkih in na podlagi polne pristojnosti, odločilo, da globo, naloženo podjetju Hoechst, zniža za 10 %.

583 Konkretna posledice te spremembe bodo določene v nadaljevanju.

H – *Enajsti tožbeni razlog: kršitve načela ne bis in idem*

1. Povzetek odločbe

584 Komisija v točkah od 314 do 316 odločbe v bistvenem pojasnjuje, da izvrševanje pristojnosti Združenih držav (oziroma katerih koli tretjih držav) proti kartelu ne more v ničemer omejiti oziroma izključiti pristojnosti Komisije na področju prava Skupnosti o konkurenci. Še več, Komisija naj v nobenem primeru ne bi imela namena zadevnih podjetij sankcionirati za ista dejstva kot ameriški in kanadski organi. Prav tako naj uvedeni postopki in sankcije, ki jih je naložila Komisija na eni strani ter ameriški in kanadski organi na drugi strani, očitno ne bi zasledovali istih ciljev.

2. Trditve strank

a) Trditve podjetja Hoechst

585 Podjetje Hoechst meni, da je Komisija kršila načelo *ne bis in idem*, s tem da je v točki 315 odločbe ocenila, da ni treba odšteti ameriške kazenske sankcije, naložene v isti zadevi. Komisija naj bi izrazila mnenje, da načela *ne bis in idem* v okviru odnosa med pravom Skupnosti in pravom Združenih držav o kartelih ni mogoče uporabiti. Sicer pa v skladu z mnenjem podjetja Hoechst do sedaj še nobena sodba ni natančno pojasnila, da se načelo *ne bis in idem* v tem primeru ne bi moglo nikoli uporabiti.

586 Natančneje, podjetje Hoechst iz obrazložitve sodbe Sodišča z dne 14. decembra 1972 v zadevi Boehringer Mannheim proti Komisiji (7/72, Recueil, str. 1281) sklepa, da se načelo *ne bis in idem* uporablja v okviru odnosa med pravom Skupnosti in pravom Združenih držav o kartelih. Poleg tega naj bi bilo v drugi povedi povzetka te sodbe Sodišča navedeno, da „če Komisija upošteva morebitno sankcijo, ki so jo naložili organi tretje države, se predvideva, da so dejstva, ugotovljena zoper podjetje, ki ga je obtožila Komisija in organi tretje zadevne države, identična“.

587 V tem primeru naj Komisija ne bi izpodbijala, da so se sankcije, izrečene proti podjetju Hoechst v Združenih državah, nanašale na isti dejanski položaj, ki je bil podlaga te odločbe. V zvezi s tem naj bi Komisija v odločbi zaobšla elemente skupnih sestankov in sporazumov, ki se nanašajo na trge zunaj Evrope. Vseeno naj bi Komisija v točkah 4, od 65 do 72, 81, 90, 92, 100, 107, 120, 121, 138, 217, 232, 246, 349, 352, 397 in 450 odločbe navedla jasne kazalce, ki dokazujejo enotno naravo kršitve.

588 Če bi Komisija v tej zadevi izpodbijala „obstoj ene zadeve“, podjetje Hoechst kot dokaz ponuja sporazum, sklenjen 3. maja 1999 z ameriškim ministrstvom za pravosodje, in predlaga, naj se kot priči zaslišita tožilec, zadolžen za zadevo v Združenih

državah, in druga oseba, ki bi jo bilo mogoče zaslišati s posredovanjem podjetja Hoechst.

- 589 Podjetje Hoechst meni, da je treba v vsakem primeru zaradi pravičnosti, ob uporabi načela „naravne pravičnosti“, ki se uporablja od sodne prakse v zadevi Walt Wilhelm (sodba Sodišča z dne 13. februarja 1969 v zadevi Walt Wilhelm in drugi, 14/68, Recueil, str. 1), presoditi, da se mora ameriška sankcija odšteti.

b) Trditve Komisije

- 590 Komisija najprej poudarja, da se zdi, kot da podjetje Hoechst ne uveljavlja več znižanja sankcije, naložene v Kanadi, ampak le sankcije, naložene v Združenih državah.

- 591 Nato Komisija ob sklicevanju zlasti na zgoraj v točki 145 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji (točka 338) navaja, da morajo biti za uporabo načela *ne bis in idem* hkrati izpolnjeni trije pogoji: istovetnost dejstev, istovetnost kršitelja in istovetnost pravno varovane dobrine. To načelo naj bi torej preprečevalo ponovno sankcioniranje iste osebe za isto nezakonito ravnanje, zato da bi se zavarovala ista pravna dobrina.

- 592 V obravnavanem primeru naj ne bi bila identična niti dejstva niti pravno varovana dobrina.

- 593 V zvezi z dejstvi, naj bi točka 4(d) sporazuma, sklenjenega 3. maja 1999 z ameriškim ministrstvom za pravosodje, izrecno ugotavljala, da so podjetje Hoechst oziroma njegove hčerinske družbe in drugi člani kartela sorbate, na katere se ta kartel nanaša, prodajali strankam v okrožju severne Kalifornije. Iz tega naj bi izhajalo, da dejanje, sankcionirano s sporazumom o priznanju krivde (Plea Agreement), naj ne bi bil tajni sporazum, ampak njegovo izvrševanje v Združenih državah. V zvezi s tem Komisija

opozarja, da se načelo krajevnosti veljavnosti uporablja v ameriškem pravu in tudi v evropskem pravu o kartelih. Iz sporazuma o priznanju krivde, sklenjenim med podjetjem Hoechst in Združenimi državami, naj ne bi izhajalo, da se nanaša tudi na ukrepe za uporabo in učinke tajnega sporazuma zunaj države, zlasti v EGP. Ugotovitev iz točke 315 odločbe naj bi bila tako pravilna. Zgoraj v točki 586 navedena sodba Boehringer Mannheim proti Komisiji naj bi poleg tega zanikala tudi vsako kršitev načela *ne bis in idem*, če ni podana istovetnost dejstev v enakem primeru.

594 Glede pravno varovane dobrino se Komisija sklicuje na točko 316 odločbe in na sodbo Sodišča prve stopnje z dne 9. julija 2000 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji (T-224/00, Recueil, str. II-2597, točka 90) ter poudarja, da namen postopkov in sankcij organov Skupnosti po eni strani ter ameriških organov po drugi strani ni bil isti. Če je šlo v prvem primeru za ohranitev nemotene konkurence na ozemlju Evropske unije oziroma v EGP, je šlo v drugem primeru za varstvo ameriškega trga.

595 Komisija poleg tega poudarja, da je Sodišče prve stopnje v zgoraj v točki 165 navedeni sodbi Tokai Carbon in drugi proti Komisiji (točke od 130 do 148) izrecno navedlo, da lahko Komisija naloži globo v mejah, ki jih določa člen 15(2) Uredbe št. 17, ne da bi upoštevala ustrezne ameriške sankcije za določitev teh meja. Te ugotovitve naj bi bilo mogoče uporabiti tudi v tem primeru.

596 Komisija zaradi izčrpnosti dodaja, da odštevanja ameriške sankcije ne upravičuje noben razlog pravičnosti. Položaj, ki je Sodišče v zgoraj v točki 589 navedeni sodbi Walt Wilhelm in drugi (točka 11) vzpodbudil k upoštevanju prvih naloženih sankcij v pravu Skupnosti, je iskal navdih v členu 90(2) ESPJ, ob upoštevanju tesne medsebojne odvisnosti nacionalnih trgov in skupnega trga, v odnosih med Evropsko unijo in Združenimi državami naj ne bi obstajal (Komisija se v zvezi s tem sklicuje na sodbo Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 594, točka 99).

3. Presoja Sodišča prve stopnje

- 597 Najprej je treba navesti, da je bil ta tožbeni razlog usmerjen le proti dejstvu, da globa, naložena v Združenih državah, ni bila odšteta od globe, naložene na ravni Skupnosti. Zato je treba šteti, da se ta tožbeni razlog ne nanaša na globo, naloženo v Kanadi.
- 598 Načelo *ne bis in idem*, ki je vsebovano tudi v členu 4 Protokola št. 7 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, je temeljno načelo prava Skupnosti, ki ga mora upoštevati Sodišče (sodba Sodišča z dne 29. junija 2006 v zadevi SGL Carbon proti Komisiji, C-308/04 P, ZOdl., str. I-5977, točka 26).
- 599 Poleg tega in ne da bi obravnavalo vprašanje, ali mora Komisija všteti sankcijo, ki so jo naložili organi tretje države, če bi bilo dejansko stanje, ki so ga ugotovili ta institucija in navedeni organi, identično, je Sodišče identičnost dejstev, ki so podlaga za obdolžitve Komisije in organov tretje države, sprejelo kot predhodni pogoj za zgoraj navedeno vprašanje (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 18. maja 2006 v zadevi Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, C-397/03 P, ZOdl., str. I-4429, točki 48 in 49, ter zgoraj v točki 598 navedeno sodbo SGL Carbon proti Komisiji, točka 27).
- 600 Natančneje, Sodišče je opozorilo, da je bila uporaba načela *ne bis in idem* odvisna od izpolnjevanja treh pogojev hkrati: istovetnosti dejstev, istovetnosti kršitelja in istovetnosti pravno varovane dobrine. To načelo naj bi tako prepovedovalo ponovno sankcioniranje neke osebe za isto nezakonito ravnanje, zato da bi se zavarovala ista pravno varovana dobrina (zgoraj v točki 145 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 338).
- 601 V zvezi s tem je treba poudariti, da se načelo *ne bis in idem* ne uporabi v okoliščinah, v katerih pravni redi in organi tretjih držav, pristojni za konkurenco, ukrepajo znotraj

svojih pristojnosti (glej v tem smislu zgoraj v točki 598 navedeno sodbo SGL Carbon proti Komisiji, točka 32).

602 V tem primeru, tudi če je Komisija v določenih točkah odločbe, ki jih izpostavlja podjetje Hoechst, navedla, da imajo dejstva podlago v isti skupini sporazumov in da je treba trg sorbatov presojati na svetovni ravni, je treba po eni strani poudariti, da uporaba prava Skupnosti predvideva obstoj sporazuma, sklepa ali konkretne prakse, ki „bi lahko prizadeli trgovino med državami članicami“ oziroma „med pogodbenimi strankami“ Sporazuma EGP ter „preprečevanje, omejevanje oziroma izkrivljanje konkurence na skupnem trgu“ oziroma na „ozemlju“, na katero se nanaša Sporazum EGP (člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma EGP). Delovanje Komisije je tako usmerjeno k varstvu svobodne konkurence znotraj skupnega trga, ki je na podlagi člena 3(1)(g) ES temeljni cilj Skupnosti (glej v tem smislu zgoraj v točki 598 navedeno sodbo SGL Carbon proti Komisiji, točka 31). Komisija v zvezi s tem zaključuje, da je bila cilj in namen zadevnega protikonkurenčnega ravnanja omejitev konkurence v Skupnosti in EGP (točke od 280 do 288 odločbe) ter da je nadaljevani sporazum med proizvajalci sorbatov bistveno vplival na trgovino med državami članicami in pogodbenimi strankami Sporazuma EGP (točke od 289 do 294 odločbe). Komisija na tej podlagi v členu 1 izreka odločbe ugotavlja, da so zadevna podjetja kršila člen 81(1) ES in od vključno 1. januarja 1994 tudi člen 53(1) Sporazuma EGP.

603 Po drugi strani pa je treba, tudi če iz sporazuma, sklenjenega 3. maja 1999 med podjetjem Hoechst in ameriškim ministrstvom za pravosodje, izhaja, da se očitana dejstva nanašajo na kartel o sorbatih, ki so se prodajali v „Združenih državah in drugje“, navesti, prvič, da zgoraj navedeni sporazum pojasnjuje tudi, da so podjetje Hoechst in njegove hčerinske družbe zadevne sorbate prodajali strankam v okrožju severne Kalifornije, in drugič, da ni z ničimer dokazano, da je postopek v Združenih državah zajel uporabo oziroma učinke kartela zunaj Združenih držav, zlasti v EGP, kar naj bi bilo poleg tega očitno posegalo v ozemeljsko pristojnost Komisije (glej v tem smislu zgoraj v točki 594 navedeno sodbo Archer Daniels Midland in Archer Daniels Midland Ingredients proti Komisiji, točka 103, ter zgoraj v točki 165 navedeno sodbo Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, točka 143).

604 Zato se odločba ameriških organov, pristojnih za konkurenco, in odločba organov Skupnosti, pristojnih za konkurenco, v tem primeru razlikujeta z vidika pravno varovane dobrine.

605 V teh okoliščinah se načelo *ne bis in idem* ne more uporabiti. Iz istih razlogov je treba zavrniti razloge, povezane s pravičnostjo, ki bi po mnenju podjetja Hoechst upravičevali upoštevanje globe, naložene v Združenih državah, v okviru globe, ki jo je naložila Komisija. Poleg tega zato, ker je Sodišče prve stopnje štelo, da je bilo na podlagi spisovnega gradiva v zadostni meri obveščeno, ni treba ugoditi predlogu podjetja Hoechst za zaslišanje prič.

606 Iz vseh teh razlogov je treba enajsti tožbeni razlog zavrniti.

IV – Končni znesek globe, naložene podjetju Hoechst

607 Kot izhaja iz zgoraj navedenih točk od 420 do 439, je treba odločbo spremeniti v delu, v katerem je v njej proti podjetju Hoechst ugotovljena obteževalna okoliščina vodje kartela.

608 Poleg tega je treba – kot izhaja iz zgoraj navedene točke 582 –, da bi se upoštevala kršitev načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja v okviru uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, ugotovljena zgoraj v točki 137, kazni, naloženo podjetju Hoechst, znižati za 10 %.

609 V preostalem ugotovitve Komisije v odločbi in metoda za določanje glob, ki jo je Komisija uporabila, ostajajo nespremenjene.

- 610 Končni znesek globe, naložene tožeči strani, je bil tako izračunan, kot sledi: osnovnemu znesku globe (20 milijonov EUR) se doda 100 %, upoštevaje velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst v letih 1995 in 2002, kar je skupaj 40 milijonov EUR. Da bi se upoštevalo trajanje kršitve, se ta znesek poveča za 175 %. Osnovni znesek globe tako znaša 110 milijonov EUR. Temu osnovnemu znesku globe se doda povečanje za 50 % zaradi ponavljanja kršitve podjetja Hoechst, kar je skupaj 165 milijonov EUR. Ta skupni znesek se nazadnje zniža za 50 % na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, torej na 82,5 milijona EUR, in za dodatnih 10 %, da bi bilo mogoče upoštevati kršitev načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja v okviru uporabe obvestila o ugodni obravnavi iz leta 1996, ugotovljeno zgoraj v točki 137, kar privede do končnega zneska globe 74,25 milijona EUR.

Stroški

- 611 Na podlagi člena 87(3) Poslovnika lahko Sodišče prve stopnje odloči, da se stroški delijo oziroma da nosi vsaka stranka svoje stroške, če stranki uspeti le deloma. V okoliščinah obravnavanega primera je treba odločiti, da nosi vsaka stranka svoje stroške.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (peti senat)

razsodilo:

1. Globa, naložena podjetju Hoechst GmbH, se določi na 74,25 milijona EUR.

2. V preostalem se tožba zavrne.

3. Vsaka stranka nosi svoje stroške.

Vilaras

Dehousse

Šváby

Razglašeno na obravnavi v Luxembourggu, 18. junija 2008.

Sodni tajnik

Predsednik

E. Coulon

M. Vilaras

Stvarno kazalo

Dejansko stanje	II - 893
Postopek in predlogi strank	II - 899
Pravo	II - 902
I – Tožbeni razlogi, s katerimi se želi doseči razglasitev ničnosti odločbe glede družbe Hoechst	II - 903
A – Prvi tožbeni razlog: zavrnitev vpogleda v razbremenilne listine	II - 903
1. Povzetek upravnega postopka in odločbe	II - 903
2. Trditve strank	II - 908
a) Trditve podjetja Hoechst	II - 908
Zavrnitev vpogleda v listine o stikih med Komisijo in podjetjem Chisso	II - 908
Zavrnitev vpogleda v dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami	II - 912
Predlog za izvedbo novih preiskav	II - 916
b) Trditve Komisije	II - 917
Zavrnitev vpogleda v določene listine	II - 917
Predlog za izvedbo novih preiskav	II - 922
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 922
a) Kršitev načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja ...	II - 923
b) Kršitev pravice do vpogleda v spis	II - 927
Dopis podjetja Chisso z dne 17. decembra 2002 s prilogami ...	II - 928
Notranje listine, ki se nanašajo na telefonske stike, do katerih je prišlo med Komisijo in podjetjem Chisso med septembrom 1998 in aprilom 1999	II - 932
B – Četrty tožbeni razlog: nepopolnost končnega poročila pooblaščenca za zaslišanje	II - 934

1. Trditve strank	II - 934
a) Trditve podjetja Hoechst	II - 934
b) Trditve Komisije	II - 935
2. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 936
II – Trinajsti tožbeni razlog, s katerim se uveljavlja razveljavitev člena 2 odločbe glede podjetja Hoechst	II - 938
A – Trditve strank	II - 938
1. Trditve podjetja Hoechst	II - 938
2. Trditve Komisije	II - 939
B – Presoja Sodišča prve stopnje	II - 939
III – Tožbeni razlogi, s katerimi se uveljavlja znižanje globe podjetju Hoechst	II - 941
A – Dvanajsti tožbeni razlog: pretirano dolg postopek	II - 942
1. Povzetek upravnega postopka	II - 942
2. Trditve strank	II - 943
a) Trditve podjetja Hoechst	II - 943
b) Trditve Komisije	II - 944
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 945
B – Tretji tožbeni razlog: napačno zakrivanje določenih razlogov v odločbi	II - 949
1. Povzetek odločbe	II - 949
2. Trditve strank	II - 951
a) Trditve podjetja Hoechst	II - 951
b) Trditve Komisije	II - 953
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 956
C – Peti tožbeni razlog: napačna uporaba prava pri določitvi osnovnega zneska globe	II - 961

1. Povzetek odločbe	II - 961
2. Trditve strank	II - 963
a) Trditve podjetja Hoechst	II - 963
Narava kršitve	II - 964
– Učinki kršitve	II - 964
– Sodelovanje direktorjev na visoki ravni pri protikonkurenčnih sporazumih	II - 967
– Delitev podjetij v skupine	II - 968
– Faktor povečanja, da bi se upoštevali velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst	II - 969
Trajanje kršitve	II - 970
b) Trditve Komisije	II - 972
Učinki kršitve	II - 972
Sodelovanje direktorjev na visoki ravni pri protikonkurenčnih sporazumih	II - 974
Delitev podjetij v skupine	II - 975
Faktor povečanja, da bi se upoštevala velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst	II - 976
Trajanje kršitve	II - 976
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 978
a) Teža kršitve	II - 979
Učinek kartela na trg sorbatov v EGP	II - 980
Sodelovanje direktorjev podjetja Hoechst na visoki ravni v kartelu	II - 982
Delitev zadevnih podjetij v skupine	II - 984
Faktor povečanja, da bi se upoštevali velikost in skupna sredstva podjetja Hoechst	II - 987

	b) Trajanje kršitve	II - 991
D –	Drugi in šesti tožbeni razlog: vodilna vloga, upoštevana kot obteževalna okolščina v odločbi	II - 994
	1. Povzetek odločbe	II - 994
	2. Trditve strank	II - 995
	a) Trditve podjetja Hoechst	II - 995
	b) Trditve Komisije	II - 997
	3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 998
E –	Sedmi tožbeni razlog: neupravičeno povečanje globe za ponavljajočo kršitev	II - 1004
	1. Povzetek odločbe	II - 1004
	2. Trditve strank	II - 1006
	a) Trditve podjetja Hoechst	II - 1006
	b) Trditve Komisije	II - 1008
	3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 1010
F –	Deseti tožbeni razlog: uporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 na podlagi „načela milejše določbe“ po analogiji	II - 1014
	1. Povzetek odločbe	II - 1014
	2. Trditve strank	II - 1016
	a) Trditve podjetja Hoechst	II - 1016
	b) Trditve Komisije	II - 1020
	3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 1023
G –	Osmi in deveti tožbeni razlog: uporaba obvestila o ugodni obravnavi ..	II - 1025
	1. Povzetek odločbe	II - 1026
	2. Trditve strank	II - 1027
		II - 1053

a) Trditve podjetja Hoechst	II - 1027
b) Trditve Komisije	II - 1030
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 1034
H – Enajsti tožbeni razlog: kršitve načela ne bis in idem	II - 1041
1. Povzetek odločbe	II - 1041
2. Trditve strank	II - 1042
a) Trditve podjetja Hoechst	II - 1042
b) Trditve Komisije	II - 1043
3. Presoja Sodišča prve stopnje	II - 1045
IV – Končni znesek globe, naložene podjetju Hoechst	II - 1047
Stroški	II - 1048